

ԷՐՏՈՂԱՆԸ ՆԱՄԱԿ ՈՒՂԱՐԿԱԾ Է ՕՊԱՍԱՅԻՆ՝ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ԳՈՆԿՐԵՍԵՆ ՆԵՐՍ ՅԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՈՒՄԸ

Միացեալ Նահանգներու Ներկայացուցիչներու Տան խօսնակ Նենաի Փելոսիի մտադրութիւնը՝ Հայկական Յեղասպանութեան թիւ 252 բանաձեւը մտցնելու Գոնկրէսի քուէարկութեան, նախքան իր պաշտօնավարութեան աւարտը, խիստ մտահոգած են թրքական իշխանութիւններուն:

Կանխելու համար Փելոսիի հետագայ քայլերը, Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարար Ահմեդ Դավութօղլու հեռաձայնով խօսած է պետական քարտուղար Հիլլըրի Քլինթընի հետ, իսկ վարչապետ Ռեջեփ Էրտողան նամակ ուղարկած է ԱՄՆ նախագահ Պարաք Օպամային:

Ահմեդ Դավութօղլու թրքական մամուլին յայտնած է որ, տակաւին որոշ զարգացումներ կ'ընթանան հայկական բանաձեւը Գոնկրէսի օրակարգ ընդգրկելու ուղղութեամբ:

«Այս լուրերը իմանալուն պէս, Ամերիկայի մեր ղեսպանը արձա-

գանքեց, որմէ յետոյ ես հեռախօսագրոց ունեցայ Քլինթընի հետ», - յիշեցուցած է Դավութօղլու:

Դավութօղլու մասնակցելով իշխող «Արդարութիւն եւ Զարգացում» կուսակցութեան Քոնիալի նահանգային կառուցի համագումարին հոն եւս խօսած է հայկական բանաձեւի մասին:

«Ես բացէի բաց յայտնեցի, որ հայկական բանաձեւի օրակարգ գալը լրջօրէն կը վնասէ մեր թուրքամերիկեան յարաբերութիւններուն: Տիկին Քլինթըն ըսաւ, որ բոլոր ջանքերը կը գործադրէ՝ կանխելու նման զարգացումները», - ըսած է Դավութօղլու:

Թուրք լրագրողի մը հարցին, թէ բանաձեւը ընդունուելու պարագային, ինչպէս պիտի ըլլայ Թուրքիոյ արձագանքը, Դավութօղլուն պատասխանած է. «Այդ ժամանակ աշխարհը կը տեսնէ Թուրքիոյ արձագանքը, սակայն յոյս ունիմ, որ նման բան չի պատահիր»:

ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԵՋ ԿԱՅ ԵՐԵՔ ՏԵՍԱԿ ԸՆԴԴԻՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կառավարող կուսակցութեան՝ ՀՀԿ-ի 20-ամեակին նուիրուած հանդիսութեան ժամանակ, Հայաստանի գործող նախագահ Սերժ Սարգսեանի ունեցած ելոյթը զարմանք յառաջացուց քաղաքական շրջանակներու մօտ, մանաւանդ որ ան կը խօսէր երկրէն ներս ժողովրդավարութիւն հաստատելու, ազատ ընտրութիւններու եւ երկխօսութեան մասին:

«Մի կողմից մենք պէտք է բացառենք յեղափոխական ցնցումները, որ ոչ մի երկրի բարօրութիւն չեն բերել երբեք, միւս կողմից մենք պէտք է բացառենք տեղում դոփեղու վտանգը, պէտք է նոր բարձր տեմպ հաղորդենք մեր քայլերին: Մեր ճանապարհը ոսկէ միջինն է», - յայտարարեց Սարգսեան:

«Իսկ ինչ վերաբերում է ընտրութիւններին, ապա առողջ մրցակցութիւնը բնական է եւ օրինաչափ: Խորհրդարան կը մտնեն այն ուժերը, որոնք արդար պայքարում կը վաստակեն ժողովրդի վստահութեան քուէն: Ուժերի վերադասաւորում կարող է իրականացնել եւ պէտք է իրականացնել միայն ու միայն ընտրողը»:

«Մեր ընդդիմախօսներին հիմնականում կարելի է բաժանել երեք խմբի: Առաջին խմբում մեր երկրի ու ժողովրդի բախտով անկեղծօրէն մտահոգ անհատներ են, որոնք բարձրացնում են հարցեր, երբեմն՝ շատ սուր», - ըսաւ Սերժ Սարգսեան: - «Երկրորդ խմբում մարդիկ են, ովքեր Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի առջեւ ծառայած

բոլոր ինդիւիդուները լուծումը տեսնում են միմիայն իշխանափոխութեան մէջ: Նրանք ասում են. հենց որ Սերժ Սարգսեանի փոխարէն մենք լինենք հանրապետութեան ղեկին, ամէն ինչ լաւ կը լինի: Քանի ղեռ նա է, ամէն ինչ վատ է եւ վատ է լինելու»:

«Երրորդ խումբը, որ բարեբախտաբար փոքրաթիւ է, ինքն է իրեն ընդդիմախօս յայտարարել: Չզիտեմ՝ ակամայ, թէ զիտակցաբար, նրանք իրականացնում են հայ ժողովրդին, հայոց պետականութիւնը եւ յատկապէս հայոց բանակը վարկաբեկելու յատակ ծրագիրը», - ըսաւ Սարգսեան առանց յատակ դարձնելու թէ, որոնք են այդ երրորդ խումբին մաս կազմողները:

Հայաստանի միակ անկախ հեռատեսիլի ալիքի արտօնութիւնը դարձեալ մերժող իշխանութեան ղեկավարը նաեւ յայտարարեց, - «Ժողովրդավարութեան խորացումը եւ եւրոպական չափանիշների աւելի արմատական ներդրումը առաջին հերթին պէտք են Հայաստանին եւ ոչ թէ եւրոպային: Եւրոպական տիպի ժողովրդավարութիւնն ու օրինականութիւնը մեր հասարակութեան պահանջն են»:

Իր ելոյթի ընթացքին Սերժ Սարգսեան խօսեցաւ նաեւ Ղարաբաղեան խնդրի մասին՝ ընդգծելով, որ Լեռնային Ղարաբաղի հարցի խաղաղ կարգաւորման գծով Հայաստանի դիրքորոշումը յայտնի է:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱԲԱՊԱՇՏՊԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵ «Ա1+» ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ԱԼԻՔԻՆ ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻՒՆԸ ՉՏԱԼՈՒ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

«Հայաստան մերժեց հեռարձակման արտօնագիր տրամադրել անկախ հեռատեսիլի ընկերութեան՝ «Ա1+»-ին, հակառակ Մարդու Իրաւունքներու Եւրոպական Դատարանի վճիռին, ըստ որում՝ նախկին մերժումները խախտած են արտայայտուելու ազատութիւնը», յայտարարեց Մարդկային Իրաւանց Հսկիչ (Human Rights Watch) միջազգային կազմակերպութիւնը, արձագանքելով «Ա1+»-ին արտօնութիւն չտալու Հայաստանի իշխանութիւններու վերջին որոշումին:

«Որոշումը հերթական ետքայն է Հայաստանի մէջ ազատ արտայայտուելու եւ տեղեկատուութեան համար», - ըսած է միջազգային հեղինակաւոր իրաւապաշտպան կազմակերպութեան Հարաւային Կովկասի հարցերով մասնագէտ Գիորգի Գոգիա:

«Յստակ է, որ քննադատին եթէր չձգելը աւելի կարեւոր է այս կառավարութեան համար, քան իր միջազգային իրաւական պարտաւորութիւնները», - աւելցուցած է Human Rights Watch-ի ներկայացուցիչը:

«Մինչեւ «Ա1+»-ը եթէր չլինի՝ բոլոր միջազգային կազմակերպութիւնները Հայաստանը գնահատելու են ոչ ազատ, կամ մասնակի ազատ», - «Ազատութիւն» ռատիոկայանի հետ զրոյցի ընթացքին ըսած է «Առաւօտ» օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր Արամ Աբրահամեան:

«Հեռուստատեսութեան եւ

Ռատիոյի Ազգային Յանձնաժողովի որոշումը (ՀՌԱՀ) բացարձակապէս անակնկալ չէր: Ես վստահ էի, որ իշխանութիւնը այս կամ այն պատրուակով մերժելու էր «Ա1+»-ի յայտը», - յայտարարեց Արամ Աբրահամեանը՝ ընդգծելով, թէ 13-րդ մերժումը նախորդներէն տարբեր էր իր ձեւաչափով:

«Այս անգամ կիրառուել է, իմ կարծիքով, վիրաւորանքի, յերիւրանքի, զրպարտանքի ձեւով: Բայց, բնականաբար, դա իրաւական խնդիր է եւ այդ իրաւական խնդիրը պէտք է լուծեն թէ՛ «Ա1+»-ի սեփականատէրը, եւ թէ՛ այն մարդիկ, որոնց Ամալեանը «մեռեալ հոգիներ» է յայտարարել», - աւելցուցած է «Առաւօտ»-ի խմբագիրը:

«Ա1+»-ի հիմնադիր «Մելտեքս» ընկերութեան տնօրէն Մեսրոպ Մովսէսեան «Ազատութիւն» ռատիոկայանին տեղեկացուցած է, որ իրենք արդէն դիմած են ՀՌԱՀ-ին մերժման հիմք հանդիսացող բոլոր փաստաթուղթերը տրամադրելու պահանջով եւ ստացել են գրաւոր պատասխան, որ ՀՌԱՀ-ը փաստաթուղթերը կը տրամադրէ 2011 թուականի Յունուար 20-էն յետոյ:

ՀՌԱՀ-ի կայացուցած որոշումը դատական բոլոր ատեաններու՝ նոյնիսկ մինչեւ Եւրոպական դատարան մօտ կը պատրաստուի բողոքարկել նաեւ ԱԼՄ հեռատեսիլի նախագահ Տիգրան Կարապետեան, որ այս անգամ ինք եւս կորսնցուց արտօնագիրը:

ԾՆՈՐՀԱԻՈՐ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԻ
Կաթողիկէ Ս. Ծնունդի տօնին առթիւ՝
«Մասիս» ջերմօրէն կը շնորհաւորէ
հայ կաթողիկէ համայնքը, մաղթելով
յաջողութիւն, բարօրութիւն եւ ամենայն բարիք

ԲՀԿ-Ն ՈՒՇԱՑԱԲ

ՅԱԿՈՐԲԱՂԱԼԵԱՆ

Մամուլում շրջանառում են տեղեկություններ, որ Բարգաւաճ Հայաստանն այս օրերին դուրս է գալու իշխող կողմից: Հայաստանի մամուլի հրապարակումները երբեմն շատ նման են լինում գիշերուայ երազներին, որտեղ ինչ որ մէկը մահանում է. այդ դէպքում ասում են, թէ եթէ ինչ որ մէկը երազում մահացել էս, ուրեմն կեանքում շատ երկար էս ապրելու: Յաճախ այդպէս է նաեւ Հայաստանի մամուլի հրապարակումների դէպքում. եթէ ինչ որ մի բան են գրում, ուրեմն լինելու է դրա հակառակը:

Բայց իհարկէ ոչ միշտ է այդպէս: Երբեմն լինում է այն, ինչ գրում են: Ընդ որում, ոեւէ մէկը երեւի թէ չի հաշուել՝ աւելի շատ այն է լինում, ինչ գրում են, թէ հակառակը: Այնպէս որ, ինչքան հիմքեր կան ենթադրելու, որ կողմիցիայից ԲՀԿ դուրս գալու մասին լուրերը կարող են անիրական լինել, այդքան էլ հիմքեր կան ենթադրելու, որ դրանք միանգամայն հաւաստի են: Այդ դէպքում մի շատ ծեծուած, բայց դեռ շնչող իմաստութիւն կայ՝ «ժամանակը ցոյց կը տայ» արտայայտութեան տեսքով:

Իսկ ժամանակը սկսել է աշխատել ԲՀԿ դէմ: ՀՀԿ-ի սկսած կադրային փոփոխութիւնները, որոնցում իհարկէ ՀՀԿ-ն ընդամէնը փաթեթի դերն է կատարում, իսկ որոշումները կայացնում են նախագահի նստավայրում, ԲՀԿ-ին կարծես թէ դնում են խաղից դուրս վիճակում: Նախագահի նստավայրը սկսել է պաշտօնականութիւնների մի շարք, որը դժուար է ասել, թէ երբ եւ որտեղ կ'ընդհատուի: Այդ շարքի ակնյայտ նպատակն է հանրութեանը ցոյց տալ, թէ Սերժ Սարգսեանը պատկերացնում է իշխանութեան աշխատանքի անարդիւնակցութիւնը, փոփոխութիւնների անհրաժեշտութիւնը եւ դիմում է վճռական քայլերի:

Նորից դիմենք յայտնի իմաստութեանն ու ասենք, որ ժամանակը ցոյց կը տայ, թէ այդ քայլերի բուն նպատակը որն է՝ իշխանութեան որակի փոփոխութիւնը, թէ պարզապէս քարոզչական տեխնոլոգիայի կիրառման միջոցով Սերժ Սարգսեանի համար ընտրական փուլում վարկանիշային տոկոսների հարց լուծելը: Բայց թէ մի, թէ միւս դէպքում, իրավիճակը ԲՀԿ համար դարձել է իսկապէս անյարմար:

Բանն այն է, որ այդ կուսակցութիւնը մինչ այդ իր քաղաքական մարտավարութիւնն ու ռազմավարութիւնը կառուցում էր հենց ՀՀԿ ֆոնին առանձնանալու վրայ: Եթէ մի փոքր ուղղակի նկարագրեմ իրավիճակը, ԲՀԿ-ն երբեք չի ասել, որ աւելի լաւն է, քան ասենք Հայ Ազգային Կոնգրէսը: Եւ կարծես թէ երբեք չի էլ փորձել այդպիսի բան ցոյց տալ: Բարգաւաճ Հայաստանը փորձել է երեւալ ՀՀԿ-ից լաւը:

Այդ պահուածքը միանգամայն ԲՀԿ-ում այդ ելակետը շատ լաւ էին պատկերացնում, ու պատահական չէ, որ այդ կուսակցութիւնը, իհարկէ բաւական զգուշաւոր, բաւական նրբօրէն, բայց փորձում էր երեւալ հենց ՀՀԿ-ից աւելի լաւը: Իսկ դա նշանակում է Սերժ Սարգսեանից լաւը երեւալու փորձ, քանի որ եթէ ՀՀԿ-ից հանում ենք

Սերժ Սարգսեանին, ապա այդ կուսակցութիւնը դադարում է իրենից որեւէ բան ներկայացնելը: Այսինքն, մինչեւ հասկանանք, թէ ՀՀԿ-ն առանց Սերժ Սարգսեան իրենից ինչ է ներկայացնում, այդ կուսակցութիւնում առնէտավագ փոփոխութիւններով պարզապէս մարդ չի մնայ:

Հիմա ՀՀԿ-ն է փորձում լաւը երեւալ, կամ աւելի ճիշդ՝ Սերժ Սարգսեանը: Իսկ դա հարց է առաջացնում, թէ ինչ է անելու ԲՀԿ-ն: Տրամաբանական պատասխանը թերեւս այն է, որ ԲՀԿ-ն պէտք է փորձի իշխանութեան այդ միւս մասից աւելի լաւը երեւալ: Այդ դէպքում էլ հարց է առաջանում, թէ ինչպէս: Եթէ Սերժ Սարգսեանը սկսել է իր նախարարներին փոխել, ապա նոյն բանն անելով, ԲՀԿ-ն ամենեւին էլ աւելի լաւը չի երեւալ, առաւել էս, որ ԲՀԿ-ն կարծես թէ մի քանի անգամ արդէն իսկ փոխել է իր նախարարներին, ու առանձնապէս մեծ էֆեկտ չի զգացուել հանրային առումով:

Այժմ նախարարներ եւ բարձրաստիճան այլ պաշտօնեաներ փոխելու միջոցով լաւը երեւալ ձգտող Սերժ Սարգսեանից աւելի լաւը երեւալու համար ԲՀԿ-ն թերեւս պէտք է ձգտի աւելի բարձր՝ կառավարութեան ընդհանրապէս, կամ արդէն նախագահի հրաժարական պահանջելուն: Այսինքն, ԲՀԿ-ին թերեւս մնում է յայտարարել, որ առանձին պաշտօնեաներ փոխելով իրավիճակը չի փոխուի, եւ անհրաժեշտ են համակարգային ամբողջական փոփոխութիւններ նոր ընտրութիւնների ճանապարհով:

Հասկանալի է, որ ԲՀԿ-ի համար շատ դժուար կը լինի այդ բանն ասելը, թէկուզ այն պարզ պատճառով, որ այդ դէպքում ԲՀԿ առաջնորդ Գագիկ Ծառուկեանը, ով նաեւ խոշոր գործարար է, կը յայտնուի հարկային ու մաքսային ծառայութեան թիրախի դերում: Իսկ թէ ինչ է լինում այդ դէպքում, թերեւս բոլորը գիտեն, եւ բոլորի յիշողութեան մէջ թարմ է Սուքիասեանների գործարար ընտանիքի օրինակը, ովքեր համարձակուեցին արտայայտել իշխանութիւնից տարբեր դիրքորոշում, եւ նրանց հայաստանեան բիզնեսի մի զգալի մասը յայտնուեց ուրիշի ձեռքում:

Կարող է արդեօք Գագիկ Ծառուկեանը գնալ այդ ուղիին յանուն քաղաքականութեան: Շատ դժուար է ասել: Բայց այժմ այնպիսի իրավիճակ է, որ եթէ նա չի գնալու դրան, ապա այժմ արդէն կողմիցիայից դուրս գալն իմաստ չունի, քանի որ Սերժ Սարգսեանը կտրուկ փոխել է ներիշխանական իրավիճակը, ԲՀԿ-ին գրկելով իրենից լաւը երեւալու համեմատաբար անվտանգ մարտավարութեան կիրառումից: Հիմա արդէն լաւը երեւալը ԲՀԿ-ից թերեւս լուրջ կորուստներ է պահանջելու: Իրավիճակի նրբութիւնը սակայն այն է, որ այդ կորուստներն անխուսափելի են լինելու նաեւ «լաւը չերեւալու» դէպքում:

Այնպէս որ, ԲՀԿ համար կողմիցիայից դուրս գալը կամ մնալը այժմ ելք չէ: Ելքը նոր ընտրութեան միջոցով համակարգային փոփոխութիւն պահանջելն է, քանի որ Սերժ Սարգսեանը սկսած իսկ չի աւարտել իրեն ձեռնառու հաշուով:

«ԼՐԱԳԻՐ»

ԲՈՒՐԳԻ ՓԼՈՒԶՍԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄ

ՄԱՐԳՆՄԱՆԵԱՆ

Սերժ Սարգսեանը բարկացել է: Աջուձախ կադրային փոփոխութիւններ է անում, որոնց ոչ ընդհանուր տրամաբանութիւնն է հասկանալի, ոչ մոտիվները: Ընդ որում, հասարակութեան մեծ մասին կադրային այդ փոփոխութիւններն առանձնապէս չեն հետաքրքրում: Այսպիսի դիպուկ խօսք կայ. «Ի՞նչ տարբերութիւն, քաջալ Հասան, թէ Հասան քաջալ»: Կադրային վերջին փոփոխութիւնները հասարակութիւնն ընկալում է հենց այս շրջանակներում, որովհետեւ իսկապէս էլ՝ ի՞նչ տարբերութիւն, թէ ով կը լինի էկոնոմիկայի նախարարը կամ սոցիալական ապահովութեան ծառայութեան պետը: Կադրային այդ փոփոխութիւնները, մեծ հաշուով, հետաքրքրում են միայն այդ հիմնարկների աշխատակիցներին:

Եւ այնուամենայնիւ ո՞րը կարող է լինել կադրային այս «արմագեղոնի» պատճառը: Եթէ նպատակը իշխանութիւնների նկատմամբ հասարակական դժգոհութեան ալիքը մեղմելն ու «գոյրը թափելը» էր, ապա «միջոցառումներն» ի սկզբանէ դատապարտուած են ձախողման: Դժգոհութեան ալիքը մեղմելու միայն մի ձեւ կայ՝ Սերժ Սարգսեանը պիտի պաշտօնանկ անի Տիգրան Սարգսեանին, քրէական գործ յարուցի նրա դէմ, դատական ողջ պրոցէսը ցուցադրի ուղիղ եթերով, վերջում էլ ինքը ներողութիւն խնդրի ժողովրդից ու հանդիսաւոր պայմաններում հրաժարական տայ: Եթէ դա չի անում՝ մնացածը սովորական թամաշայ է:

Իսկ գուցէ Սերժ Սարգսեանը նպատակ ունի «ընտրութիւններ» կոչուող վճռական ճակատամարտից առաջ ամրապնդել սեփական դիրքերը: Այդպիսի պրոբլեմ նա իսկապէս ունի, բայց կադրային այս փոփոխութիւնները հազիւ թէ լուծեն այդ հարցը: Իսկ որպէսզի հասկանալի լինի, թէ ինչի մասին է խօսքը, փորձենք «գոյքագրել» Սերժ Սարգսեանի ռեսուրսները եւ համեմատել ժամանակին Ռոբերդ Քոչարեանի ունեցած ռեսուրսների հետ:

Ֆինանսական ռեսուրսների հարցը մի կողմ դնենք. հաստատ երկուսն էլ աղքատ չեն: Բայց ահա միւս ոլորտներում Սերժ Սարգսեանն ակնյայտօրէն աւելի թոյլ է, քան Ռոբերդ Քոչարեանը՝ 2007-ին: Ի՞նչ ունէր Ռոբերդ Քոչարեանը 2007-ի խորհրդարանական ընտրութիւններից առաջ: Քաղաքական ամուր կողմիցիա (ՀՀԿ, ԲՀԿ, ՀՅԴ), դեռեւս մինչեւ վերջ «չծակուած յաճախորդներ» (ՕԵԿ, Արտաշէս Գեղամեան), կրիմինալի անվերապահ աջակցութիւն, ուժային կառույցների լիակատար վերահսկելիութիւն: Այս չորս կարեւորագոյն յենարաններից ո՞րն ունի Սերժ Սարգսեանը:

1. Ամուր կողմիցիա չկայ: ՀՅԴ-ն ընդհանրապէս դուրս է եկել կողմիցիայից, ԲՀԿ-ի հետ համագործակցութիւնը մի տեսակ լաւ չի ստացւում, ՕԵԿ-ին էլ ոեւէ մէկը լուրջ չի ընդունում:

2. Կրիմինալի անվերապահ աջակցութիւնը չկայ: Յատկապէս Գագիկ Բեգլարեանի հետ տեղի ունեցած յետոյ շատերը հասկացել են, որ ընտրութիւնների ժամանակ մատուցուած ծառայութիւնները շատ արագ են մոռաց-

ւում եւ մեծ հաշուով՝ «ինդուլգենցիայի» իրաւունք չեն տալիս: Իսկ եթէ այդպէս է, նշանակում է՝ յաջորդ ընտրութիւններում կրիմինալի առանձնապէս մեծ ջանքեր չի թափելու յանուն Սերժ Սարգսեանի:

3. Սերժ Սարգսեանը «չծակուած յաճախորդներ» չունի: Երրորդ ուժի ձեւաւորումը կատարելապէս ձախողուած է, ՀՅԴ-ի վրայ յոյս դնել չի լինի, ու յայտնի չէ, թէ առաջիկայ ընտրութիւններում ո՞վ պիտի ստանձնի ՕԵԿ-ի դերը:

4. Ուժային կառույցների լիակատար վերահսկելիութիւնն առաջիկայ կարծես թէ կասկածի ենթակայ չէ, բայց ամէն դէպքում՝ իրավիճակն աւելի վատ է, քան Քոչարեանի օրօք: Եթէ այս չորս գործօններին աւելացնենք նաեւ այն, որ 2007-ի ընտրութիւններից առաջ միասնական հզօր ընդդիմութիւն չկար, իսկ հիմա կայ, ակնյայտ է դառնում, որ Սերժ Սարգսեանի խուճապը լիովին հիմնաւորուած է: Մանաւանդ՝ որ ժողովրդի սոցիալական վիճակն էլ 2007-ի համեմատ կտրուկ վատացել է:

Հենց այս փաստերի համադրումն էլ, ի դէպ, ապացուցում է, որ իշխանական բուրգն իսկապէս փլուզուած է: Եթէ մարդկանց թւում է, թէ բուրգի փլուզումը նշանակում է, որ իշխանութիւնները պիտի բաժանուեն տարբեր թեւերի ու «ՏԷՑ-ի կուզուած» իրար վրայ կրակեն, նրանք սխալուած են: Փլուզումը հենց սա է, երբ գործող նախագահն իր չորս հիմնական յենարաններից երկուսը կորցրել է՝ ամբողջութեամբ, մէկը՝ մասնակիօրէն, իսկ վերջինը (ուժային կառույցների ամբողջութիւնը) չի կարող միայնակ իր վրայ պահել բուրգի ողջ ծանրութիւնը:

«ՉՈՐՐՈՐԴ ԻՆՔՆԻՇՆԱՆՈՒԹԻՒՆ»

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 ՊԱՇՏՏՈՒՄԹԵՐԹ՝
 ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
 Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
 ԽՄԲԱԳԻՐ՝
 ՏՕԲԹ ԱՐԵՎԿ ՊԱՁԱՆԵԱՆ
 ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ
 ՊԱՐԻԷԼ ՍՈԼՈՅԵԱՆ
 ՍԱՅԱԿ ԹՈՒԹԵԱՆ
 ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ՊԱԻԹԵԱՆ
 ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
 ԼԵՆԱ ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ
MASSIS Weekly
 Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104
 Phone: (626) 797-7680
 Fax: (626) 797-6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com
 (USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
 Published Weekly
 Except Two Weeks in August
 ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
 USA \$50.00, Canada \$60 (Second Class), \$75.00 (Air Mail)
 Overseas \$85.00 (2nd Class Mail), \$125.00 (Air Mail).
 All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
 Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
 Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԸ ԽՈՍՏԱՑԱԲ ԳՈՐԾԵԼ Ի ԲԱՐՕՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ

Երեւանի նորընտիր քաղաքապետ Կարէն Կարապետեանը Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 20-ին պաշտօնապէս ստանձնեց իր պարտականութիւնները եւ երդուեց գործել ի բարօրութիւն Երեւանի բնակիչներին:

Երեւանի նորընտիր քաղաքապետ Կարէն Կարապետեան

Քաղաքապետի երգման հանդիսաւոր արարողութեանը ներկայ էին նաեւ Սերժ Սարգսեանը եւ Գարեգին երկրորդը:

Երեւանի քաղաքապետի խորհրդանիշ լանջաղթան Կարէն Կարապետեանին յանձնեց Երեւանի պատուաւոր քաղաքացի, աւագանու անդամ Մարտին Վարդապետեանը: Այնուհետեւ ելոյթ ունեցաւ Հայ Առաքելական եկեղեցու Արարատեան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Նաւասարդ Արքեպիսկոպոսը: Նա յոյս չաշտնեց, որ քաղաքապետը «միշտ ականջալուր կը լինի Արգիշտի արքայի խորոստ ձայնին»:

Սերժ Սարգսեանը, իր հերթին, քաղաքապետին յորդորեց արդարացնել բոլորի յոյսերը եւ յուսախաբ չանել:

«Յայտնի է, որ պարոն Կարապետեանը լաւ կառավարիչ է, չարգանք է վայելում Երեւան քաղաքում, ունի բարոյական լաւ նկարագիր: Պարոն Կարապետեան, մաղթում եմ, որ դու արդարացնես բոլորիս յոյսերը եւ յուսախաբ չանես բոլոր այն մարդկանց, ովքեր որպէս կառավարիչ տարբեր բարձր

պաշտօններում նախընտրում են հենց Ձեր տիպին», - ասաց նախագահը:

Սարգսեան մասնաւորապէս ասել էր. - «Անբարեխիղճ պաշտօնեաներ մեզ պէտք չեն»: Նա նաեւ շեշտել էր, որ գործութիւնը, կաշառակերութիւնը հաստատապէս պէտք է պատժուեն, եւ կուսակցական պատկանելութիւնը եւ կամ ցանկացած այլ տիպի կապեր որեւէ նշանակութիւն չպէտք է ունենան:

«Ես իրօք լիայոյս եմ, որ ձեր պաշտօնավարման առաջին իսկ օրերից բոլորին ակնյայտ է լինելու, որ դուք սկսել էք այդ պահանջների իրականացումը», - ասաց նախագահը:

«ՄՏՆՈՒՄ ԵՆՔ ՌԵԺԻՍԻ ԿԱԶՄԱԼՈՒԾՄԱՆ ՓՈՒԼ»-. ԼԵՒՈՆ ԶՈՒՐԱԲԵԱՆ

Հայ ազգային կոնգրէսն սկսել է հաւատալ, որ Հայաստանում հնարաւոր է արտահերթ ընտրութիւններ անցկացնել: «Սերժ Սարգսեանի վերջին ելոյթից յետոյ արդէն սկսել ենք հաւատալ», - Դեկտեմբեր 21-ին լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ ասաց ՀԱԿ համակարգող Լեւոն Զուրաբեանը: Ըստ նրա՝ գործող ռեժիմն սկսել է ինքնաքայքայման գործընթացը: «Իրենք հասկանում են, որ իրենց իշխանութիւնը կանգնած է կոլապսի առաջ: Իրենք հիմա անելանելի վիճակում են», - ասաց Զուրաբեանը՝ նշելով, որ ՀԱԿ պայքարը բերել է լուրջ արդիւնքների:

Զուրաբեանը չկարողացաւ կանխատեսել հետագայ զարգացումները, սակայն նշեց, որ մտնում ենք ռեժիմի կազմալուծման փուլ:

Ըստ նրա՝ ոչ միայն այս իշխանութիւնները, այլեւ մարդկութեան պատմութեան մէջ որեւէ իշխանութիւն, եթէ էտիկեթեթ բռնատիրական է ու կեղծարար, չի կարող բարեփոխումներ կատարել եւ գնալ դէպի ժողովրդավարական հասարակարգ: «Որովհետեւ նման իշխանութիւնները յենուում են գիշատիչ տարբեր օլիգարխիկ խմբաւորումների վրայ, գողական աշխարհի վրայ: Իրենք կարող են նեղացնել առանձին օլիգարխի,

առանձին գողականի, բայց չեն կարող նեղացնել բոլորին: Այդ բոլորի դիմադրութիւնը յաղթահարելու համար անհրաժեշտ է նոր իշխանութիւն, որը հիմնուած կը լինի բացառապէս ժողովրդի աջակցութեան վրայ եւ կատարում է միայն ժողովրդի պատգամը», - նշեց բանախօսը:

Զուրաբեանի կարծիքով՝ ՀԱԿ-ը լուծել է դժուարին խնդիր, այն է՝ շատ ակտիւ է պահել ժողովրդի պայքարը: «Հայաստանում չկայ որեւէ քաղաքական ուժ, որը կարող է մոբիլիզացնել տասնեակ հազարաւոր մարդկանց եւ պայքարը շարունակել: Սա արդէն մեծագոյն յաջողութիւն է: Ռեժիմի այս ճարահատեալ քայլերը նաեւ մեր յամառ եւ հետեւողական պայքարի հետեւանք են: Հայաստանում ստեղծուած է աննախադէպ հետեւողական ընդդիմութիւնը, որը միացեալ է, համախմբուած է, ինստիտուցիոնալ է», - նշեց Զուրաբեանը:

Նա նաեւ ասաց, որ այսօր ՀԱԿ-ն ունի աւելի քան 40 տարածքային կառույցներ, ստուերային կառավարութիւն, բոլոր բնագաւառներում ստեղծուած են յանձնաժողովներ, որոնք վերլուծում եւ հասարակութեան դատին են ներկայացնում երկրում ստեղծուած իրավիճակը եւ ՀԱԿ մշակած ծրագրերը:

ՀՀ-Ն ԵՆՔ ԳԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 20-ԱՄԵԱԿԸ

Կարէն Դեմիրճեանի անուան մարզահամերգային համալիրում Դեկտեմբեր 18-ին կայացաւ Հայաստանի իշխող՝ Հանրապետական կուսակցութեան 20-ամեայ յոբելեանին նուիրուած մեծ միջոցառում, որին մասնակցեցին Սերժ Սարգսեանը, ՀՀ վարչապետը, ԱԺ նախագահը, ՀՀԿ-ական մարզպետներ, նախարարներ, պատգամաւորներ: ՀՀԿ յոբելեանական տօնին մասնակցեցին նաեւ կուսակցութեան կոալիցիոն գործընկերները՝ ԲՀԿ-ն, ՕԵԿ-ը, ինչպէս նաեւ ՀՅԴ, ՄԱԿ, «Ազգային միաբանութիւն», ԱԺՄ եւ քաղաքական այլ ուժերի ներկայացուցիչներ:

«ՀՀԿ-ն այն եզակի կուսակցութիւններից է, որը Հայաստանի անկախութեան ակունքներում է կանգնած եղել եւ իրաւամբ կուսակցութեան եւ ՀՀ նախագահ պարոն Սարգսեանը մեր համագումարում նշեց, որ ՀՀԿ-ն համարում է մեր անկախ պետականութեան հիմնաստեղծներից մէկը: ՀՀԿ-ն միշտ յայտնի է եղել իր հանրութօրակախութեամբ, իր ազգային գաղափարախօսութեամբ, իր պետականամէտտութեամբ եւ պատասխանատուութեան բարձր զգացումով: Իհարկէ, եղել են եւ թերութիւններ եւ յաջողութիւններ, բայց, այնուամենայնիւ, մենք երբեք Չայլամի քաղաքականութիւն չենք վարել եւ չենք վարելու, մենք խիստ ենք լինելու բոլոր վատ երեւոյթների նկատմամբ եւ ծառայելու ենք ի շահ ՀՀ-ի», - ասաց ՀՀԿ-ական պատգամաւոր Էդուարդ Շարմազանովը:

Հարցին, թէ արդե՞օք վերջին պաշտօնակալութիւնները նախընտրական իրողութիւնների մասին են վկայում, Շարմազանովը պատասխանեց. «Խորհրդարանական ընտրութիւններին դեռ տարիուկէս կա, մենք աշխատում ենք, սա երբեք նախընտրական ակցիա չի կարելի

ՀՀԿ-ի 20-ամեակի հանդիսաւթեանը

որակել: Սա աշխատանքային պրոցէս է, կուսակցութիւնը կենդանի օրգանիզմ է, մերթնդմերթ իրականացնում է փոփոխութիւններ, կարգային տեղաշարժեր եւ բոլորս պէտք է հասկանանք, որ պաշտօնը ոչ թէ իրաւունք է, այլ պարտականութիւն, եւ բոլոր պաշտօնեաները պէտք է գործեն կուսակցութեան եւ նախագահի նախընտրական ծրագրի շրջանակներում»:

«Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութեան նախագահ Գագիկ Մառուկեանը լրագրողների հետ զրոյցում ասաց, որ այսօր իրենց կուսակցութիւնը միջոցառմանը մասնակցում է իրենց գործընկերների 20-ամեակը շնորհաւորելու առիթով:

«ՀՀԿ-ի հետ մենք շատ երկար ճանապարհ ենք անցել: Կուսակցութեան հիմնադրման հենց առաջին իսկ օրից մենք բնականաբար ամենասերտ համագործակցութեան մէջ ենք եղել հիմնադիրների հետ, միաւորուած ենք եղել ազգային խնդիրների շուրջ եւ բոլոր այդ ծրագրերը, որոնք իրականացրել ենք այդ ընթացքում, նպատակ են ունեցել ծառայելու ազգին», - ասաց դաշնակցական պատգամաւոր Արմէն Ռուստամեանը:

Յոբելեանական միջոցառումը բացուեց Սերժ Սարգսեանի ընդարձակ ելոյթով, որից յետոյ կայացաւ տօնական համերգ:

մար: «Կարող եմ ինձ թոյլ տալ խնդրել Ձեզ քուէարկել յօգուտ այս

օրինագծի», - ասաց Արմէն Աշոտեանը:

«ՇԱՆԹ»-Ի ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԵՐ-. «ՊԱՐՈՆ ՆԱԽԱԳԱՐ, ՊԱՇՏՊԱՆԷՔ ԻՍ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻՆ ԳԼԽԱԴՈՐ ԴԱՏԱԽԱՋԻ ԾԻՐԱՆՆԵՐԻՑ»

«Շանթ» ընկերութեան սեփականատէրերից Սամուէլ Ղարիբեանը բաց նամակով դիմել է Սերժ Սարգսեանին? Խնդրելով պաշտպանել իր եղբայրներին «զխաւոր դատախազի ճիրաններից եւ նրա կողմից կազմակերպուող ոտնձգութիւններից»:

Նամակում, մասնաւորապէս, ասուում է.

«Ձեզ եմ դիմում որպէս վերջին յոյս եւ պետութեան երաշխաւոր: Երկար ժամանակ է ինչ սկսուել է մի գործընթաց, որի էությունը կայանում է իմ երկու եղբայրների՝ Մանուէլ եւ Վարշապ Ղարիբեանների միջեւ անհամաձայնութիւն՝ անգամ թշնամանք սերմանելու մէջ: Յաւր նրանում է, որ այդ ամէնը կազմակերպուում է զխաւոր դատախազի՝ Աղոլան Յովսէփեանի կողմից: Պարոն նախագահ, ես անձնապէս մեծ դժբախտութիւն եմ ապրում, երբ տեսնում եմ իմ երկու

եղբայրների հակամարտութիւնը: Առաւել եւս, որ իմ, բարեկամներին եւ բոլոր մեր ընկերների փորձերը՝ հաշտեցնելու եղբայրներին, հակահարուած են ստանում զխաւոր դատախազի կողմից: Նա աչք է դրել մեր «Շանթ» ընտանեկան բիզնեսի վրայ, եւ այդ նպատակին հասնելու համար բազմաթիւ ապօրինի քրէական գործեր են յարուցուել եւ յարուցուում եղբայրներիս, նրանց աշխատակիցների եւ մեր բարեկամների նկատմամբ: Ես համոզուած եմ, որ զխաւոր դատախազը կոչուած է երկրում օրինականութիւն ապահովելու, այլ ոչ թէ մարդկանցից ունեցուած քր խլելուն:

«Եղբայրներս մեր պետութեան հաւատարիմ քաղաքացիներ են: Խնդրում եմ պաշտպանէք եղբայրներիս զխաւոր դատախազի ճիրաններից եւ նրա կողմից կազմակերպուող ոտնձգութիւններից»:

ԱՇՈՏԵԱՆԸ ՊԱՏԳԱՄԱԴՐՆԵՐԻՆ ԽՆԴՐՈՒՄ Ե ՔՈՒԷԱՐԿԵԼ ՅՕԳՈՒՏ «ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԻՆԱԳԾԻ

Կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Արմէն Աշոտեանն Դեկտեմբեր 21-ին Ազգային ժողովում հանդէս եկաւ «Լեզուի մասին» աղմկայարոյց օրինագծի վերաբերեալ եզրափակիչ ելոյթով:

«Մենք ամբողջացրել ենք տեսակէտների այն հոսքը, որը եղել է այս կամ այն օրէնսդրական դրոյթի, յօդուածի, պարբերութեան վերաբերեալ», - ասաց Արմէն Աշոտեանն՝ աւելացնելով, որ իրենք նախագծի վերաբերեալ բազմաթիւ առաջարկութիւններ են ստացել, որոնք խմբաւորել եւ ներկայացրել են սկզբունքների ձեւով, «որովհետեւ 7-ամսեայ բանավէճը սկզբունք-

ների բանավէճ էր»:

Աղմկայարոյց օրինագծերի շուրջ քննարկումները, Աշոտեանի խօսքով, քաղաքականացուած չեն, ինչի վկայութիւնն էլ այն է, որ ներկայացուած նախագծերի դէմ «հակաշարժման դրսեւորումները» հասարակական էին: Աւելին, նախարարն այն կարծիքին է, որ Սերժ Սարգսեանի դասակարգած երեք տիպի ընդդիմութիւններն իրենց ներսում միակարծիք չեն օրինագծերի վերաբերեալ:

Եզրափակիչ ելոյթի աւարտին նախարարը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին՝ կառուցողական եւ ազնիւ մտահոգութիւնների հա-

ԼՈՒՐԵՐ

«ՁԱՄԱՆ»-Ի ԶԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԱՄԵՆԱՄԱՐՏՈՒՆԱԿՆ Է, ԵՒ ԹՈՒՐԹԻԱՆ ՊԵՏՔ Է ԴԱ ՐԱԾՈՒԻ ԱՌՆԻ

Թուրքական «Ձաման» պարբերականի վերլուծաբան Ֆիքրէթ Էրթանն իր «Հայաստանը շարունակում է գինուել» հրատարակման մեջ ուշադրություն է հրաւիրում այն հանգամանքի վրայ, որ Հայաստանը կոմպլեքսի ամենամարտունակ բանակն ունի, սակայն դրանով չի բաւարարւում եւ աւելի հզօրանալու քայլեր է ձեռնարկում:

«Չնայած Հայաստանը քիչ բնակչութիւն ունի, այն համարւում է կոմպլեքսի ամենապրոֆեսիոնալ, ամենալաւ պատրաստուած եւ ամենաճկուն գինուած ուժերն ունեցող երկիրը: Թէ ինչքան է այս ամէնը ճիշդ, դժուար է ասել», - նշել է Ֆիքրէթ Էրթանը՝ յիշեցնելով, որ նախկինում Հայաստանը կարողացել է առաւելութեան հասնել Ադրբեյջանի նկատմամբ՝ «գաւթելով» ադրբեյջանական հողերի 20 տոկոսը:

«Հայաստանը չի բաւարարւում ներկայիս իր ռազմական հզօրութեամբ՝ նախատեսելով աւելի հզօրանալու քայլեր ձեռնարկել: Օրինակ՝ Հայաստանում ընդունուել է գինուած ուժերի արդիականացման ծրագիրը, որը նախատեսում է 2011-2015 թուականներին գինուածի կազմակերպչի արդիականացում եւ զարգացում: Այդ ծրագիրը նախատեսում է նաեւ սեփական ռազմական արդիւնաբերութեան զարգացում:

Այսօր Հայաստանի ձեռքում կան հակառակորդի որոշ թիրախներին ուղղուած հրթիռներ: Օրինակ՝ ռուսական «Սկադ»-ը: Հնարաւոր է՝ «Սկադ»-ից բացի այլ գինուածի սակներ էլ կան, քանի որ յայտնի է՝ Ռուսաստանը Հայաստանին է փոխանցել արդիական զէնքեր: Այս համատեքստում, հաւանականութիւն կայ, որ Հայաստանը տիրապետի նաեւ հեռահար հրթիռներին», - գրել է «Ձաման»-ի վերլուծաբանը՝ ընդգծելով, որ Ռուսաստանը օգնում է Հայաստանին նաեւ ռազմական արդիւնաբերութեան ոլորտում:

Ֆիքրէթ Էրթանը նշել է, թէ Հայաստանի հակառակորդներն այս ամէնին անպայման պէտք է ուշադրութիւն դարձնեն՝ յատկապէս Հայաստանի պաշտպանութեան նախարարի նշած հեռահար հրթիռները: «Հակառակորդների դէմ ուղղուած Հայաստանի ռազմական ծրագրերը երեւի թէ մենք էլ հաշուի առնենք», - եզրափակել է թուրք վերլուծաբանը:

ԱՄՆ-Ի ԴԵՍՊՈՒՆԸ 2011-ԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԶԱՐՑՈՎ «ՄԵԾ ԱՌԱՋՆԹԱՅԻ» ՅՈՅՍ ՈՒՆԻ

Հայաստանում Միացեալ Նահանգների դեսպան Մարի Եովանովիչը կարծիք է յայտնել, որ ԵԱՀԿ-ի Աստանայի զագաթաժողովում ընդունուած հնգակողմ հռչակագիրը, դրական ազդեցութիւն կ'ունենայ Լեռնային Ղարաբաղի հարցի կարգաւորման վրայ:

«Ղարաբաղեան հակամարտութեան գոտում առկայ իրավիճակն ակնյայտօրէն շատ լուրջ է, յատկապէս հաշուի առնելով շփման գծում տեղի ունեցած միջադէպերը», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանին տուած բացառիկ հարցազրոյցում ասաց ԱՄՆ-ի դեսպանը, - «սակայն, կարծում ենք՝ ԵԱՀԿ-ի Աստանայի վերջին զագաթաժողովին Լեռնային Ղարաբաղի խնդրով ընդունուած հնգակողմ հռչակագիրը, որը ստորագրել էին նախագահներ Սարգսեանը, Ալիևը եւ համանախագահ երեք երկրների ներկայացուցիչները, դրական ազդեցութիւն կ'ունենայ հարցի կարգաւորման վրայ»:

«Այդ հռչակագրով, կարծում եմ, Սերժ Սարգսեանն ու Իլհամ Ալիևը համաձայնեցին խնդրի խաղաղ կարգաւորման համար առաւել վճռական ջանքերի գործադրման կարեւորութեան հարցում: Կարծում եմ, որ նրանք համաձայնեցին նաեւ այն հարցում, որ միայն խնդրի՝ խաղաղ բանակցութիւնների արդիւնքում ձեռք բերուած լուծումն է, որ կը հանգեցնի երկու ժողովուրդների հաշտեցմանը», - ասաց դեսպանը:

Մարի Եովանովիչի մեկնաբանութեամբ, Աստանայում նախագահները համաձայնել են, որ խնդրի վերջնական լուծումը պէտք է հիմնուած լինի միջազգային իրաւունքի, Միացեալ ազգերի կազմակերպութեան կանոնադրութեան եւ Հէլսինկեան եզրափակիչ ակտի, ինչպէս նաեւ նախագահներ Օբամայի, Մեդվեդեւի եւ Սարկոզիի՝ Ակվիլայում եւ Մոսկուայում ընդունուած համատեղ յայտարարութիւնների վրայ:

Հարցին՝ հնարաւոր համարում է՞ք պատերազմական գործո-

Միացեալ Նահանգների դեսպան Մարի Եովանովիչ

ղութիւնների վերսկսումը հակամարտութեան գոտում, ԱՄՆ-ի դեսպանը պատասխանեց. - «Ամէն ինչ էլ հնարաւոր է այս կեանքում, սակայն մենք համոզուած ենք, որ այս հարցի լուծման ճանապարհը դա չէ, եւ ինչպէս արդէն նշեցի, Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի նախագահները համաձայնեցին Աստանայում, որ հաշտեցման միակ ճանապարհը խաղաղ բանակցութիւններն են»:

Պատասխանելով հարցին՝ որքանով է՞ք հնարաւոր համարում ներկայումս փաստացիօրէն կասեցուած հայ-թուրքական մերձեցման գործընթացի վերսկսումը 2011 թուականին, Մարի Եովանովիչը ձեռնպահ մնաց կոնկրետ ժամկէտներ կանխատեսելուց, այդուամենայնիւ նշելով, թէ դժուար է պատկերացնել, որ երկու երկրների յարաբերութիւնները չկարգաւորուած կը մնան եւս հարիւր տարի:

«Իմ կարծիքով, այս հարցի լուծման ուղղութեամբ միակ իրատեսական ուղին ինչպէս Հայաստանի, այնպէս էլ թուրքերի համար, դա արդէն իսկ սկսուած մերձեցման գործընթացի շարունակումն է: Դա կարելի է ինչպէս երկու երկրների, այնպէս էլ ողջ տարածաշրջանի համար: Հայերն ու թուրքերը դարբերով ապրել են միասին, եւ կարծում եմ, որ կը գայ օրը, երբ նրանք դարձեալ խաղաղութեամբ կ'ապրեն կողք կողքի», - ասաց դեսպանը:

ԵՐՐԱՆՈՐՅՐԴԱՐԱՆԻ ՊԱՏԳԱՄԱԻՈՐԸ ՄՏԱԴԻՐ Է ԱՐԾԱՐԾԵԼ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻՑ ԳԱՂԹԱԾ ԶԱՅ ՓԱՆԱՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ԻՄՍՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Եւրոպական խորհրդարանի պատգամաւոր, Հայաստանի հարցերով հիմնական գեկուցող Տոմաշ Պորեբան այցելել է Լեռնային Ղարաբաղ եւ հանդիպումներ ունեցել ԼՂ ղեկավարութեան՝ նախագահ Բակո Սահակեանի, ԱԺ նախագահ Աշոտ Ղուլեանի հետ:

«Մենք նախ եւ առաջ պէտք է հանդիպէինք, որպէսզի կարողանանք մտքեր փոխանակել հակամարտութեանը վերաբերող տարբեր հարցերի շուրջ, ինչը կ'օգնի հակամարտութեան խաղաղ կարգաւորման ճանապարհներ գտնել», - Դեկտեմբեր 19-ին Ստեփանակերտում պատասխանելով «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հարցին՝ նշեց Պորեբան՝ ընդգծելով, որ առանց երկկողմ յարաբերութիւնների հաստատման հնարաւոր չէ լուծումներ գտնել:

Երկու ամիս առաջ Եւրոպայի խորհրդարանի եւս երկու պատգամաւոր այցելել էին Ստեփանակերտ: Պատասխանելով լրագրողների հարցին, թէ արդեօք սա իսուում է Եւրոխորհրդարանի կողմից հետաքրքրութեան մասին դէպի այս տարածաշրջանը՝ Տոմաշ Պորեբան ասաց, որ Հայաստանի, Լեռնային Ղարաբաղի եւ Եւրա-

Հայաստանի հարցերով գեկուցող Տոմաշ Պորեբա

միութեան փոխյարաբերութիւնները հակամարտութեան կարգաւորման ոլորտում շատ կարեւոր են եւ պէտք է էլ աւելի աշխուժացուեն:

Եւրոպական խորհրդարանի պատգամաւորը հանդիպեց նաեւ ԼՂ փախստականների միութեան անդամների հետ: Այս հանդիպման ընթացքում Պորեբան յայտնեց, որ Հայաստանի վերաբերեալ իր կողմից պատրաստուող գեկուցումը մտադիր է արծարծել նաեւ Ադրբեյջանից զաղթած հայ փախստականների հիմնախնդիրները:

ԲԱՅՈՒԵԼ Է ԶԱՅ-ՌՈՒՄԱԿԱՆ ԶԱԿԱՕՂԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶԱՄԱՏԵՂ ԶՐԱՄԱՆԱՏԱՐԱԿԱՆ ԿԵՏ

ՀՀ գինուած ուժերի հակաօդային պաշտպանութեան զօրքերի եւ Հայաստանում տեղակայուած ռուսական 102-րդ ռազմական համագործակցութեան արդիւնքում բացուել է հակաօդային պաշտպանութեան համատեղ հրամանատարական կէտ:

Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 20-ին պաշտպանութեան նախարարու-

թեան տարածած հաղորդագրութեան համաձայն, հակաօդային պաշտպանութեան համատեղ հրամանատարական կէտի բացման հանդիսաւոր արարողութեանը ներկայ է եղել նաեւ ՀՀ պաշտպանութեան նախարար Սէյրան Օհանեանը:

Կարեւորելով հակաօդային պաշտպանութեան համատեղ հրամանատարական կէտի բացումը՝

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԱՅԵՐԻ ԶՈԳՈՒ ԴԱԲԱՆԱՔ

Հաստատուած լաւ աւանդութի համաձայն Ծնողագուրկ եւ հաշմանդամ երեխաների Սուրբ Ծննդի բարեգործական հիմնադրամը, որ տասնմէկ տարի առաջ ստեղծել եւ ղեկավարում է Լոս Անճելըսի «Քաջ Նազար» երգիծաթերթի խմբագիր Յովհաննէս Բալայեանը նոր տարում հրաշալի անակնկալներ կը մատուցի Հայաստանի երեխաներին:

Դեկտեմբեր 25-ից մինչեւ Յունուարի 13-ը մայր հայրենիքում կը կազմակերպուեն 30-ից աւելի բարեգործական համերգներ, որոնց կ'ընդգրկուեն 15 հազարից աւելի կարիքաւոր մանուկներ: Ամանորի

բարեգործական համերգները տեղի կ'ունենան բոլոր մարզերում, մանկատներում, դպրոցներում, մանուկների խնամքի տներում՝ Խարբերդ, Վանաձոր, Սպիտակ, Գաւառ, Վաչք, Արմաւիր, Արագածոտն, Կոտայք, Դալարիկ, Շիրակ: Բոլոր երեխաները կը ստանան նուէրներ, կը պարեն, կ'երգեն: Անցած տարիներին շուրջ 150 հազար երեխայ է օգտուել հիմնադրամի բարեգործութիւնից:

Տօնակատարութիւնները կ'աւարտուեն Արամ Խաչատրեան մեծ համերգարահում Սուրբ Ծննդի նուէրում շքեղ ներկայացումներով:

Սէյրան Օհանեանը նշել է, որ դա Հայաստանի եւ Ռուսաստանի միջեւ ռազմական համագործակցութեան որակական նոր հարթութիւն է եւ իսուում է երկու երկրների յարաբերութիւնների ռազմավա-

րական բնոյթի մասին: ՀՀ պաշտպանութեան նախարարը ծանօթացել է գործանոցային պայմաններին ու գերձգրիտ S-300 զենիթահրթիռային համակարգերի աշխատանքին:

ՄԱՍԻՍ
ԱՄԵՆԱՎԱՏԱԶԵԼԻ ԱԳԲԻՐԸ ՀԱՅՐԵՆԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ

ԱՍՏԱՆԱՆ ՄՆԱՅ ԱՆՍԱՍԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՏԻԿԵԱՆ

Մինչ հայրենի քաղաքագետները երկու ամիս շարունակ փախույուն դատողութիւններ էին անում Աստանայում սպասուելիք հաւաքի մասին, աշխարհում հոգեբանական նոր ձգնաժամ էր հասունանում, որը տարածուելով Եւրոպայում, Ամերիկայում եւ Ափրիկայում, խարխիւլում էր հանդարտ մտածելու, նոր ճանապարհային քարտէզ գծելու հերթական փորձի մղումը:

Ձեւաւորում էր մի նոր գաղափար, կամ, աւելի ճիշտ, առաջարկում էր շարունակել ազգային խնդիրներին վերաբերող գործելաձեւը, հարցը չարելու, առերես օրինակաւ ու ժողովուրդների իրաւունքների պաշտպանի դիմակը պահպանելու, փոքր ազգերի ցաւը հասկացողի դեր ստանձնելու վաղուց արդէն յայտնի կարգավիճակը:

Աստանան, նախկին Յեւրոպայի քաղաք, որը ԽՍՀՄ բազմազգերկրի տառապանքի, խոպանի իւրացման հայրենիքն էր, քանի որ մօտիկ էր Լենինի ստեղծած Ղազախստան պետութեանը, համարուեց նրա մասը: Ո՞վ կը մտածէր, որ 1991 թ. կործանուելու է չարիքի կայսրութիւն կոչուածը, ո՞վ կը մտածէր, որ կուրիլեան աննշան կղզուն կառչած Ռուսաստանը, այդ հսկատարածքը, գումարած Բալկանուրը, թողնելու է նորահռչակ պետութեանը:

Եւ այսպէս, Աստանայի համաժողովին մասնակցում էին 56 երկրների եւ 33 միջազգային կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներ: Վիկիլինգի վերջին հրապարակումը, որ բացայայտում է գաղտնի ու սովորական գործարքները, վարկաբեկում մի շարք առաջնորդների, կարծես թէ սովորական մի դիպուած էր, պատահականութիւն, համաձայն որի՝ յղփացած արեւելեան սուլթաններից մէկը, որը ամսական մէկ անգամ կնոջ դէմքի վիրահատութիւն է կազմակերպում, նրան թուում է, թէ իր սուլթանութիւնը ծեր աղուէս հօր արձաններով գերլազեցնելու դէպքում կը ստիպի մոռանալ իր ինքնաշէն պետութեան գազիր դէմքը: Նրա կողմից վարկաբեկուած պետական այրերը, հյու-հնազանդ դիւանագիտական չափանիշներին, ժպտում էին Մոսկուայի համալսարանի միջազգային յարաբերութիւնների ֆակուլտետը աւարտած Իլհամին, որը դեռեւս ուսանող տարիներին «մեծ կապեր» ունէր ԱՄՆ-ում՝ Տուպալում: Ինչ կարող էս ասել, գուցէ այնտեղ նա առաւել «սերտ» կապեր է հաստատել իր կողմից վարկաբեկուածների հետ՝ նրանց զրկելով իրեն պատժելու

բոլոր հնարաւորութիւններից:

Բայց Աստանան նորից հաւասարակշիռ էր: ՄԱԿ-ի քարտուղարը ներքին գոհունակութիւն էր ապրում, որովհետեւ Ղազախստանի դեկավարը այդ բուք ու բորանի պայմաններում տաք անկողիններ էր բաժանել, այդ ջերմութեան մէջ էլ իր երկրին վերապահելով խաղաղութեան ջահակիրների ցուցակում տեղ ունենալու իրաւունքը:

Աստանայից ի՞նչ էինք սպասում: Հայրենի վերլուծաբաններն ու քաղաքագետները հազար ու մի խառնաշփոթութիւն էին տարածում, հիւանդ ընդդիմութիւնը ցուրտ չտեսած ձեռքերն էր շփում, հայրենի պետութեան նուաստացումը իրենց յաղթանակ վերագրող ուժերը եօթերորդ երկնքում էին: Սառուցը չհալուեց անգամ երկրի նախագահի թաքուն ու բացայայտ մեղադրանքներով լեցուն ելույթից յետոյ: Մեծերը, մեր թշնամիները, բարեկամ կոչուածները լուռ ու մունջ լսում էին ճշմարտութեան ձայնը, որ որոտի նման էր հնչում՝ «Ո՛ւր էիք, ո՛ւր էք»... Ո՛ւր էիք, որ երեք միլիոն մարդ էին սրատում, իսկ հիմա ձեր իսկ ձեռքով ու խարդաւանքով, հրահրումով մի ամբողջ տարածաշրջան՝ Պալքանները վերածելով պատերազմի դաշտի, մեղաւոր ու անմեղ էք փնտում, մայր երկրից կիսում էք մի ռազմավարական տարածք եւ Եւրոպայի կրծքում մուսուլմանական պետութիւն էք ստեղծում, ազգայնամոլութեան մեղադրանքով փնտաւոր էք յայտարարում սերբ ազգի որդիներին, որոնք հարկւրամեակներ շարունակ տառապել են ձեր յորդորներով Պալքանեան երկրները քայքայող իսլամական ուժերի դէմ, գնդակահարում ու բանտարկում էք մարդկանց, որոնք իրենց ժողովրդի Գարիալդիներն են...»

Աստանայում, երբ բոլոր պետական այրերը աճապարում էին անգամ չկարողացած փաստաթղթի տակ ստորագրելու, Իլհամ սուլթանը հրաժարուում էր, պահանջում էր փոխել ինչ-ինչ մտքեր: Ոչ ոք նրան չէ ստիպում, ոչ ոք նրան չէր լսում, որովհետեւ կարեւոր պահը առջեւում էր՝ կեր ու խումով ընդունելութիւնը: Իլհամը այս անգամ էլ փախաւ, Իլհամը այս անգամ էլ ջրից չոր դուրս եկաւ, որովհետեւ կրկնուեց այն, ինչ ամէն օր շարունակուում է, կատարուեց այն, ինչ ակնկալում կամ «ցանկանում» էին մեծերը՝ յաղթեց անտարբերութիւնը, ուրիշի ցաւը չտեսնելու քաղաքականութիւնը: Իլհամը փախաւ, որովհետեւ իր նախնային կաշառքները չհասան նպատակին, վիրաւորական է, 21րդ դարի սուլ-

թաններից մէկը ինչպէս կարող է ընդունել իր ինքնաշէն երկրին ուղղուած յորդորները, ինչպէս կարող է հետ կանգնել աքլորային ռազմատենչութիւնից: Կարող է, որովհետեւ չի սերտել իր նախորդների Սեւանում լողանալու, Երեւանում թէյ խմելու յղփացած մտքերը, իր հայատեաց հօր սրբաշաւի հետեւանքները, սրարշաւ, որը եթէ շարունակուէր եւս երկու-երեք օր, եւ «միջնորդներ» չյայտնուէին, հայոց յաղթական բանակը Պաքուում կը լինէր: Ասում են, թէ Ալիեւի փախուստը ինքնամեկուսացում էր: Ի հարկէ ո՛չ: Փախուստը արհամարհանք էր բոլոր ներկաների նկատմամբ, անգամ աւազ եղբօր՝ Գիւլի նկատմամբ, որ հաւասարութեան նշան դրեց տարածքային ամբողջականութեան ու ազգերի ինքնորոշման իրաւունքի միջեւ:

Փախուստ էր, որովհետեւ անպատեւ չհնչեց ՀՀ նախագահի միտքը՝ ներխուժման դէպքում ՀՀ-ը դէ իւրէ կը ճանաչի ԼՂՀ-ը եւ իր բոլոր ուժերը կը կենտրոնացնի Արցախի անվտանգութեան ապահովման ուղղութեամբ, փախուստ էր, որովհետեւ համոզուած էր, որ ՀՀ-ը երբէք չի համակերպուի, չի համաձայնի առաջարկուող վեց սկզբունքների հետ:

ԿԱՅ ԵՐԵՔ ՏԵՍԱԿ ԸՆԴԴԻՍԱԴՐՈՒԹԻՆ

Շարունակուած էջ 1-էն

«Մեր խնդիրը պատերազմում յաղթելը չէ, մենք դա արդէն արել ենք: Մեր խնդիրը արդարացի լուծում գտնելն է, որին հասնելու ճանապարհի հարցում միակարծիք են եւ այդ մասին յստակ յայտարարել են թէ՛ Հայաստանը, թէ՛ ինդի կարգաւորման հետ առնչութիւն ունեցող տէրութիւնները եւ թէ՛ միջազգային ամենայայտնի կազմակերպութիւնները»,- ըսաւ Սերժ Սարգսեան:

Սեկնաբանելով Սերժ Սարգսեանի ելույթը, «Ժառանգութիւն» կուսակցութեան փոխնախագահ Ռուբիկ Յակոբեան կարծիք յայտնեց, որ ընդհանուր առմամբ Սերժ Սարգսեանի ելույթին մէջ կային լաւ ձեւակերպումներ, բայց, «ցաւոք, խօսքը մի բան է, իրականութիւնը՝ բացարձակ այլ բան»:

«Ինչ վերաբերում է ընդդիմութեանը, ես ինչ-որ առումով չեմ կիսում այդ գնահատականը: Շատ նորմալ եմ դիտում, որ ընդդիմութիւնը պէտք է պայքարի իշխանափոխութեան համար, եւ դրա համար ընդդիմութիւն է: Նշանակում է՝ չի բաւարարում իշխանութեանը այսօրուայ կերպարը, շեշտադրումները եւ դա գնահատել, որ վատ է պետութեան համար, սխալ է», - ըսաւ Յակոբեանը:

Աստանան հրապարակեց դրոյթներ, արձանագրեց փաստեր, ստորագրութիւններ հաւաքեց... Գերտէրութիւնները, մեր տարածաշրջանում «խրուած» մեծերը արտաքուստ համաձայնողական էին, համաձայնողական այնքան, որ չլիւզեցին անգամ Իլհամ սուլթանի վիրաւորանքները: Աստանան ոչինչ չէր կարող տալ: Ի՞նչ է փոխուելու Աստանայից յետոյ: Իլհամը առաւել լիտիանալու է, կեղծիքները լցուելու են ինտերնետ, արհամարհուելու են բոլոր չափանիշները, հոսող նախի գազերի հոտը ներկայացուելու է որպէս ֆրանսական օձանեղիք, Կասպից ծովի իլհամեան պահեստից հանուած ջահել թառափ ձկները սեղաններ են զարդարելու: Կեղծ ու բուխ ժպիտներով լցուած սուլթանի դէմքից կուսնելի է, որ նոր գազիր ոճիրներ են նիւթուելու: Աստանան որոշ ժամանակ անց ոչինչ չի յիշելու, հաւաքում ասուած մտքերը խամբելու են, ստանձնած պարտաւորութիւնները մնալու են թղթի վրայ, ոչ ոք չի բռնելու սուլթանի ձեռքը, որովհետեւ բոլորը գիտակցում են պահի «լրջութիւնը», լրջութիւն, որ զին ունի, որ կշիռ ունի, չխօսկան է, անսասան...

Հայ Ազգային Գոնկրէսի համակարգող Լեւոն Զուրաբեան Սարգսեանի ելույթը գնահատեց առանցքային: «Առաջին անգամ ռեժիմը խոստովանեց, որ Հայաստանը գտնուում է ծանր վիճակում ու նաեւ արձանագրեց բոլորին յայտնի այն իրողութիւնը, որ երկրի թիւ 1 խնդիրը համատարած կաշառակերութիւնն ու կոռուպցիան է», - ըսաւ Զուրաբեան:

«Իրենք էլ արդէն հասկանում են, որ այսպէս երկիրը կառավարել հնարաւոր չէ եւ Հայաստանին ուղղակի կոլապս է սպասում, եթէ արմատական փոփոխութիւններ չլինեն: Սա ինքնին կարեւոր գարացցում է, որը նշանակում է, որ աւտորիտար ռեժիմի ռեսուրսները սպառուել են: Բնականաբար, որեւէ արդիւնք սա չի տալ, որովհետեւ Հայաստանի խնդիրները համակարգային են», - աւելցուց Զուրաբեան:

«Հայաստանի ժողովրդավարացման եւ քաղաքական երկխօսութեան մասին Հայաստանի նախագահի խօսքերը այդպէս էլ գործի չեն վերածուում, այսինքն ո՛չ քաղբանտարկեալներն են ազատ արձակուում, ո՛չ Մարտի 1-ի գործն է բացայայտում, ո՛չ էլ «Ա1+»-ն է վերաբացում: Քանի որ այս քայլերը արուած չեն, բոլոր խօսքերը դատարկաբանութիւն են», - ըսաւ ընդդիմութեան ներկայացուցիչը:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՃՈՒՍԱՑՈՒՑԷՔ ԶԵՐ ՏԱՆ ՄԷՋ...

VREJ
PASTRY

ՎՐԷՅԻ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐՈՎ ԵՒ
ՓԱՌԱԽՈՐ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՎ

* ՏՕՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԸ ԱՆՊԱՅՄԱՆ *
ՎՐԷՅԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

VREJ
PASTRY

PASADENA
626-797-2331

GRANADA HILLS
818-366-2526

GLEN DORA
626-914-1940

VREJ PASTRY
FOR ALL YOUR OCCASIONS!

ԱՐԵՒՍՏԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԸՍՏ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՆԵՐԻ (16-18ՐԴ ԴԴ.)

ՓՐՈՑ. ԱԻԵՏԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
(Շարունակում նախորդ թիվին)

Շարիաթը քրիստոնեաներին գրկում էր բազմաթիվ ազատութիւններից: Քրիստոնեան իրաւունք չունէր մահմետական թաղամասերում բնակութիւն հաստատելու: 1809 թ. մեծ վեցիր Եռսուլֆ Զիա փաշան (1809-1811 թթ.) Թոքատից անցնելու ընթացքում երբ տեղեկանում է, որ մահմետական տներում քրիստոնեայ վարձակալներն ապրում, հրամայում է նման մարդկանց անմիջապէս հեռացնել մահմետական թաղերից, փաստարկելով, որ այդ երեւոյթը հակառակ է շարիաթի սկզբունքներին: Այս կարգը մի անգամ եւս յիշեցւում է 1872 թ. սուլթան Աբտուլ Ազիզի (1861-1876) արձակած հրամանագրով եւ շէյխ ուլ-իսլամի հաստատած ֆեթվայով: Այս հրամանագրում շատ պարզ ասւում է, որ «այսուհետեւ մուսուլմանական թաղամասերում գտնուող տներում ըստ օրէնքի պիտի բնակուեն միայն մահմետականները»:

Խտրականութիւն է եղել նաեւ բնակարանների կառուցման չափսերի խնդրում: Այս կապակցութեամբ թուրք տարեգիր Շանի Զադեն գրել է. «... Հնուց ի վեր ընդունուած կարգով մուսուլմանների շէնքերի երկարութիւնը 12 արշին էր, իսկ ռեայանրինը՝ 10 արշին, աւելին արգելուած էր: Ռեայանրի դասի շէնքերի համար ընդամէնը 10 արշին յատկացուած լինելով, այն հողամասը (արսա), որի վրայ կառուցուած էր շէնքը, շատ էր նեղ, շէնքերի միջեւ ընկած տարածութիւնը նոյնպէս նեղ էր, իսկ շէնքերը ցածր էին»:

Մահմետական հոգեւոր եւ աշխարհիկ վերնախաւի համար սկզբունքային հարց էր այլահաւատ հպատակների մահմետականացումը, որի իրականացման համար նրանք գործադրում էին ամէն տեսակի բռնութիւն: Օսմանեան պետութեան կողմից նուաճուած երկրներում տեղի բնակչութեանը մահմետականացնելու ուղղութեամբ խիստ եւ համատարած միջոցներ են ձեռնարկուել: Առաջին հերթին աւատատէրերից պահանջուել է հաւատափոխ լինել, հակառակ դէպքում սպառնացել են նրանց հողերը բռնագրաւել: Բազմաթիւ փաստեր կան, որոնք վկայում են հայ աւատատէրերի բռնի մահմետականացման եւ հրաժարուողների հողերի

յափշտակման մասին: Ռուս թրքագէտ-պատմաբան Ա. Ժեյրազկովան, պալքանեան երկրներում բռնի մահմետականացման քաղաքականութեան մասին խօսելիս, չենուելով թրքական ֆերմանների ու այլ վաւերագրական նիւթերի վրայ նշում է, որ նոյնիսկ քաղաքային բնակչութեան ամենացածր խաւը դիմել է հաւատափոխութեան, նախ, որպէսզի ազատուի ծանր հարկապահանջութիւնից եւ երկրորդ՝ ստանալ մահմետականութիւնը ընդունողի համար սահմանուած նուէրներն ու դրամական բարձր պարգեւը: Իր հետագոտութեան վերջում Ա. Ժեյրազկովան, ընդհանրացնելով, նշել է այն կարեւոր գործօնները, որոնք նպաստում էին մահմետականութեան բռնի տարածման քաղաքականութեանը: Դրանք են. Սրբաբան պատերազմների (Չիհատ) ընթացքում մահմետական կրօնի մոլեռանդութեան սաստկացումը, գերեվարութիւնը, մանկաժողովը եւ ծանր հարկապահանջութիւնը:

Թուրք պատմաբան Հ. Թիւնջերի հրապարակած թրքական միջնադարեան կանոննամենքում եւս պարզ նշուած է, որ մահմետականութիւնը ընդունելու դէպքում քրիստոնեան ազատուած էր իսպենջի հարկ վճարելուց. «Ոչ մահմետական ռայայի սիփահին իսպենջի հարկ է գանձում: Յետագայում եթէ ոչ մահմետականը դաւանափոխ լինելով մահմետականութիւն ընդունի, սիփահին իրաւասու է չէ նրանից իսպենջ գանձելու: Միմիայն բեննաքի հարկ կարող է գանձել: Այս մասին գոյութիւն ունի կայսերական ֆերման»:

Իսկ նրանց համար, ովքեր հրաժարուած էին մահմետականութիւնից եւ ձգտում էին կրկին վերադառնալ իրենց նախկին հաւատին, սահմանուած էր խիստ պատիժ: Բանտային խոշտանգումներից կարող էր ազատուել նա, ով վերջնականապէս կը վերադառնար դէպի մահմետականութիւնը:

Ահա թէ ինչ է գրում այդ մասին միջնադարի հայ ժամանակագիր Գրիգոր Դարանաղցին. «Տաճիկ մեծ վարձք համարելով զքրիստոնէից ուրանալ զՔրիստոս եւ ի Մահմետի օրէնս եւ ի կրօնս դառնալ, զիսաչ եւ գեկեղեցի բեկանել եւ խորտակել եւ հաւատացեալք, որ ոչ հաւանին Մահմետի եւ չար կրօնից նորին, ազգի-ազգի տանջանօք չարչարեն եւ հրով այրեն եւ համարեն

պաշտօն Աստուծոյ մատուցանել»:
Իսկ Մուշից Կ. Պոլիս ուղարկուած մի բողոքագրում ասուում է. «Խլաթա մէջ հայ կին մը սաստիկ ծեծելով թեւն ու գլուխը ջարդեցին գորով տաճիկցնելու համար»:

Ջանգուածային բռնի մահմետականացման լաւագոյն օրինակ կարող է հանդիսանալ Համշէնի բնակչութեան հաւատափոխութիւնը: Համշէնահայերը՝ բուն Համշէնում, Կարադերէի շրջանում եւ ձորոթի հովտում մահմետականութիւն են ընդունել տասնամեակներ տեւած յամառ պայքարից յետոյ: Համշէնի հայութեան կողմից մահմետականութիւնը բռնի ընդունելու եւ թրքանալու մասին կարեւոր տեղեկութիւն է տալիս Ղ. Ինճիճեանը. «Բնակիչք երկրին յառաջագոյն հայք էին, այլ ի չելս ժէ դարուն եւ ի սկիզբն ժԼ երրորդին առհասարակ հանդերձ ամենայն շրջակայ գիւղօրէիք դարձան ի տաճկութիւն ասկա բռնութեան հարկապահանջութեան...»: ԺԹ. դարի վերջին տասնամեակներին արդէն այդ շրջաններում մահմետականացումային տարածում էր ստացել:

Մահմետականների եւ ոչ մահմետականների միջեւ խտրականութիւն կար սովորական կենցաղային հարցերում: Քրիստոնեան չէր կարող իր ցանկացած ձեւով հարանիք կատարել ու յուղարկաւորութիւն անել պատշաճ ծիսակատարութեամբ: Չէր կարող նաեւ մահմետականին յատուկ զգեստներ եւ կօշիկներ կրել եւ ձի նստել նրաներկայութեամբ:

Հասարակական անբարոյ երեւոյթների եւ քրէական յանցագործութիւնների մասին սուլթան Սեյիմ Բ.ի ժամանակ կազմուած օրէնքի մէջ նոյնպէս նկատուում են խտրականութեան փաստեր: Քրէական յանցագործութիւններին վերաբերող յօդուածների վերջում նշուած է, որ «եթէ վերոյիշեալները տեղի ունենան անհաւատների (քրիստոնեաների) հետ, կամ արտօնեալ իրաւունքներից օգտուող (օտարականների) հետ, թող որ հարկը նրանցից գանձուի կրկնակի չափով»:

Ժէ. դարի սկզբներին Թուրքիայում եւ Արեւմտեան Հայաստանում ճանապարհորդած Միմէն Լեհացին եւս մանրամասն նկարագրում է այն հարստահարութիւններն ու ճնշումները, որոնց ենթակայ էր սուլթանական բռնապետութեան տակ հեծող հայ ժողովուրդը: Միմէն Լեհացին կենցաղային խտրականութեան մասին խօսելիս նշել է, որ գաւառական քրիստոնեաները գրկուած էին լաւ չուխ

հագնելու կամ մեծ տուն ու այգի ունենալու իրաւունքից: Նրանց արգելուած էր անգամ ձի, ջորի կամ էջ հեծնելը: Հակառակ պարագային պէտք է «ուխի» կոչուած դրամական տուգանք վճարէին:

Ահա թրքերէն մի փաստաթուղթ (թեգքերէ), որը տրուած է եղել կարնեցի երեւելի սարաֆ Մահմետի Մանուկ Աստուածատրեանին (Ալահվերտի ամիրա), «Օսմանեան պետութեան բարձր պաշտօնատներում իր մատուցած ծառայութիւններով համբաւ ձեռք բերած, սարաֆների դասակարգին պատկանող յիշեալ (անձնաւորութիւնը) հիւանդ եւ ծեր լինելու պատճառով սոյն թեգքերէն տրուեց: Մահմետականի ձի նստելու կերպին չնմանուելու պայմանով»:

Թրքական ֆերմանները միանգամայն հաստատում են, որ հրեայի, յոյնի, հայի հագած տարազը թանկարժէք կերպասից կամ ոտնամանը արժէքաւոր կաշուից չպէտք է լինէին: Թուրքերը գլխապանի գոյնից եւ ձեւից պէտք է ճանաչէին, թէ մարդիկ որ կրօնի կամ ինչ դիրքի են պատկանում: Հենց այս մասին էլ 1577 թ. սուլթան Մուրատ Գ. Ստամպուլի կադիին անում է հետեւեալ կարգադրութիւնը. «Այսուհետեւ հրեաների եւ քրիստոնեաների հագած չուխաները, իշքարլատները, խալաթները չպէտք է պատրաստուած լինեն ատլասից, կամկայից եւ այլ մետաքսեայ գործուածքներից: Ֆերաջները նոյնպէս չպէտք է մետաքսից լինեն, այլ աստուացու կտորից: Դիւլբեստը (շղարշ) նոյնպէս բարակ եւ նուրբ տեսակի չի լինելու եւ իրենց գլխի փաթթոցներն էլ՝ ոչ այնքան շքեղ: Մի խօսքով, չպէտք է իրենց արտաքինով եւ շարժուելներով նմանուեն մահմետականներին... Նրանք ովքեր չեն հնազանդուի եւ կը վարուեն հակառակ իմ բարձր հրամանին, ենթարկուելու են պատժի: Անհնազանդներին կալանքի տակ առնելով կը բանտարկեա եւ կը տեղեկացնես»:

Ոչ մահմետականների վերաբերող այս սահմանափակումները հաստատուում են նաեւ տուեալ ժամանակաշրջանի հայկական աղբիւրներով: ԺԶ. դարի մի ժամանակագրութեան մէջ արձանագրուած է. «Եւ Ռիթ (1580) թուին հայոց նեղացեալ Մուրատ խոնդքեարն ի հրէից եւ ի քրիստոնէից համարձակութեանէն եւ վերացոյց գիպակիդն ի գլխոց նոցա, եւ սաստիկ եասախ արար եւ սահմանեաց գսեւ գտակ դնելն, բայց ի տեղիս կաշառս ետուն եւ առին

Շարք էջ 18

AAA
A.B.A. INSURANCE SERVICES

Blue Cross New York Life Blue Shield

- Life Insurance
- Health Insurance
- Group & Individual
- Long Term Care
- Disability
- Annuity
- Estate Planning
- Will & Living Trust
- Workman's Comp.
- Mortgage Protection
- IRA

Season's Greetings

Շնորհակալութիւններ

ՊՆՏԱԿԱՆԸ ՕՊՏԻՐՈՒ ԿՆՈՒՅՐՈՎ

ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՍԻԱՄԱՆԹՈՍ

ՄԱՐՈՆԵԱՆ

818 500-9585 818 269-0909 ABA INSURANCE SERVICES 805 E. Broadway . Glendale, CA 91205

ONE EIGHT HUNDRED FOUR "HAI-TAD"

ԾՆՈՒՆԴԻ ՊԱՏԳԱՍ ԱՐՅԻԱՊԱՏԻՒ ՄԱՆՈՒԷԼ ԵՊՍ. ՊԱԹԱԳԵԱՆԻ

Աստուած Նշաններով կը Յայտնուի Մարդոց

Քրիստոսի ծնունդը մնայուն հրաւեր մըն է մարդուն՝ գինքը փնտռելու եւ գտնելու: Առաջին օրէն ուր Քրիստոս աշխարհի վրայ երեւցաւ, ինքզինքը նշաններով յայտնեց, որպէսզի ասոնց ընդմէջէն մարդիկ հասնին անոր ծանօթութեան:

Հովիւներուն յայտնուեցաւ երկնային էակներու, հրեշտակներու միջոցաւ, որոնք ուղղեցին գանձը դէպի նորածին փրկչին ծնունդին վայրը՝ մատնանշելով քարայր մը եւ մսուր մը, եւ մսուրին մէջ՝ խանձարուրով պատուած մանուկ մը: Հովիւները, այդ պարզ մարդիկը, գոհացան պարզ նշաններով եւ ճանչցան մարդացած Աստուածը:

Մոգերը, բարձր դիրքի ու զարգացումի տէր մարդիկ, բացառիկ աստղի մը տեսութեամբ յայտնութիւնն ունեցան տիեզերքի արարչին ու արքային: Հակառակ աշխարհագրական ու հոգեկան հսկայ հեռավորութեան որ կը բաժնէր գիրենք աւետուած հրեաներու արքայէն, անոնց երկար ու տաժանելի ուղեւորութիւնը արժանաւորապէս վարձատրուեցաւ. տեսան, ճանչցան ու պաշտեցին Մեսիան:

Դարերու ընթացքին նոյն ուղեւորութիւնն է որ կ'առաջնորդէ մարդը դէպի Աստուած: Ուղեւորութիւն որ երբեմն կիսաւարտ կը մնայ, երբ մարդը, յոգնած ճամբու երկարութենէն, կը յուսալքուի ու կը հրաժարի նպատակի որոնումէն:

Աստուած սակայն, երկու հազար տարի առաջ, մարդուն ընդառաջ եկաւ, կիսեց անոր ուղեւորութեան յոգնութիւնն ու տաժանքը, թեթեւեղելու ու դիւրացնելու համար փնտռուեց թե՛ ինչ արժեք իրեն:

«Բանը մարմին եղաւ», կ'ըսէ Յովհաննէս իր Աւետարանին սկիզբը:

«Բանը», այսինքն Աստուծոյ իսուքը, սուրբ գրային լեզուով՝ անոր Որդին, որ նոյնինքն Աստուած է: Անիկա չգոհացաւ երկինքի փառքով, ինչպէս կ'ըսէ Ս. Պօղոս, այլ ուզեց բաժնել անկեալ մար-

դուն վիճակը, այլ խօսքով՝ նուատանալ ու նսեմանալ, հաւասարելու համար մարդուն հետ, որովհետեւ այլ կերպ չկար վերականգնելու զայն՝ կորսուած նախկին վիճակին մէջ կրկին գետեղելու համար զայն:

Այս է պատճառը որ մարդացաւ, այսինքն մարդկային բնութիւն ու կերպարանք առաւ, մեզմէ ամէն մէկուն նման: Մարմին առնել կը նշանակէ դառնալ տկար, դիւրաբեկ, ենթակա մահուան ու անէացումի. մէկ խօսքը՝ ոչնչանալ:

Քրիստոս անէացաւ որպէսզի մենք կեանք առնենք՝ Աստուծմէ որդեգրուելով: Յովհաննէս կ'ըսէ. «Անոնք որ ընդունեցան գինքը եւ հաւատացին իր անունին՝ իշխանութիւն տուաւ անոնց՝ Աստուծոյ որդիներ ըլլալու»:

Ասոր մէջ է Աստուծոյ փառքն ու երջանկութիւնը. տեսնել մեր իւրաքանչիւրին մէջ վերակազմուած դիմագիծը իր մարդացած Որդու: Իրեն համար մենք պարզ թիւ մը չենք ոչ ալ շղթայի մը օղակը. այլ մէկ մէկ կենդանի պատկերները իր աստուածային դէմքին, մէկական նմուշները իր արարչական կարողութեան, իւրաքանչիւրս ճանչցուած անունով մը եւ յատուկ տեղ մը գրաւած՝ իր սիրոյն մէջ:

Եթէ այդ չըլլար մարդու վախճանը, Աստուած իր Որդին չէր զրկեր աշխարհ ու մեզի նման խեղճ ու մահկանացու դառնայ: Բեթլեհէմի քարայրը խորհրդանշէն է անըմբռնելի, անչափ սիրոյ մը որ նմանը հունի մարդկային պատմութեան մէջ, որովհետեւ հանդիպում է երկու ծայրայեղութիւններու. ծայրայեղ խեղճութեան եւ ծայրայեղ կատարելութեան: Աստուած երկինքի փառքէն իջաւ որպէսզի մարդը, խեղճութեան մատուցելով, չյուսալքուի եւ չհեռանայ իրմէ:

Աստուած կը դիմաւորէ մեզ, առաջին քայլը կ'առնէ մեզի հանդիպելու համար: Կը սպասէ որ մենք ալ ճամբայ ելլենք, մինչեւ որ հանդիպինք իրեն եւ ճանչնանք գինքը, հոգ չէ թէ քարայրի մը մէջ, մանկան մը կերպը առած՝ մեզի սպասող:

Մանուէլ Եպս. Պաթագեան Առաջնորդ Կաթողիկէ Հայոց

Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱՏԳԱՍ ՀԱՅՑ. ԱԲԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԿՈՂՄԷ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Մեր Տիրոջ՝ Յիսուսի Քրիստոսի հրաշափառ Ծնունդը «մեծ եւ սքանչելի խորհուրդ» մըն է: Մեծ եւ սքանչելի խորհուրդ... որովհետեւ ան անմահ յայտնութիւնն է Աստուծոյ մարդեղութեան: Այլ խօսքով, Քրիստոսի մէջ Աստուած կը մարմնանար եւ կը մարդանար փրկելու համար մեղաւոր մարդկութիւնը: Բեթլեհէմի մէջ ծնող Յիսուս Մանկիկին մէջ տիեզերքի Յաւիտենական Աստուածը կը խանձարուրուէր անհիւրընկալ քարայրի մը անշուք մսուրի մը մէջ, որպէս զի ձերբազատէր մարդ արարածը մեղքի վաղնջական գերութենէն:

Ամենէն համեստ պայմաններու մէջ ծնող այս Մանուկը պիտի մեծնար եւ պիտի դառնար մարդկութեան ամենէն տիրական Անձնաւորութիւնը, եզակի դէմք մը, որ երբեւիցէ շնորհուած է մեր այս մոլորակին: Արդարեւ, կրօնական շատ առաջնորդներ եկած եւ անցած են, բայց անոնցմէ ոչ մէկը ունեցած է այն հզօր ազդեցութիւնը մարդոց կեանքերուն վրայ որչափ Յիսուս Քրիստոս, որովհետեւ ան մարդացած Աստուածն էր, էմմանուէլը («ընդ Մեզ է Աստուած»), համայն տիեզերքի մեծագոյն նուէրը Արարիչէն՝ առ արարած:

Նորածին Արքային ծննդեան օրը, երկնային զօրքերու բազմութիւնը, հրեշտակները, առաջին անգամ կ'երգէին հոգեգմայլ օրհներգ մը շարադրուած եւ յօրինուած երկինքին մէջ. «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, չերկիր խաղաղութիւնն է ի մարդիկ հաճութիւն» (Ղուկ. 2.14): Այս օրհներգով երկինք եւ երկիր կը միանային՝ փառաբանելու գլխաւորութիւնը Մեծագոյն Պարգեւին՝ Տէր Յիսուսի համար: Փառաբանութեան այդ օրհներգը երկու հազար տարիներէ ի վեր կ'արձագանգէ ու կը մնայ միլիոնաւոր մարդոց սրտին ու հոգիին միխթարանքի եւ օրհնութեան իբրեւ մեծագոյն աւետիսը:

Զուարթնոց խումբի պատկանող Տիրոջ հրեշտակներէն մէկը՝ Բեթլեհէմի հովիւներուն կը յայտարարէ. «Մի՛ վախնաք, ձեզի աւետիս մը պիտի տամ, որ ամբողջ ժողովուրդին մեծ ուրախութեան պատճառ է: Այսօր, Դաւիթի քաղաքին մէջ ձեր Փրկիչը ծնաւ, որ Օծեալ Տէրն է» (Ղուկ. 2.10):

Դաւիթի քաղաքին, Բեթլեհէմի մէջ ծնող Մանկիկը, Աստուծոյ Օծեալն է, երկար դարերէ ի վեր սպասուած Մեսիան, Փրկիչ-Թագաւորը, որուն զալուստը աւետած էին Հին Ուխտի մարգարէներէն շատեր, եւ այդ օրհնեալ օրը, Աստուծոյ հրեշտակը կ'աւետէր Ասոր ժամանումը:

Այս Փրկիչ Մեսիան, սակայն,

միայն մէկ ազգի Փրկիչը չէր, այլ «ամբողջ ժողովուրդին», համայն մարդկութեան: Անոր տիեզերական Փրկիչ ըլլալը կը հաստատէր Յովհաննէս Առաքեալ հետեւեալ խօսքով. «Աստուած ա՛յնքան սիրեց աշխարհը, որ մինչեւ իսկ իր Միածին Որդին տուաւ, որպէս զի Անոր հաւատացողը չկորսուի, այլ յաւիտենական կեանք ունենայ» (Յովհ. 3.16):

Այսօր, քսան դարեր յետոյ, ամբողջ աշխարհի Փրկիչ ըլլալու կոչուած Քրիստոս տակաւին ամէնուն Փրկիչը չէ: Շատեր դեռ չեն լսած Անոր սիրոյն եւ փրկութեան Աւետարանին բարի լուրը: Այդ աւետիսը «ամբողջ ժողովուրդին» աւետելու առանձնաշնորհուածը եւ բարոյական պարտաւորութիւնը քրիստոնեայ հաւատացեալներու ուսերուն վրայ կ'իջնայ: Քրիստոսի ճշմարիտ հետեւորդները իր կենդանի վկաններն են: Միթէ Քրիստոս այս պատուէրը չտուա՞ւ երբ ըսաւ. «Դուք իմ վկաներս պիտի ըլլաք՝ երուսաղէմի, ամբողջ Հրէաստանի եւ Սամարիայի մէջ, եւ մինչեւ աշխարհի ծայրամասերը» (Գործք Առաք. 1.8): Վկայի մը պարտականութիւնը ուրիշ բան չէ թէ ոչ իր տեսածն ու գիտցածը պատմել:

Յատկանշական է նկատել, որ Բեթլեհէմի հովիւները երբ գտան նորածին Յիսուս Մանուկը, իրենց յարգանքի եւ սիրոյ տուրքը ընծայելին ետք, վերադարձան իրենց տեղերը եւ սկսան պատմել այն բոլոր բաները, որոնք տեսանք եւ լսեցին: Այլ խօսքով, անոնք ետ դարձան եւ Յիսուսի Ծննդեան աւետիսը իրենց կեանքի առաջնահերթ պարտականութիւնը դարձուցին:

Արդ, Ս. Ծնունդը թէ՛ աստուածային յայտնութիւն մըն է եւ թէ՛ մարդկային մարտահրաւեր մը: Քրիստոսով՝ Աստուած մեզ կ'այցնէ եւ ապա մեր վրայ յատուկ յանձնառութիւն մը կը դնէ՝ իր վկաները ըլլալու, տարածելու սիրոյն եւ փրկութեան աւետարանը եւ քաջալերելու մարդիկ որ ընդունին Աստուծոյ շնորհած նոր կեանքը Տէր Յիսուս Քրիստոսով:

Քրիստոսի Ս. Ծնունդը նոր իմաստ եւ նշանակութիւն կ'ունենայ մեզի համար երբ մեր հիւրընկալ սրտերը բանանք Նորածին Արքային եւ մեր կեանքերը նուիրենք եւ Անոր Փրկութեան Աւետարանը տանինք, ուր որ ան տակաւին չէ հասած: Այն ատեն երբ ատիկա իրականութիւն դառնայ մեր կեանքերուն մէջ, այն ատեն արդարօրէն կրնանք յայտարարել:

«Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ, ձեզի, մեզի մեծ աւետիս»:

Վեր. Դոկտ. Վահան Յ. Թուֆիկեան Գործադիր Տնօրէն՝ Հայ Աւետ. Համաշխարհային Խորհուրդի

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿՆԵՐ
1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91107
Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Յետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ՀԱՄԱՐ)
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA
ԸՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

833 W. Glendale Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծանասակներու եւ մանուկներու Բարբոփաբարձի բուժում:
Գլխացաւ, վզի, մէջքի, բոկային եւ մկանային ցաւեր:
Ինքնաշարժի վթարի հետեանքով պատճառած վնասուածքներու բուժում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

ՏԱՂԱՆԴԱԻՈՐ ԴԱՇՆԱԿԱՐՈՒՅԻ ՑՈԼԻՆԵ ՀԱՃԵԱՆ (Իր նոր խտասալիկին առիթով - C.D.)

Լոս Անճելըսի հայաշատ գաղութին ներս բաւական հարուստ թիւ մը կը կազմեն մեր մշակութային հաստատութիւնները, արուեստագէտներն ու գրողները: Կարեւոր ներկայութիւն մըն են նաեւ հայկական երաժշտական հաստատութիւններն ու պարի «ակադեմիա»ները, որոնց արգասիքը կը տեսնենք իրենց տարեկան համերգներով ու բարձրորակ ելոյթներով:

Այս բոլորին առնթեր՝ առանձին փայլք մը կը ներկայացնեն մեր երգչախումբերն ու երաժշտագէտները, ինչպէս նաեւ տաղանդաւատ արուեստագէտները, որոնցմէ շատեր արժանացած են հայ եւ օտար շրջանակներու բարձր գնահատանքին:

Վերոյիշեալ փաղանգին մաս կը կազմէ եւ իր ուրոյն տեղն ունի տաղանդաւոր դաշնակահարուհի՝ Յոլինէ Հաճեանը: Ան դուստրն է Ժօզեֆ եւ Ովսաննա Հաճեանի, որոնց անվերապահ սիրոյն եւ քաջալերանքին կը պարտի իր յառաջընթացը երաժշտութեան մէջ:

Ապրելով հայ մշակոյթին նուիրուած ծնողներու շունչին տակ, Յոլինէն 5 տարեկանին կը սկսի յաճախել Երեւանի Չաչքովսքիի անուան երաժշտական դպրոցը: Այնուհետեւ կ'ընդունուի Կոմիտասի անուան երաժշտանոցը եւ կը շարունակէ իր դաշնամուրացին դասերը փրոֆեսոր Աննա Ամբակունձեանի մօտ:

Եալ Նահանգներ փոխադրուելէ ետք իր երաժշտական եւ դաշնամուրացին ուսումն սկսած է շարունակել Նիւ Եորք քաղաքի Mannes College of Music հաստատութեան մէջ, ուսուցչուհի ունենալով հռչակաւոր դաշնակահարուհի Նինա Սվեդլանովան: Այնտեղ Պսակաւոր Արուեստից Երաժշտութեան մէջ վկայականն ստանալէ ետք, Յոլինէ կը հաստատուի Լոս Անճելըս: Հոս գինք կը տեսնենք անուանի փրոֆեսոր Պրուս Սատըրլանտի մօտ, որուն բացառիկ հոգածութեան եւ քաջալերանքին կ'արժանանայ: Այնուհետեւ՝ UCLA-ի մէջ, փրոֆ. Ուալթըր Փօսսի աշակերտելով կ'արժանանայ Մագիստրոս Երաժշտութեան դաշնամուրացին կատարումներու մէջ եւ կը պարգևատրուի Շարլօթ Պրաուն մրցանակով ու Միմի Ալպերթ Ֆելտման կրթանպաստով: Յոլինէն միշտ երախտապարտ եղած է մօտ:

Յոլինէն Ամերիկայի Միաց-

Շարք էջ 17

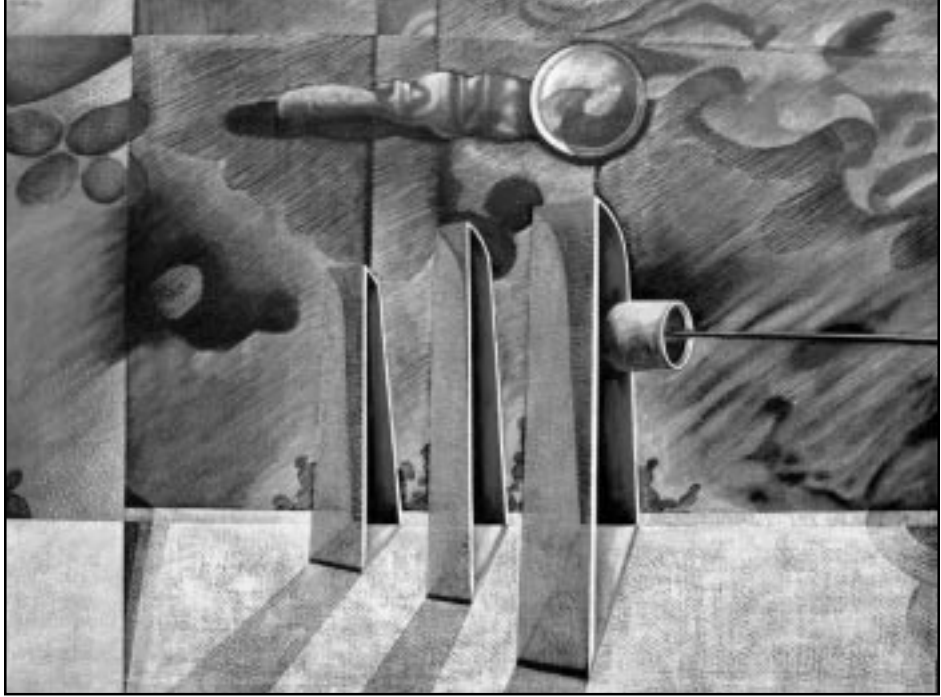
ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԵՏ-ՆԿԱՐԻՉ ՎԱԶԳԵՆ ՄԱԹԵԱՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍ

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՀԱԳՆ

Լոս Անճելըսի թեքէեան Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, Պեշկէօթիւրեան սրահին մէջ, Հինգշաբթի, Դեկտ.16-ի երեկոյեան կը բացուէր երիտասարդ նկարիչ Վազգէն Մաթեանի վերջին շրջանի 52 պաստառներ:

տորակի խորատարածքին վրայ կենդանացած: Հոս կ'անդրադառնանք, թէ արուեստագէտին հասունութեան եւ իմաստութեան հասած ներաշխարհային կենսաշողութեան հիմնական արտայայտիչն է այս բաղադրութիւնը:

Գոյներու, ձևերու, համադրութեան (composition) տիրապե-

րուն ցուցահանդէսը: Վարչութեան ատենապետ Վաչէ Սեմերճեանի բացման խօսքին ետք հակիրճ տեղեկատուական խօսքով հանդէս եկան Օշին Քելիշեան եւ Տիգրան Էջիգեան:

Սրահի մուտքին իսկ, զգալի կը դառնար որ բացառիկ մթնոլորտով ցուցադրութեան մը ներկայ կը գտնուէինք: Ցուցադրահին պատերը լոկ նկարազարդուած չէին, այլ կենդանացած՝ բոսորածիրանագոյնի եւ կապոյտի անսովոր

տումը ակներեւ է Մաթեանին այս գործերուն մէջ: Ոչ մէկ խճողում կու գայ պղտորել կամ բարդացնել պաստառը: Ձեւերու Բիւրեղեայ ճշգրտութիւնն ու պարզութիւնը կը վանեն այն երկմտութիւնը զոր հանդիսատեսը յաճախ կ'ունենայ վերացական (abstract) կամ քիւպիստ գործերու առջեւ, երբ կը փորձէ հասկնալ ըսել ուզուածը: Հոս, ան ձերբազատուած է այդ տաղտուկէն: Իւրաքանչիւր պաստառ խօսուն է եւ հաղորդական՝ իր

ՀԲԸՄ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԹԱՏԵՐԱՆՈՒՄԲԸ
Կը ներկայացնէ

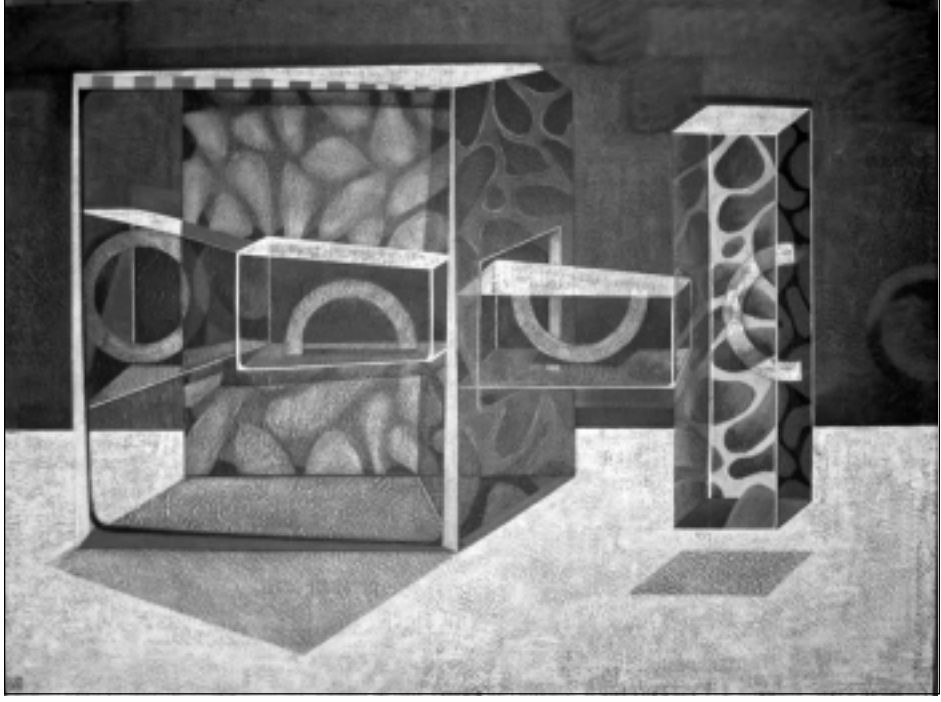
ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ... ՍԻՐԵԼԻՍ

Հեղինակ՝ ՏԵՐԷՔ ՊԵՆՅԻԼՏ
Բեմադրիչ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆ

ՅՈՒՆՈՒՄ 15ԵՆ - ՓԵՏՐՈՒՄ 27, 2011
Շաբաթ Օրերը - ժամը 8:00-ից - \$20
Կիրակի Օրերը - ժամը 5:00-ից - \$20

ԿԱԼԱ ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒՄ 23 - ԺԱՍԸ 5:00-ից, \$50

ՀԲԸՄ Փասատինայի Կեդրոն
2495 E. Mountain Street, Pasadena
Տոմսերը կարելի է ապահովել
ՀԲԸՄ Գրասենեակ 626-794-7942
ՀԲԸՄ Արտաագոյ Թատերախումբ 626-710-3805
WWW.ITSMYSEAT.COM

հրավառութեամբ մը, որ անմիջականօրէն կը ջերմացնէր հանդիսատեսի հոգին եւ կը շողացնէր աչքերը: Նկարչութեան կախարդանքը կ'իրագործուէր առանց նկարչագեղութեան խայծերու օգտագործման: Պարզ ու ժուժկալ մատուցումով, անթերի վրձինումով, դրոշմուած էին խորհրդանիշ առարկայ-իրերը իրենց երկրաչափական ձեւերով եւ ծաւալի այլազանութեամբ, մասմաքուր, վճիտ պայծառութեամբ՝ առանց որեւէ յենակի կամ լրացուցիչ բացատրականի: Անոնց ստացած միակ նպաստը իրենց տեղին դասաւորումն էր եւ մանաւանդ գոյներն էին՝ տաք, ջերմացնող մաթեանական իւրապատուկ ծիրանագոյնը, բաց կապ-

գոյներուն եւ ձեւերուն արտայայտչականութեամբ: Ներքին հաւասարակշռուածութիւնն ու պարզութիւնը Մաթեանին ակնառու յատկանիշներն են: Անոնցմով է որ ան կը յաջողի ստեղծել բանաստեղծական մթնոլորտ եւ թրթռացում եւ մեզ հաղորդակից դարձնելու արդի մեր ժամանակներու հեւքին ու կշռոյթին: Իր առարկայական վերացականութիւնը բնաւ փախուստ մը չէ իրականութենէն: Ընդհակառակը, ան լիովին արդի աշխարհին հոգեմտածողութեան ձայնատարն է հոս: Իր բոլոր գործերը առանցքուած են մեր արդի շրջապատին շուրջ եւ կ'արտացո-

Շարք էջ 17

Massis Weekly

Volume 30, No. 47

Saturday, DECEMBER 25, 2010

US House Adjourns Before Considering Final Action on the Armenian Genocide Resolution

Washington, DC -- On Wednesday the US House adjourned "sine die" leaving H.Res. 252, the Armenian Genocide Resolution, as unfinished business.

In the waning days of the 111th Congress after the renewed push for passage of the bill was made public, opposition mounted from the Turkish lobby, and included a letter from Turkish Prime Minister Erdogan to President Barack Obama warning of consequences should the resolution be brought to the floor. The letter follows a call from President Obama to Erdogan earlier this month after information critical of the Turkish leadership was released by WikiLeaks.

On Tuesday, after the House approved a bill to keep the government funded through March 4th of next year, some 100 Members headed home for Christmas and the holidays, further complicating the prospects for a vote. At the same time, Turkey was leveraging its influence on the Hill as it negotiated a possible multi-billion dollar arms deal with an American defense firm.

U.S. Ambassador Marie Yovanovitch: Situation in Karabakh Conflict Zone is Serious

YEREVAN -- U.S. Ambassador to Armenia Marie Yovanovitch stated that the five-party statement on Karabakh issued during the OSCE summit in Astana will positively affect resolution of the Karabakh conflict.

The current situation in the Karabakh conflict zone is very serious, especially taking into account incidents on the line of contact, she said in an interview with RFE/RL Armenian service.

According to her, in signing the statement Serzh Sarkisian and Ilham Aliyev reached an agreement on stepping up efforts to achieve a peaceful solution to the conflict. They also agreed that the solution of the problem reached as a result of the peace talks

will lead to reconciliation between the two nations, she noted.

Marie Yovanovitch believes that the presidents also agreed that the final solution of the problem needs to be based on international law, the UN Charter and Helsinki Final Act, as well as joint statements of Presidents Obama, Medvedev and Sarkozy made in L'Aquila and Muskoka.

These two statements of the presidents are particularly important not only because they contain three fundamental Helsinki principles (territorial integrity, a nations' right to self-determination and non-use of force) but also propose six elements which

Continued on page 4

Descendants of Armenian Genocide Victims File Lawsuit Against Turkey Seeking \$65 Million For Seized Land

LOS ANGELES -- Three Armenian American descendants of victims of the Armenian Genocide filed suit Wednesday against the government of Turkey and two Turkish banks, claiming they are owed at least \$65 million for property seized from their relatives and untold millions more for the profits their lands generated.

The complaint was filed in U.S. District Court in Los Angeles by attorney Vartkes Yeghiayan. His wife claims she has documents showing that her ancestor, a wealthy Armenian landowner left behind his home, farmland, insurance business when he was forced to escape from Turkey.

The lawsuit filed by two Los Angeles-area residents and a Washington, D.C. man could be the start of a flood of litigation spurred by last week's ruling by the U.S. 9th Circuit Court of Appeals upholding a California law recognizing the crimes committed against Armenians after 1915 as genocide.

The appeals court reversed its earlier opinion that the state law was uncon-

stitutional because it interfered with the federal government's power to decide foreign policy matters.

Anais Haroutunian, a 68-year-old Pasadena resident whose grandparents were killed when Ottoman Turks drove Armenians out of ancestral lands, said she has retained her family's deeds to the 40 acres seized after their expulsion. She joined the lawsuit in hopes of recovering some of the family wealth lost in the genocide.

The suit estimates that the three plaintiffs' share of the base land to be worth \$65 million. It also seeks compensation for the profits accrued by the Turkish government and the two banks that inherited the confiscated land, Ziraat Bank and the Turkish Central Bank.

The Turkish government is likely to contest the jurisdiction of U.S. courts in the matter by invoking the Foreign Sovereign Immunities Act. But Bazylar said the law doesn't protect foreign states from suits over illegal property seizures.

Human Rights Watch: Opposition TV Denial "Another Setback for Freedom of Expression"

A1+ TV receives 0 grade from NCTR chairman Grigor Amalian

NEW YORK -- The New York-based Human Rights Watch (HRW) has strongly criticized the Armenian broadcast regulatory authority, calling the Thursday decision of the National Commission on Television and Radio to keep A1+ TV off the air "another setback for freedom of expression and information in Armenia."

"Today's decision is another setback for freedom of expression and information in Armenia," said Giorgi Gogia, South Caucasus researcher at Human Rights Watch. "It's clear that keeping a critic off the air is more important to this government than its international legal obligations."

On December 16, 2010, the National Commission on Television and Radio (NCTR), the body in charge of issuing broadcasting licenses in Armenia, denied A1+ station's application for the 13th time. The commission is staffed entirely with presidential appointees.

In its statement issued late on Thursday the group underscored that Armenia has denied a broadcast license to the company "despite a European Court of Human Rights judgment that previous denials violated freedom of expression."

In 2008, the European Court of Human Rights issued a judgment holding Armenia in violation of the European Convention on Human Rights for the repeated rejection of the station's license applications. The court held that Armenia's laws regulating the granting

of broadcast licenses do not protect against arbitrary decisions by the licensing authority, and that the denial of a license to A1+ was unlawful.

Shortly after that ruling, the Armenian authorities controversially suspended the licensing process, citing the need to expedite the transition to mandatory digital broadcasting. The latest tender is the first to be held after the suspension term expired last summer.

The Armenian authorities also adopted a new Law on Television and Radio last June amid claims that it does not fully address concerns expressed by civil society and Armenia's international partners.

The HRW reminded that in a letter sent to the president of Armenia then it expressed concern that "the new law would reduce the number of media outlets as well as public access to a variety of information and opinion."

"The new media law reduced the number of television stations able to broadcast in Armenia from 22 to 18, and failed to address longstanding concerns that the law did not ensure pluralism in the selection and appointment of members of the licensing regulatory body," the group said in its latest statement.

"The transition to digital broadcasting was supposed to provide opportunities for greater media pluralism in Armenia," the HRW South Caucasus researcher said. "The government has a long way to go to prove that its deeds match its commitments."

Armenian Parliament Adopts Controversial Foreign-Language School Bill

YEREVAN -- The National Assembly adopted in the final reading on Wednesday a controversial government bill allowing the existence of a limited number of foreign-language schools in Armenia.

The bill involving amendments to two Armenian laws met with fierce resistance from opposition and civic groups as well as prominent public figures after being unveiled by the government in May. Critics believe that it would jeopardize Armenian's constitutionally

guaranteed status as the country's sole official language.

The outcry led the government to water down the proposed amendments before pushing them through parliament in the first reading in June. In particular, the government agreed to restrict to two the number of foreign-language private schools that would be allowed to operate in the country.

The altered bill also stipulates that up to nine foreign-language high

Continued on page 4

The Lausanne Treaty, Theft & Lawsuits: A Matter of Memory, Prejudice and Unjust Enrichment

By Hrayr S. Karagueuzian

The recent lawsuits brought against the Republic of Turkey and two Turkish banks seeking compensation for Armenian properties and lands left behind in the aftermath of the Armenian Genocide reminds us of the 1925-20 attempts of The Armenian refugees to regain their belongings. It was during this period that Mr. Léon Pachalian, Secretary General of the Central Committee of Armenian Refugees in Paris, repeatedly appealed to the League of Nations in Genève insisting that Turkey's ban on Armenian refugees to return and repossess their confiscated properties in Turkey was a "flagrant violation" of the "letter and the spirit" of Articles 37 to 44 of the 1923 Lausanne Treaty. (1) These articles dealt with the Protection of Minorities who inhabited in Turkey. Article 37 of the Lausanne Treaty states: "Turkey undertakes that the stipulations contained in Articles 38 to 44 shall be recognized as fundamental laws, and that no law, no regulation, nor official action shall conflict or interfere with these stipulations, nor shall any law, regulation, nor official action prevail over them."

Subsequent Articles 38 to 43 explicitly lay out the rights of Non-Muslim Minorities in Turkey: "The Turkish Government undertakes to grant full protection ... to all inhabitants of Turkey without distinction of birth, nationality, language, race or religion... Turkish nationals belonging to non-Moslem minorities will enjoy the same civil and political rights as Moslems. All the inhabitants of Turkey, without distinction of religion, shall be equal before the law." (2)

Pachalian's petition interpreted all inhabitants of Turkey to also include Turkish citizens of Armenian origin who had resided continuously in Turkey till the 1915-21 period but were for a variety of reasons (study abroad, medical reasons, trade, refugees) not in Turkey. The Armenian thesis was that all Turkish citizens, without distinction of religion, shall be equal before the law.

In the last Minorities section (Article 44) of the Lausanne Treaty we read: "Turkey further agrees that any difference of opinion as to questions of law or of fact arising out of these Articles between the Turkish Government and any one of the other Signatory Powers or any other Power, a member of the Council of the League of Nations, shall be held to be a dispute of an international character... The Turkish Government hereby consents that any such dispute shall, if the other party thereto demands, be referred to the Permanent Court of International Justice. The decision of the Permanent Court shall be final..."

Armenians having no sovereign state were neither a member of the "Signatory Powers" of the Lausanne Treaty nor a Member of the League of Nations, therefore the appeal by Pachalian was made to the League and not to the Court of Justice. As expected, the Turkish response was negative. In his letter to the Chairman of the Board of the League of Nations, dated February 25 1928, the Turkish Foreign Minister, Dr. Tévfic Rüstü (Aras) M.D., rejected the Armenian re-

quests. He instead insisted that the Armenians belonged to a "different category", and that they were not "refugees" but "guilty fugitives" who "committed reprehensible acts" and "refused to integrate within the Turkish territory." (1)

The letter then goes on to insist that the "Amnesty and the right to return home were essentially two different issues. Turkey had the right to allow the return for only those who are not inconvenient for Turkey. Those denied reentry will also lose their Turkish citizenship." The letter then further added that the decree of May 23, 1927 strips Turkish citizenship from "Ottoman subjects who during the war of Independence did not participate in the National struggle and were residing outside Turkey during the period July 24, 1923 to May 23, 1927. (2) It appears that the decree of May 1927 (adopted 20 months after Pachalian's first petition to the League in August 1925) was created to produce new rules in order to justify the Government's seizure of Armenian wealth. This was important for Turkey because none of the refugees who requested return to their homes had any criminal records, and were all exempt from Turkish charges such as, "trouble makers", "elements of disorder or revolution." Therefore, a new order of incriminating evidence had to be concocted to legitimize confiscation of the Armenian wealth. This was the non-participation of the Armenians in the Turkish National "struggle." This discriminatory policy directed exclusively against the Armenians violated "the spirit of the amnesty as formulated in the Lausanne Treaty." This is evidenced by the case of the 150 convicted Turkish Moslems who were denied amnesty by the Treaty of Lausanne and were banned from entering Turkey. These convicts had been tried by 1918-19 Turkish Military Tribunals and were condemned to death. Not only the lives of these convicts were spared, but they were also all allowed to keep their citizenship and their properties in Turkey. (1) Upon receipt of Rüstü's hostile response in 1928, Mr. Pachalian's Committee recruited four internationally recognized jurists with expertise in international law and treaties to specifically study and analyze the legal and moral validity of the Lausanne Treaty. The three experts were Professors of International Law at the University of Paris and Members of the Institute of International Law, Gilbert Gidel, Albert de Lapradelle, and Louis Le Fur, and the fourth expert was

Dr. Andre N. Mandelstam, Professor of International Law at the Petrograd University. All four scholars unanimously confirmed the validity of the Armenian thesis and repudiated the Turkish response as legally invalid. (1)

The League of Nations, "guardian" of the Lausanne treaty, however

produced nothing in the way of helping Armenian refugees to regain their properties and assets in Turkey. As mentioned above, the lack of Armenian statehood prevented the claimants from pursuing their case in the Court of law.

Today 95 years later we hear more forcefully the echoes of Pachalian's petition in US courts. Lawsuits are brought against the Turkish Government to recoup state-sponsored theft of Armenian wealth considered to be the largest state-sponsored theft in human history according to the Turkish historian Ugur Umit Ungur (3). Now however, the claimants face two formidable obstacles, the ultimate clearance from the US Supreme Court and dealing with a recalcitrant Turkish Government mindset.

The question is then "will the US Supreme Court uphold the 9th Circuit's Court of Appeals ruling on the constitu-

Continued on page 4

Pro-Armenian Lawyer Engaged in Defending WikiLeaks Founder

WikiLeaks founder Julian Assange and International law expert Geoffrey Robertson

LONDON -- A former United Nations judge and leading British lawyer who backed the international recognition of the Armenian Genocide in his recent landmark opinion is on the legal team defending the WikiLeaks founder.

International law expert Geoffrey Robertson, the author of the 2009 legal opinion piece "Was There an Armenian Genocide?" has been in the center of the British media's attention in recent days after promoting top whistleblower Julian Assange's release on bail in a London court.

Robertson cut his Australia vacation short to return to London earlier this week to represent the interest of Assange, a 39-year-old Australian national facing sex charges in Sweden.

Assange, whose whistle-blowing WikiLeaks website released thousands of classified documents, including sensitive American diplomatic cables, has been granted bail until January when the court is due to consider his extradition to Swedish authorities.

Assange reportedly thanked all those who have supported his case, and especially his lawyers for "effective and successful work".

Like Assange, Robertson hails from

Australia, which British media view as the main reason for his engagement.

For many years, Robertson has been researching evidence related to the mass killings and deportations of Armenians in Ottoman Turkey at the beginning of last century. At the request of the Armenian community in the UK, he published a legal opinion last year upholding the Armenian case that the massacres amounted to genocide.

More than two dozen world governments, as well as a number of leading international bodies and scholars also recognize the massacres as the first genocide of the 20th century.

In his work in question the recognized expert, in particular, said: "There is no doubt that in 1915 the Ottoman government ordered the deportation of up to 2 million Armenians ... hundreds of thousands died en route from starvation, disease, and armed attack."

In an interview with RFE/RL's Armenian Service last spring Robertson said: "I am a former UN judge, and I've given a clear assessment of the 1915 events. When you look at the evidence it becomes clear that this was genocide. Legally, this fact cannot be called into question."

Discovery Of Ancient Document Reaffirms Long Armenian Connection To Jerusalem

By Arthur Hagopian

Although the Armenian connection with Jerusalem began some two centuries before the advent of Christianity, when the victorious armies of King Tigranes II swept across the land, extending an empire that encompassed much of the known world then, documentary evidence from that period is scant and fragmentary.

The armies had left behind colonies of Armenians whose numbers were constantly replenished and augmented over the years, but few, if any, of the records they must have kept over the years, have survived.

One such exception is a letter from a Byzantine bishop, unearthed recently by leading Armenian scholar, Prof Abraham Terian.

The letter was written in Greek, but it is its Armenian translation that has survived, making it one of the most important discoveries concerning Armenian Jerusalem ever made.

According to Terian, this is “the earliest complete writing from Jerusalem this side of the New Testament.”

The internationally acclaimed Terian, a former “Kaghakatzi” (native of the Old City of Jerusalem), dates the document to the year AD 335, a little over 30 years after Armenia became the first nation in history to accept Christianity as a state religion.

The letter was penned by Macarius, bishop of Jerusalem, who had been commissioned by Emperor Constantine to oversee the construction of the church of the Holy Sepulcher. And it is in answer to queries by the nascent Armenian Church regarding baptism and the Eucharist.

Terian worked for some years on

studying and researching the letter, the fruits of his labors resulting in a book, “Macarius of Jerusalem, Letter to the Armenians, AD 335?” (2008, 184pp, published jointly by St Vladimir’s Seminary Press and St Nersess Armenian Seminary in New York).

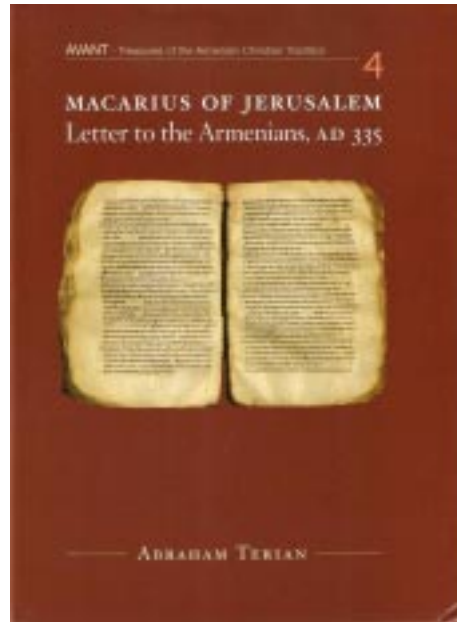
In the book, Terian goes beyond establishing the authorship and date of this earliest full-length document bearing on Armenian history, not just Armenian church history. The book has been enthusiastically received in academia, having acquired a prominent place in the history of liturgical development originating in Jerusalem.

“This is the earliest complete writing from Jerusalem this side of the New Testament, the earliest witness to the liturgy of Baptism and the Eucharist (the two basic sacraments of the Church) whose author and date and the provenience of both sender and recipient(s) are known,” Terian says.

The importance of the letter is attested to by the fact that the Armenian text was also translated into Latin and English in the 19th Century, but it was from a defective text, resulting in either misdating or misattributing the document.

Terian’s “elegant study” of the letter is accentuated by a verse-by-verse commentary, and helps place the Armenian church “in its earliest relations with Jerusalem, the ‘Great Church’ and the religious traditions that exercised so dominant an influence on Armenia’s development,” according to one reviewer. (Prior to the invention of the Armenian alphabet in 406 AD the entire literature of Armenia was written in either Greek or Syriac).

The Armenian translation is in the Classical tradition. Terian includes the

full text alongside an English version.

Macarius, who identifies himself twice in the document, is acutely aware of the noble credentials of the formative Armenian church and acknowledges it with these words: “Indeed you, on your own, have manifested such longing for spiritual rewards, for the very enriching, divine and spiritual treasures, having sent a letter from a distant land, from your regions of the east to the holy city of Jerusalem.”

The letter reveals intriguing insights into the practices and rituals of the churches of the East at the time.

Apparently, these churches did not have any regular fonts, but carried out baptisms in any handy vessel, which seems to have amazed Macarius.

Another practice that amazes the bishop is that the priests did not seem to have sufficient “oil of sealing” with which to anoint an infant’s entire organs of sense.

Macarius minces no words in cen-

suring strays, those who hold opposite opinions, or who crave glory, citing an unknown bishop called Torg, for his “insolence” and for conferring on himself the “honor for an archbishop which he is not worthy to receive.”

He will not tolerate shortcomings and pronounces an anathema on those who are contrary minded.

The letter not only provides some insight into the nature of pre-Nicene Armenian Christianity, but attests as well to the early presence of Armenians in Christian Jerusalem.

“Its intention was to bring the nascent Armenian Church’s ritual practices in baptism and Eucharist into line with those practised elsewhere,” another reviewer notes.

The letter survives only in Armenian in two documentary collections, one compiled in the early seventh century and re-arranged in 1298; and another in the eighth century and given its current shape in the eleventh when it appears to have undergone some changes, ranging from abridgement to alteration but not to the detriment of the overall structure of the document, the reviewer adds.

For his role in promoting early Armenian literature, Terian has been honored by his Motherland with his election as Fellow of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia. This follows international recognition when five years ago he became the first recipient of the Fulbright Distinguished Chair in the Humanities award by the Fulbright Foundation, the Council for International Exchange of Scholars (CIES) of the US Department of State, and the US-Israel Educational Foundation (US-IEF).

Armenian American Writer Peter Balakian Presents His Books in Yerevan

YEREVAN -- Peter Balakian, a prominent Armenian American writer visiting Armenia to attend a major international conference on genocide has presented his books published recently in the United States, some of which deal with the Ottoman-era massacres of Armenians.

During a presentation at the Armenian Writers’ Union on Thursday, Balakian, an award-winning writer and scholar from New York, in particular, spoke about two new chapters in his 1997 book *Black Dog of Fate* that offer additional insight into the dramatic events in the Ottoman Empire in 1915 when hundreds of thousands of Armenians were death-marched to Deir ez-Zor.

Balakian calls this Syrian desert “the graveyard of the Armenian genocide.”

In 2009, through a collaborative effort with colleague Aris Sevag, Balakian translated and published a major memoir of the Armenian genocide, *Armenian Golgotha*, by his grand-uncle, Bishop Grigoris Balakian.

Bishop Grigoris was among the 250 Armenian political leaders, intellectuals and artists in Constantinople arrested on the night of April 24, 1915 on orders of Ottoman rulers. The subsequent executions of this cohort were followed by killings and deportations

of 1.5 million Armenians elsewhere in the crumbling empire in what many scholars and governments of the world have recognized as the first genocide of the 20th century.

Grigoris was a rare survivor after a miraculous escape from a Turkish prison to tell the story.

“This book has had huge reviews all over the world,” says Balakian, 59, a winner of several prestigious awards for his poetry and prose, including a New York Times Notable Book and the 2005 Raphael Lemkin Prize for his *The Burning Tigris: The Armenian Genocide and America’s Response* (2003).

In Yerevan Balakian also presented the Armenian translation of his collection of poems entitled *Sad Days of Light* (originally published in 1983).

Balakian first visited Armenia six years ago when the Armenian translation of his memoir *Black Dog of Fate* (1997) was published.

This fall Balakian also saw his new book of poems titled *Ziggurat* come out. The book deals with the terrorist attacks on the World Trade Center in New York in September 2001. The author says he has made a national reading tour across the United States and his book has been well-received.

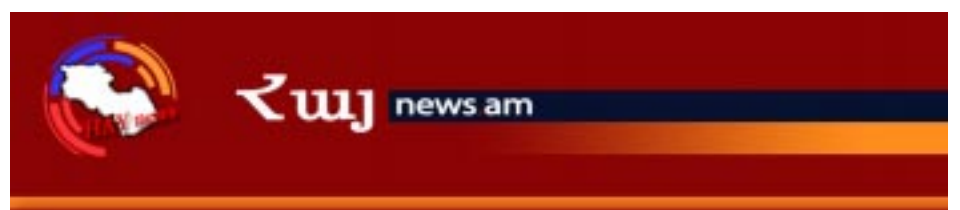
Balakian, who participated in a

two-day international conference on the Armenian Genocide in Yerevan this week, described the event as “very important”.

“This conference has brought scholars from all around the world, from continents, from South America, Australia, Europe, the Middle East, and I think it makes a very important

statement for the Armenian government to be putting on a conference about genocide in a universal sense, about prevention, about consequences and reparation,” he said. “It’s not just for the Armenians, but for genocides all over the world. It shows that the Armenian republic is engaged deeply in human rights.”

Award-Winning Armenian Cellist Joins Pasadena Symphony for First Concerts of the New Year

PASADENA -- Cellist Narek Hakhnazaryan will be performing as a soloist with the Pasadena Symphony Orchestra for the first concerts of the New Year, under the direction of Jorge Mester. Hakhnazaryan appears in The Embassy Series in Washington, DC, with Musicians from Ravinia's Steans Institute and the Bedford Chamber Concert Series (NY), at the Morgan Library and Museum, the Krannert Center for the Performing Arts (IL), Princeton University, and with the Howland Chamber Music and Cultural Center (NY).

Last season, Mr. Hakhnazaryan's appearances included the Young Concert Artists Festival in Tokyo and two performances in Boston's Symphony Hall: with the Boston Pops in Tchaikovsky's Rococo Variations with Maestro Erich Kunzel, and presented by Boston's Celebrity Series, performing the Schumann Cello Concerto with conductor Hugh Wolff and the NEC Philharmonia. He has performed as soloist with the Long Bay, Fort Smith and Westmoreland symphonies, and in recital at the Isabella Stewart Gardner Museum in Boston, for the Buffalo Chamber Music Society, Ravinia's Rising Stars Series, the University of Florida, Vanguard Concerts, Congregation Rodef Shalom in Pittsburgh, the University of Georgia, Candlelight Concerts, Missouri State University, the Washington Center for the Performing Arts in Olympia, Saint Vincent College, Lincoln County Concert Association, Patrons for Young Artists, The Paramount Theatre, and The Colonial Theatre.

As First Prize winner in the 2008

Young Concert Artists International Auditions, Mr. Hakhnazaryan debuted in the Young Concert Artists Series in New York at Carnegie's Zankel Hall, sponsored by the Jerome L. Greene Foundation Prize, and at the Kennedy Center's Terrace Theater in Washington, DC.

Mr. Hakhnazaryan has participated in Ravinia's Steans Institute for Young Artists and received scholarships from the Rostropovich Russian Performing Arts Fund which brought him concerts in Russia, Germany, Italy, Austria, France, Great Britain, Greece, Turkey and Canada. His prizes include Fifth Prize at the 2007 Tchaikovsky International Competition in Moscow, First Prize in the 2006 Aram Khachaturian International Competition in Armenia, and First Place in the 2006 Johansen International Competition for Young String Players.

U.S. Ambassador Marie Yovanovitch

Continued from page 1

the U.S. thinks can become the basis for a final solution.

The Ambassador said that this statement testifies to progress in the talks, expressing her hope that 2011 will be a year of more considerable progress. According to her, "it is the only way we should advance the process." It is important for Armenia, Azerbaijan and important for Nagorno-Karabakh.

Asked whether hostilities are likely to resume in the conflict zone, Yovanovitch said that anything is possible; expressing her confidence that hostilities are not a solution to this problem. Yovanovitch further reaffirmed Washington's strong opposition to any attempts to solve the Karabakh conflict by force. "Another war is not going to settle anything," she said. The OSCE Minsk Group co-chairs state full support of peaceful talks, she added.

Commenting on Armenian-Turkish dialogue and possible resumption of the process in 2011, the U.S. Ambassador refrained from giving forecasts about precise terms. Neverthe-

less, she noted that it is hard to imagine that the two countries would fail to normalize relations for more than 100 years.

During the interview ambassador Yovanovitch praised the current state of U.S.-Armenian relations, saying that they have become more "productive and positive" over the past year.

"I think that 2010 was a fabulous year for relations between Armenia and the United States".

Yovanovitch singled out Serzh Sarkisian's April talks with U.S. President Barack Obama held on the sidelines of a nuclear security summit in Washington. She also pointed to U.S. Secretary of State Hillary Clinton's July visit to Yerevan which she said saw "a really good set of talks" with Armenia's leadership.

"I think those two meetings are symbolic of the really productive and positive relationship that our two countries have, and I hope that 2011 will bring more of the same," added the diplomat. "I think that there are a lot of areas that we want to work on together and I think we will work on together."

Armenian Parliament Adopts

Continued from page 1

schools can be opened elsewhere in Armenia in accordance with inter-governmental agreements signed on a case-by-case basis.

The changes failed to satisfy the critics, who have staged street protests outside the parliament and government buildings in Yerevan. They

have vowed more protests and legal action against the bill.

"The law contains no threat to our national identity, the preservation of the Armenian language or the development of our national school," Education Minister Armen Ashotian told RFE/RL's Armenian service after the parliament wrapped up final debates on the issue on Tuesday.

The Lausanne Treaty, Theft & Lawsuits

Continued from page 2

tionality of the Armenian claims?" The answer seems rather bleak. As a reminder a somewhat similar case had already been put to test before the High Court but had failed. The State of California enacted a statute on the Holocaust insurance reporting act, which became known as the California's Holocaust Victims Insurance Relief Act (HVIRA). This 1999 law required any insurer, parent company, or anyone "related" to it, doing business in the State of California to disclose to the State all life insurance policies sold in Nazi-controlled Europe between the 1920 to 1945 period to allow the surviving heirs to collect the benefits. Failure to comply with this law would result in the revocation of insurance licenses of all insurers doing business in the State of California. Five years after its enactment and on June 23, 2003, the U.S. Supreme Court struck down California's HVIRA law in a 5 to 4 vote. The High Court argued that HVIRA was "unconstitutional" and that it "interfered with the President's conduct of the Nation's foreign affairs." (4)

A new study, prepared for The New York Times by scholars at Northwestern University and the University of Chicago, analyzed some 1,450 decisions since 1953, concluded that "the percentage of business cases on the Supreme Court docket has grown in the Roberts years (current Chief Justice), as has the percentage of cases won by business interests." For example, the positions

supported by the Chamber of Commerce prevailed 68 percent of the time in the Roberts court, compared with 56 percent in the last 11 years of the Rehnquist court, a period without changes in the court's membership. (5)

The second question is how the Turkish Government through its FM Mr. Daoudoghlu will respond to the two fundamental questions: the stripping of Turkish citizenship and illegal confiscation of Armenian properties and bank deposits. Will he choose his predecessor Rüstü's formula or will he bow to righteousness and virtue. Daoudoghlu has in his hands wild cards that Rüstü did not have.

But first let us first examine who Dr. Tevfik Rüstü (Aras) was. He was a partisan Ittihadist and the brother-in-law of Dr. Mehmet Nazim, one of the masterminds of the Genocide, who directly participated in the anti-Armenian measures as a "policy of general extermination" designed to eliminate "the danger" to Turkey of "a dense Armenian population in the eastern Provinces." As physicians he and Dr. Nazim concerned about the widespread epidemics resulting from the thousands of decomposing corpses of the Armenian victims piled up in the streets of the eastern provinces where large scale massacres had taken place in 1915, had set up the Supreme Hygiene Council, whose task was to destroy and hide the bodies. According to a secret document presented as evidence by police director-general Mustapha Rasad during the 1918-1919 Turkish Military Tribunals, Dr. Rüstü was sent to the

eastern provinces with tons of lime to cover and hide the bodies. Dr. Rüstü successfully put in place the necessary machinery for the quick disposal of the corpses by transforming wells into mass graves. He ordered and oversaw the throwing of the bodies in the wells, which were then filled with lime and sealed with earth. Dr. Rüstü was arrested on February 2, 1919 by the orders of the Tevfik Pasa Cabinet along with other Ittihadist leaders. He was later released and joined the Kemalist movement and became a long-serving Minister of Foreign Affairs in the new Turkish Republic, from 1925 to 1938, under Mustafa Kemal's presidency.

Will Daoudoghlu respond in the

manner of his predecessor? Well for one Daoudoghlu is not "Dr. Mass Grave" and he does not have to fear a fate like that of Milosevic or Karadjic. Secondly, in the aftermath of the signing of the protocols Daoudoghlu most excitedly declared that "we buried the Sèvres" meaning that there no longer were territorial claims by the Armenians and as a result past fears of "partitioning Turkey" were no longer valid.

What then remains is a simple claim of ownership and repossession of one's own properties and assets. Refusal to yield amounts to no less than theft, in this case, the continuation of a state-sponsored theft of its own citizens' wealth.

Notes & References

1) Confiscation des Biens des Réfugiés Arméniens par le Gouvernement Turc (Confiscation of the Properties of the Armenian Refugees by the Turkish Government) Consultation of M.M. Gilbert Gidel, Albert De Lapradelle, Louis Le Fur, André N. Mandelstam (Paris, Imprimerie, Massis, 1929).

2) L. Israel, ed., Major Peace Treaties of Modern History, Volume IV. (New York, NY: Chelsea House Publishers and McGraw Hill Book Co, 1967), pp 2341-2342

3) Ugur Ungur Umit: Theft of Armenian Wealth, UCLA symposium April 2010 (His book is forthcoming in Spring of 2011)

4) Hrayr S. Karagueuzian & Yair Auron; A Perfect Injustice: Genocide & Theft of the Armenian Wealth. Transaction Publishers, Rutgers University, NJ 2009

5) Adam Liptak: Justices Offer Receptive Ear to Business Interests, New York Times, December 18, 2010.

The author is Professor of Medicine & Director Translational Arrhythmia Research Section of Cardiovascular Research Laboratory, Division of Cardiology, David Geffen School of Medicine at UCLA

E-mail: hkaragueuzian@mednet.ucla.edu

ԵՐԱԺՇՏԱԳԵՏ ԳՐԻԳՈՐ ՓԻՏԵՃԵԱՆ Կ'ԱՐԺԱՆԱՆԱՅ ԵԶԱԿԻ ՄԵԾԱՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Խմբավար, ստեղծագործող, մանկավարժ, երաժշտագետ, քննադատ եւ գիրքերու հեղինակ՝ Գրիգոր Փիտեճեանի երաժշտութեան ճամբով տարած ազգանուէր գործունէութիւնը արդէն իսկ 2007-ին գնահատուելով Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Հայրապետին կողմէ, շնորհուած էր իրեն յատուկ սրբատառ կոնդակ եւ Ս. Ներսէս Շնորհալի բարձր շքանշան:

2008-ի Հոկտեմբերին Համազգային Մշակութային եւ Կրթական Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ Փիտեճեան պարգևատրուած էր Միութեան բարձրագոյն պատուոյ նշանով՝ ոսկեայ մետալով:

Նոյն թուականին, «Երեւանի Ազգային Գրադարան»ի ընդհանուր տնօրէն՝ Տիար Դաւիթ Սարգսեանի բարձր տնօրինութեամբ կատարուած յատուկ շնորհահանդէսով ներկայացուցեցան Փիտեճեանի «Հայ Յեղափոխական Երգերուն Տեղը Հայ Երաժշտութեան Պատմութեան մէջ», «Գրիգոր Նարեկացի Շարականագիր» եւ «Անձինք Նուիրեալք Շարականը» գիրքերը, ինչպէս նաեւ «Երգապնակ» նուիրուած Մեծ Եղեռնի Նահատակներու Յիշատակին խոսասլուկը:

Այս ձեռնարկի ընթացքին «Կոմպոզիտորներ եւ Երաժշտագէտներ Միութիւն»ի նախագահ՝ Տիար Ռոբերթ Ամիրխանեան յայտարարելէ յետոյ Պրն. Փիտեճեանին Միութեան անդամ ընդունուելը հրճուագին ծափերու տակ յանձնեց անոր Միութեան անդամակցութեան տետրակն ու բարձր:

Իսկ այս տարի, «Երեւանի Կոմիտասի Անուան Պետական Կոնսերվատորիայ»ի ընդհանուր տնօրէն՝ Տիար Սերգէյ սարաջեանի բարձր տնօրինութեամբ եւ խմբագրական կազմի տնօրէնուհի, երաժշտագիտուհի՝ Տիկին Գոհար Շագոյեանի կազմակերպչական անդուլ աշխատանքներով, Շաբաթ, Հոկտեմբեր 23ին, Արամ Խաչատուրեան Տուն-Թանգարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ յատուկ հանդիսութիւն-համերգ նուիրուած Գրիգոր Փիտեճեանի ծննդեան 75-ամեակին:

Այս առթիւ, երաժշտագիտուհի Շագոյեան պատրաստած էր հարուստ եւ շքեղ յայտագիր մը, որ այնքան ճարտարօրէն ալ վարեց զայն: Ան հանդիսաւորութեամբ կարդաց տնօրէնին՝ Տիար Սերգէյ Սարաջեանին պաշտօնական շնորհաւորագիրը եւ յանձնեց զայն Պրն. Փիտեճեանին:

Յայտագիրը սկսաւ վեհափառ Հօր Փիտեճեանին շնորհած սրբատառ կոնդակին ընթերցումովը մեծ երաժշտաբան, ԵՊԿ դոցենտ՝ Տիար Վալէնթին Թովմասեանի կողմէ:

- Գրիգոր Փիտեճեանի գործունէութիւնը հանգամանօրէն եւ համապարփակ կերպով ներկայացուց երաժշտագէտ Տիկ. Գոհար Շագոյեան, որ իր խօսքի վերջաւորութեան խօսափողին հրաւիրեց Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Հայրապետին ներկայացուցիչը՝ Բարձր. Տ. Տաթև Արք. Սարգիսեան, որ միաժամանակ վաղեմի ընկերը եղած էր Փիտեճեանին:

Փոխանցելէ ետք վեհափառ Հօր ուրախութիւնը, շնորհաւորանքներն ու օրհնութիւնները, սրբա-

Փիտեճեան խօսքի պահուն

զան Հայրը, իր անձնական յուշերով եւ անեկդոտներով արտայայտեց իր ալ անհուն ուրախութիւնն ու խորախուսանքը:

- Փիտեճեանի խմբերգային արուեստի մասին հիացումով խօսեցաւ խմբավար եւ ԵՊԿ դասախօս Տիկ. Կարինէ Բրուտեան:

- Բեմ հրաւիրուեցաւ Կոնսերվատորիայի ուսանողներէ բաղկացած «Գոուսան» երգչախումբը, իր նոր շրջանաւարտ եղած խոստումնայից խմբավար՝ Տիար Բաֆֆի Միքայէլեանով, որ այլ երկերու շարքին կատարեց Փիտեճեանի գործերէն «Նորահրաշ պսակաւոր»ը, «Դերիկո»-ն եւ «Ախ Վասպուրական...»ը, որուն մեն երգը հիւրաբար կատարեց Արմէն Բաղալեան:

- Կոնսերվատորիայի աւարտական, յայտնի մեներգիչ Արմէն Բաղալեան (թէնոր), դափը ձեռքին կատարեց Փիտեճեանի սիրած ժողովրդական երգերու շարք մը:

- Գէորգ Վ. Սարաջեանի «Էքսպրոմ»-ը կատարեց լարային գործիքներու կամերային անսամբլի ամբիոնի դասախօս, դեկավար Ալիսա Արզումանեանի եռեակը (Ռագմիրկ Յովհաննիսեան-Չուլի, Միքայէլ Նաւասարդեան - թաւջութակ, Սեդա Հայրապետեան- դաշնակ):

- Խօսափողին հրաւիրուեցաւ «Կոմպոզիտորներ եւ Երաժշտագէտներ Միութիւն»ի նախագահ, մեծ կոմպոզիտոր՝ Տիար Ռոբերթ Ամիրխանեան, որ բարձր գնահատելով Փիտեճեանի ստեղծագործական եւ ծառայական ոգին հիացում յայտնեց անոր նկարագրային ազնուութեանը մասին:

- Կոնսերվատորիան աւարտած, խոսասլուկներու հեղինակ, յայտնի մեներգիչ (թէնոր) Գէորգ Հաճեան, դաշնակահարուհի Մարգրիտ Սարգսեանի (կոնսերվատորիայի դասախօս) ընկերակցութեամբ երգեց երեք երգ:

- Խօսելու հրաւիրուեցաւ մեծ երաժշտագէտ, ԵՊԿ դոցենտ՝ Տիար Մհեր Նավոյեան, որ վեր առնելով Փիտեճեանի երաժշտագիտական գործերը դասեց զինք արդի երաժշտագիտութեան պատմութիւն կերտողներու եւ զայն զարգացնողներու՝ Քրիստափոր Կուշնարեանի, Ռոբերթ Աթայեանի, Նիկողոս Թահմիրզեանի, Մհեր Նավոյեանի, Գոհար Շագոյեանի... շարքին, Նիկողոս Թահմիրզեանի եւ Մհեր Նավոյեանի միջեւ, որպէս սփիւռքահայ լաւագոյն երաժշտագէտ:

- Լարային գործիքների կամերային անսամբլի ամբիոնի դասախօսների «Քնար» քառեակ եւ հնգեակը (Անահիտ Լավչեան-

«Գուսան» երգչախումբը, մաէսթրօ Բ. Միքայէլեան եւ թեմոր Ա. Բաղայեան ելոյթի պահուն

առաջին Չուլիակ, Շուշան Դանիելեան-Չուլի, Աննա Մանուկեան-երկրորդ Չուլիակ, Անահիտ Պետրոսեան-թաւջութակ- եւ Սվետլանա Սարեան-դաշնամուր-) կատարեց Փիտեճեանի «Բաց Մեզ Տէր...»-ն, ու է. Յովհաննիսեանի «Կվինտետ 4րդ մաս»ը:

- Կոմիտասի Անուան Պետական Կոնսերվատորիայի «Երաժշտական Հայաստան» երաժշտագիտական հեղինակաւոր եւ բարձրորակ հանդէսին խմբագրապետուհին՝ Տիկ. Գոհար Շագոյեան յայտարարելէ յետոյ թէ՛ «Երաժշտական Հայաստան»ի այս նոր թիւը նուիրեցինք Պրն. Փիտեճեանի ծննդեան 75-ամեակին եւ գործունէութեան 50-ամեակին, պաշտօնապէս օրինակ մը յանձնեց Պրն. Փիտեճեանին, ինչպէս նաեւ ներկաներուն:

- Բեմ հրաւիրուեցաւ Կոնսերվատորիայի ֆոլքլորագիտութեան բաժնի տնօրէնուհի, արուեստագիտութեան թեկնածու եւ Հայաստանի Հանրապետութեան վաստակա-

ւոր գործիչ՝ Տիկ. Ալինա Ա. Փահլեանեան, որ մօտէն ծանօթացած ըլլալով նաեւ Փիտեճեանի տիկնոջ՝ մեներգչուհի Պերճուհիին, դրուատական արտայայտութիւններով ընդգծեց անոնց գործունէութեան մարդասիրական ու հայրենասիրական կողմը եւ մաղթեց բեղուն գործունէութիւն եւ քաջ առողջութիւն կարենալ 85-ամեակը եւս այսպիսի ուրախութեամբ եւ շքեղութեամբ նշել:

- Երիտասարդ եւ շնորհալի մեներգչուհի Սիւզի Մելքոնեան (սօբրանօ), որ Հայաստանի երաժշտական երկնակամարին վրայ շողացող օբերային նոր աստղ մը դարձած է ինքզինք հաստատելով որպէս համոզիչ Արմէն Տիգրանեանի Անուշը եւ Փիթըր Չայքովսկիի Օնէկինը, դաշնակահարուհի եւ խմբավար Ռուզաննա Գրիգորեանի ընկերակցութեամբ երգեց Փիտեճեանի «Ս. Էջմիածին» երգը ձօնուած՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.

Շաբ.ք էջ 17

A.G.B.U. - A.Y.A
GLENDALE-PASADENA
CHAPTER

New Year's Eve Gala

Friday, December 31st @ 7:30pm
Catering by "La Fogata"
Entertainment: DJ Extreme Sounds "Stepan"
Surprises
RSVP: 626-794-7942
A.G.B.U. PASADENA CENTER
2495 East Mountain St. Pasadena, CA
TICKETS: ADULTS - \$100.-
Drinks Included
CHILDREN 4 -12 years old - \$60.-

ՎԱՆՃԱՆՄԱՆ 80 ԱՄԵԱԿ

S. S. ԳԵՈՐԳ Ե. ՍՈՒՐԵՆԵԱՆՑ ԹԻՖԼԻՍԵՑԻ ՎՇՏԱԼԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՅԱՅՈՑ (1847-1930)

ԴԻՎՏ. ՋԱԻԿՆ Ա. ՔԶՆԹ.
ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆ

«Դուք կարող էք գնալ ուր որ կամենաք, բայց Հայրապետը պէտք է մնայ իր Աթոռին վրայ, եւ եթէ հարկ լինի՝ մեռնի իր Աթոռին առաջ»

Այս եղաւ Գէորգ Ե Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի պատասխանը Սարգարապատի պատերազմի նախօրէին: Յիրաւի ճակատագրական եղաւ 20-րդ դարու առաջին երեսնամեակի դժուար եւ դժբախտ տասնամեակներուն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի գահակալ Տ. Տ. Գէորգ Հինգերորդ Հայրապետի կաթողիկոսութիւնը, որուն բնորոշումը հայրապետը ինք տուած է իր կոնդակներուն ներքեւ իր «Վշտալի Հայրապետ» ստորագրութեամբ: Քաղաքական վերիվայրումները այնքան արագ, այնքան գահավիժող, եւ այնքան հակակրօն ըլլալով հանդերձ, Հայրապետին «Վշտալի» կոչումը իրողապէս վերածուեցաւ մեր համոզումով «հերոս եւ քաջարի» կոչումին, որոնք իսկական հոգեւորականի եւ հայրախնամ ու ազգասէր Հայրապետի պայծառ ճակատը եկան պսակելու արժանաւորապէս:

Գէորգ Ե. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կը վախճանէր 83 տարիքի լրումին: 1930 Ապրիլի Ս. Զատիկի շաբաթէն սկսեալ տկար զգալով, Հայրապետը Մայիսի 7-ի գիշերը իր մօտ կը կանչէր Մայր Աթոռի եպիսկոպոսները «հրաժեշտ տալու եւ օրհնելու» գիրենք, բնակարանը, «եթէ հայ ազգը աւելի բախտաւոր վիճակ ունենայ, յիշեցէք որ ես նորա բարօրութեան համար աշխատող եմ եղել», ու յաջորդ օր կ'աւանդէր հոգին: Գէորգ Հինգերորդ Կաթողիկոս ծնած էր Թիֆլիս 1847 թուին, վարդապետ ձեռնադրուած 1871-ին, եպիսկոպոս՝ 1882-ին Գէորգ Չորրորդ Կաթողիկոսէն, ընտրուած 1911-ին եւ օծուած Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց 1912-ին Յարական Ռուսիոյ տիրապետութեան օրօք՝ Պոլոթենիայի Սահմանադրութեան համաձայն: Ռուսիոյ Նիկոլայ Բ. Կայսրը կատարեց երկու թեմաներէն առաջինին ընտրութիւնը՝ Գէորգ Սուրենեանց եւ Եղիշէ Դուրեան արքեպիսկոպոսներու միջեւ, որոնք ընտրուած էին միայն մէկ քուէի տարբերութեամբ, առաջինը քուէ մը աւելի ստացած ըլլալով:

Քաղաքական Վերիվայրումներ
Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի շրջանը պատմական մեծ իրադարձութիւններով լեցուն շրջան մը եղաւ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ, կոտորածի տարիներ, համաշխարհային առաջին պատերազմ, ինչպէս նաեւ վճռական նշանակութիւն ունեցող դէպքերու տարիներ, Յեղասպանութիւնը (1915), Յարական Ռուսիոյ անկումը (1917), Սարգարապատի դիմադրութիւնը (1918), Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակումը (1918), Խորհրդային կարգերու հաստատումը (1921), Սովետական Հայաստանի Հանրապետութեան վերականգնումը (1921), եւ վերջապէս Հայ Եկեղեցւոյ կրած տագնապն ու ցնցումը անկրօն պետութեան մականին ներքեւ, որ տեւեց մինչեւ 1991-ի Հայաստանի Հանրապետութեան ան-

Կաթողիկոսը՝ եօթ տասնամեակներ ետք:

Այդ բոլոր աշխարհացունց դէպքերու ընթացքին Գէորգ Կաթողիկոս կարողացաւ իմաստութեամբ, հեռատեսութեամբ եւ խոհականութեամբ կրել իր ծանր լուծը եւ պատասխանատու պաշտօնը նորակազմ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի գործակցութեամբ, երբ արդէն Պոլոթենիան դադրած էր Հայ Եկեղեցւոյ Կանոնադրութիւնը ըլլալէ Ռուսական Կայսրութեան անկումէն ետք: Գէորգ Կաթողիկոս կարողացած էր տուեալ դժուարին պայմաններուն մէջ Մայր Աթոռի համար Նոր Կանոնադրութիւն մը խմբագրել ու հաստատել 1925 թուին որ մինչեւ այսօր հիմնականին մէջ ի գործ կը մնայ: Ձեռնադրեց քսանէ աւելի եպիսկոպոսներ, Արմաշու ընծայեալներէն ու Մայր Աթոռի ընտրեալներէն, հաստատ եւ առողջ կապ պահելով Հայ երեսիքի եւ արտասահմանի հոգեւոր եւ ազգային կեանքէն ներս, քաղաքական գետնի վրայ Ազգային Պատուիրակութիւնը հաստատելով Եւրոպայի մէջ՝ նախագահութեամբ Պօղոս Նուպար Փաշայի, ու վերջապէս քսանական թուականներուն իր յատուկ կոնդակներով, անվեհեր, բարեփոխութիւններ մտցնելով Հայ Եկեղեցւոյ կառուցին մէջ:

Հարկ է այստեղ յիշել դէպք մը որ կը ցոլացնէ Գէորգ Հայրապետի կորովն ու նուիրումը Մայր Աթոռին նկատմամբ, երբ 1920 թուին թուրքեր մօտեցած էին Էջմիածնի եւ թնդանօթներու ցնցումէն Մայր Տաճարի պատուհաններու ապակիները կը փշրուէին, ինչպէս նաեւ մայրավանքի գանձերն ու ձեռագիր մատենաները ապահովութեան համար Մոսկուա կը փոխադրուէին: Հայկական բանակի զօրավարներ եկան առաջարկելու Կաթողիկոսին որ թողու Էջմիածինը եւ ապաստանի Սեւանայ կղզին: Այդ վճռական օրերուն ան ըսած է իր շուրջիներուն, «դուք կարող էք գնալ ուր որ կամենաք, բայց Հայրապետը պէտք է մնայ իր Աթոռին վրայ, եւ եթէ հարկ լինի՝ մեռնի իր Աթոռին առաջ»:

Թեմական Կառույցներ եւ Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը
Հակառակ քաղաքական շփոթ կացութեան Գէորգ Ե Կաթողիկոս բարձր պահեց Մայր Աթոռի ձայնը եւ անոր կապը հաստատ պահեց նուիրապետական Աթոռներու եւ առաջնորդութեանց հետ մինչեւ 1930 երբ վախճանեցաւ իր պարտքը լիովին կատարած: Նախ Հնդկաստանի Համայնքը, եւ ապա Եւրոպա-

յի Հայոց Թեմը ինքն էր կազմակերպողը երբ Եգիպտոսի Թեմի Առաջնորդ Թորոս Արքեպս. Գուշակեան որպէս Հայրապետական Նուիրակ գործուղեց երկար ամիսներու տեւողութեամբ կատարելու հայրապետական տնօրինութիւնները: Գուշակեան Սրբազան, Արմաշու Դպրեվանքի լրջախոհ եւ վարչազէտ հոգեւորականը, երկու այդ առիթներով իմաստութեամբ, համբերութեամբ, եւ յաջողութեամբ պսակեց իր առաքելութիւնը Հնդկաստանի եւ Եւրոպայի տարածքին: Այսօր, մեր օրերու Եւրոպայի Թեմն ու անոր այլազան համայնքները ուղղակի եւ ճշգրիտ կերպով կը համապատասխանեն Գուշակեան Արքեպիսկոպոսի կատարած համայնքներու սկզբնական ծրագրին, բաշխումին, ու կազմաւորման: Ինք էր որ ութսուն տարիներ առաջ յանձնարարեց այն ինչ որ վերջերս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը տնօրինեց Ֆրանսայի Թեմին համար, եւ առհասարակ Եւրոպայի միւս երկիրներու գաղութներուն համար:

Գէորգ Կաթողիկոսի տնօրինութեամբ քայքայուած Կիլիկիոյ Աթոռը վերականգնեցաւ շնորհիւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Եղիշէ Արքեպս. Դուրեանի եւ միաբանութեան հաճութեան: Կաթողիկոսը իր ուղղակի յարաբերութեան ընթացքին Կիլիկիոյ Տ.Տ. Սահակ Բ Խապայեան Կաթողիկոսին հետ, որ այլեւս չէր կրնար վերադառնալ Կիլիկիա, քաջալերեց զինք եւ իր ինդրանքներուն ընթացք տուաւ Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռին միջոցաւ: Արդիւնէն այն եղաւ որ Երուսաղիմապատկան տեսչութիւնները՝ Դամասկոսի, Անտիոքի, Լաւողիկէի եւ Պէջրութի, անցան Սահակ Կաթողիկոսի տեսչութեան ներքեւ եւ հետզհետէ Կաթողիկոսութեան թեմերը կազմեցին: Այդ բախտորոշ եւ պատմական փոխանցումը, այն ատեն արձանագրուած որպէս «առժամեայ», Կիլիկեան Աթոռը կը պարտի նախ Եղիշէ Դուրեան Պատրիարքին եւ Երուսաղէմի Միաբանութեան, եւ ապա Գէորգ Ե Կաթողիկոսի իմաստուն միջնորդութեան: Կատարուածը անտարակոյս Հայ Եկեղեցւոյ ընդհանուր շահերուն նկատմամբ կը մնայ գնահատելի եւ անհրաժեշտ՝ պատիւ բերելով Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռին եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Դարակազմիկ Յօրեւեաններ
Թեմերու հաստատման մէջ Գէորգ Հայրապետն էր որ 1927 թուի յատուկ Կոնդակով հաստատեց Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմը որուն անդրանիկ Առաջնորդը եղաւ Գարեգին Արքեպս. Խաչատուրեան: Իսկ Յօրեւեանական տարեդարձներու առիթով միացեալ Կոնդակով մը 1912 տարին հռչակեց հայ Գիրերու Գիւտի 1500-ամեակը եւ Հայ Տպագրութեան՝ «Ուրբաթագիրք»ի 400 ամեակը: Երկու համաբնոյթ գիւտերը Հայրապետը յարմար տեսած էր միացնել, հակառակ անոր որ Գիրերու Գիւտը պէտք է տօնուէր վեց կամ ութ տարի առաջ, տրուած ըլլալով Գիրերու Գիւտին ընդունուած թուականը՝ 404-406: Զոյգ յորեւիտանները եղան համազգային արտայայտութիւնը հայ ժողովուրդին, որովհետեւ անոնք կը վերաբերէին

հայ մտքի լուսաւորութեան եւ տաղանդի բազմադարեան կեանքին:

Բարեկարգչական Կոնդակներ
Գէորգ Ե Կաթողիկոսի Բարեկարգչական Կոնդակները Հայրապետի անմիջական տնօրինութեամբ յղուեցան Հայ Եկեղեցւոյ թեմերուն, առնելէ ետք նուիրապետական աթոռներու թելադրանքը: 1922 թուի Կոնդակներէն մին կ'արտօնէր այրիացեալ քահանաներու կրկնամուսնութիւնը, եւ ուրիշ մը՝ հայ Եկեղեցւոյ մէջ երգեհոնի գործածութիւնը՝ պաշտամունքի ընթացքին: Գէորգ Հայրապետի հայեցողութեամբ քահանաներու կրկնամուսնութիւնը կը հիմնուէր հայ Եկեղեցւոյ հոգեւոր դասուն կրած հաւելի կոտորածին վրայ, եզրակացնելով որ, «Չայս ըստ ամենայնի պատշաճեալս հոգեւոր պիտոյից ժամանակի էր», այսինքն, քահանաներ իրենց հօտին հետ կոտորածի ենթարկուելով կորանցուցած էին նաեւ իրենց երէցկիները, որու հետեւանքով Հայրապետը «պատշաճ կը գտնէր հոգեւոր պէտքերու մատակարարումին համար տալ այդ արտօնութիւնը»: Նոյն Կոնդակով Հայրապետը կ'արտօնէր այր եւ կնոջ ամուսնութեան կապին մերձեցումը զայն իջեցնելով մինչեւ 5-րդ արեւակցութիւն եւ արտօնելով անոնց պսակի օրհնութիւնը, հաւանաբար նոյն նկատումներով: Առ այսօր մինչեւ հինգ պորտ արեւակից գոյգեր կրնան պսակուել Հայոց Եկեղեցւոյ մէջ: Չորան է որ արտօնելի չէ, այսինքն առաջին գարմիկներու միջեւ եղած կամ ըլլալիք ամուսնութիւնը:

Առաջին Ապրիլ 24-ի Յիշատակումը եւ Նոր Տոմարի Դրութիւնը
Հայկական Յեղասպանութեան հինգերորդ տարելիցին, 1920 Ապրիլ 24-ին, առաջին անգամ ըլլալով Գէորգ Ե Հայրապետի տնօրինութեամբ Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ եւ համայն Հայաստանեայց Եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան յատուկ պաշտամունք կը հաստատուէր որպէս տարեկան յիշատակութիւն: Այդ թուականէն սկսեալ ամէն տարի Եկեղեցական օրացոյցին կ'անցնէր այդ օրը որպէս յարգանքի եւ յիշատակի օր: Իսկ Հայրապետական 1923 թուի Կոնդակով կը հաստատուէր Նոր Տոմարի դրութիւնը հայ Եկեղեցւոյ տօնացոյցէն ներս, ծանօթ որպէս Գրիգորեան Տոմար: Այդ ձեւով արեւմտեան Եկեղեցիներու դրութիւնը որդեգրած ըլլալով՝ միօրինակութիւն եւ արտաքին աշխարհի հետ համընթաց քայլ պահելու անհրաժեշտութիւնն էր որ նկատի կ'առնուէր: Այս բոլորը կը ցոլացնէին բարեկարգիչ Հայրապետի կորովն ու յառաջադէմ տնօրինութիւնները Հայ Եկեղեցւոյ կառուցին ներս, երբ Ուղղափառ Եկեղեցիներ, (Ռուս, Վրացի եւ Յոյն), երբեք համաձայն չեղան նման յանկարծակի փոփոխութեան մը ու մնացին Հին Տոմարի դրութեան ներքեւ մինչեւ այսօր: Հայ Եկեղեցին յայտնապէս օգուտ քաղեց նոր դրութեամբ տօնակատարելու Եկեղեցական տօները արեւմտեան Եկեղեցիներուն հետ համընթաց, առանց

ՎԱՅ ԼԵՁՈՒԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՑԸ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Ընդհանուր մտահոգութեան եւ գրաւոր ու բերանացի արտայայտութեան նիւթ եղած է հայ լեզուին ու գրականութեան միասնութեան հարցը: Անհիմն չէ այս մտահոգութիւնը, քանի որ, նոյն հայերէն լեզուին երկու տարբեր՝ արեւելահայերէն եւ արեւմտահայերէն բարբառներով կը խօսինք ու կը գրենք: Այս մասին կարծիք ու տեսակէտ արտայայտելիք առաջ պէտք է քննել, թէ ո՞ւր եւ ինչո՞ւ յառաջացած է այս երեւոյթը:

Վեց-եօթ դար պետականութենէ եւ ազգայն կեդրոնական իշխանութենէ զուրկ հայ ժողովուրդը իր լեզուով ու մշակոյթով վերապրած է երկու գլխաւոր առանցքի շուրջ՝ Պոլիս եւ Թիֆլիս: Ոչ իր սեփական հայրենիքին մէջ, այլ օտար երկիրներ տակ: Տարօրինակ եւ անբնական վիճակ մը, որ հարեւանագուրկ հայութեան ճակատագիրը եղած է, Պոլիսը ըլլալով արեւմտահայութեան եւ արեւմտահայերէնին մշակութային կեդրոնը, իսկ Թիֆլիսը՝ արեւելահայութեան եւ արեւելահայերէնին, բայց ոչ երեւանը, ժողովուրդ մը՝ որ դարերու ընթացքին իր ազգային ինքնութիւնը եւ մշակոյթը պահպանած է օտար ափերու վրայ: Ճակատագիր եւ յատկութիւն մը՝ որ հայ ժողովուրդինը եղած է:

Մտահոգութիւն եւ բաղձանք կայ նաեւ հայ գրականութեան միասնութեան մասին: Ըստ ինծի այդ միասնականութիւնը, լայն առումով, կա՛յ արդէն, քանի որ, արեւելահայերէնով կամ արեւմտահայերէնով գրուած գրականութիւնը մէկ է իբրեւ հայ գրականութիւն: Բայց այդ միասնականութիւնը ըստա՞ծ է թէ կը ժխտէ հայերէն երկու բարբառներով մշակուած գրականութեան մէկութիւնը՝ ատիկա ճիշդ տեսակէտ չէ, քանի որ, Պոլիսէն ժառանգուած արեւմտահայերէնը եւ Թիֆլիսէն ժառանգուած արեւելահայերէնը պիտի գոյատեւեն իբրեւ պարտադրաբար երկփեղկուած հայ ժողովուրդին երկու հատուածներուն լեզու-

ները, որոնք իրարմէ փոխառութիւններ ընելով կրնան ճոխացնել իրենց արտայայտութեան կարողութիւնը: Ինչ որ անհրաժեշտ է որ ըլլայ, երկու բարբառներուն ուղղագրական միասնութիւնը՝ նոյնութիւնը ապահովելն է, ինչ որ իրագործելի է, եթէ լայնախոհութիւն ցուցաբերուի երկուստեք:

Յաճախ լսուած ուրիշ ցաւալի տեսակէտ մըն է նաեւ, որ մենք մշակութային ազգ չենք: Հիմնովին սխալ այս տեսակէտը արտայայտողները կա՛մ գրողի ու գրականագէտի պատմութեանով պճնուած սոցիալներ են, կամ ուշագրաւ ըլլալու բարդոյթէն տառապող արտաւորներ՝ չտեսնելու համար մեծութիւնը Յակոբ Պարոնեանին, Երուանդ Օտեանին, Զօհրապին եւ Արփիարեանին, Մեծարենցին ու Դանիէլ Վարուժանին, եւ դեռ, արեւելեան կողմն աշխարհի՝ Թումանեանին, Իսահակեանին, Չարենցին, Շիրազին, Պարոյր Սեւակին, Ռաֆֆիին, Դերենիկ Դեմիրճեանին, Ստեփան Զօրեանին, Գուրգէն Մահարիին եւ այլոց, զանց ընելով ապրողները՝ թիւրմացութեան եւ դերագրագրութեան տեղի չտալու համար:

Մեզի պակտող արտագրուած գրականութեան առեւտրականացումն է, շուկայ ճարելը, հրատարակչական հիմնակրները, որոնք գրողները պիտի քաջալերեն նախ եւ առաջ անոնց հեղինակի իրաւունքը վճարելով եւ ապա՝ հրատարակուած գիրքերուն վաճառքը կազմերպելով: Անկարելի բանի մասին չէ որ կը խօսինք: Տակաւին չէ մոռցուած Խորհրդային Հայաստանի մէջ հայ գրականութեան անսխալ ընթաց ծաղկումը, երբ գիրքը կոպեկներով, կամ քանի մը ռուբլիով կը վաճառուէր եւ տասնեակ հազարներու տպաքանակով հրատարակուած գիրքերը շուտով ապառելով, անոնց լաւագոյնները սեւ շուկայի ապրանք կ'ըլլային՝ գուցէ աշխարհի միակը ըլլալով:

Ուրեմն, «Մշակութային ազգ» եղեր ենք եւ դարձեալ կրնանք ըլլալ, եթէ պայմանները սետղծուին:

ՇԱՀԱՆ ՆԱԹԱԼԻ ԱՆՎԵՅԵՐ ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՕՍ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՉ 1884-1983

Շահան Նաթալի՝ անվեհեր գաղափարախօսի եւ ազգային գործիչի նուիրուած երեկուն՝ հայերէն եւ անգլերէն նկարագարող սասախօսութիւնը, լուսաբանութիւն Ամերիկեան Մասնաշարժումներու Լեզուով ձեռնարկը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Դեկտեմբեր 12ին, կէսօրէ յետոյ ժամը 4:00ին, Առաջնորդարանի Արմէն եւ Կլորիա Համբար Դահլիճին մէջ:

մշակոյթին, լեզուին եւ գրականութեան, ինչպէս նաեւ հիացումն ու յարգանքը աշխարհի լեզուներու եւ մտային տեղծագործութիւններու նկատմամբ:

Հանրածանօթ հայ մտաւորական, հեղինակ, խմբագիր, լրագրող, հոեատոր եւ ազգային իրաւունքներու պաշտպան՝ Շահան Նաթալի (աւագանի անունով Յակոբ Տէր Յակոբեան) կեանքին եւ գործունէութեան մօտէն ծանօթ իր դուստրը, Սիլվա Նաթալի Մանուկեան դասախօսեց ի յարգանս իր հօր՝ ծննդեան 126րդ տարեդարձին առթիւ:

Աւելի քան վեց տասնամեակներու ընթացքին, Շահան Նաթալի գրեց՝ հրատարակեց բազում հայատառ թերթեր ու գիրքեր, ճամբորդեց դէպի Հայրենիք եւ այցելեց սփիւռքատարած հայ գաղութներ: Շահան Նաթալիի գրական վաստակը կը միաւորէ իր սէրը, նուիրումն ու հպարտութիւնը հանդէպ հայ

Սոյն ձեռնարկը կազմակերպուած էր Առաջնորդարանի Հայ Արհեստավարժներու Միութեան կողմէ, որուն Ատենապետն է Տիար Խաչիկ Մանուկեան:

Բանախօսութեան աւարտին տեղի ունեցաւ հարց ու պատասխանի պահ մը, որուն յաջորդեց հիւրասիրութիւն:

Bob Hope Airport

GENERAL CONTRACTOR PREQUALIFICATION & SUBCONTRACTOR NETWORKING SESSION

Project No. E10-35

Regional Intermodal Transportation Center (RITC)

(Federally funded, federal guidelines apply)

Project Type & Description:

New Construction – Intermodal Transportation Center, Parking Structure, Elevated Walkway (Estimated Project Cost: \$130M)

Meeting Date & Time:

JANUARY 7, 2011 – 10:00 A.M.

Location:

Holiday Inn-Burbank Media Center 150 E. Angeleno Ave., Burbank, CA 91502

Visit Website:

www.bobhopeairport.com

Hyperlink:

Business Opportunities

(General Contractor Prequalification packages now available online)

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 for USA

* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.

* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax :-----

massispost.com daily news updates

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցէք «Մասիս» Շաբաթաթերթին T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863 massis2@earthlink.net

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՆԻՔԸ

ՏՕԳԹ. Փ.Ա. ՏԸ-ՖՕՐԷՍԹ

Առողջութիւնը արիւնք է մարմնոյն բոլոր գործարաններուն ներդաշնակօրէն գործելուն՝ ինչպէս նաեւ մաքուր արեան մը կատարեալ շրջանն է՝ զօրաւոր կազմութեան մը մէջ: Ուրեմն՝ մէկ խօսքով առողջութիւնը մաքրութիւն է: Քաջառողջները գայն կը պահպանեն՝ եւ հիւանդները կրնան գտնել գայն՝ հնազանդելով մեր մէջ եւ մեր շուրջ գործոօ օրէնքներուն եւ գորութիւններուն՝ որոնք կեանքի մը աւելի կամ նուազ երկարատեւութեան հնարաւորութիւնը կ'ապահովեն եւ որոնք մեր ծնած ատեն ստացուած կենսական գորութիւններուն պահպանութեան վրայ կը հակեն:

Բնութեան գորութիւններն են՝ լոյս, ջերմութիւն, ձայն, էլեկտրականութիւն, մագնիսականութիւն, ծանրականութիւն կամ ծանրութիւն եւ ձգողութիւն. ասոնց միջոցաւ է որ Աստուած իր կեանքն ու գորութիւնը կը հաղորդէ ամէն կենդանի արարածի:

Բնութեան գորութիւններուն շնորհիւ է որ բնակելի է մեր երկրագունտը. անոնք են որ կը պատրաստեն հողը՝ որպէսզի բոյսերն ուռճանան եւ գործածուին ի պէտս մարդոց եւ անասնոց: Այս գորութիւնները մեզի կը հայթայթեն մեր կեանքին եւ մեր բարեկեցութեան էական պայմանները, որպէսզի կենսական երեւոյթները կառավարող օրէնքները կարենան գործել մեր մէջ Արարչին կամքով:

Արեգակը լոյսի եւ ջերմութեան մեր մեծ աղբիւրն է: Լոյս եւ ջերմութիւն՝ ամենակարեւորներն են բնութեան բոլոր գորութիւններուն, առանց անոնց՝ կեանքը պիտի երբեք յայտնուած չըլլար: Այս գորութիւնները, թէեւ քաղցր ու մեղմ, սակայն հզոր ազդեցութիւններ յառաջ կը բերեն մարմնին վրայ: Ջերմութիւնը, գորօրինակ, մեր լաւագոյն բարեկամն է, որ կեանք կու տայ մեր մարմնոյն, եւ ճարտարաբանութեան բոլոր մեքենաները կը բանեցնէ, սակայն, եթէ կրակը ինչանք, կ'այրինք: Ծանրականութիւնը յոյժ օգտակար է մեզի, բայց եթէ գահավէժի մը եզրը անցնինք, կը մեռնինք՝ այդ օրէնքին գործելովը:

Վերոյիշեալ օրէնքներէն զատ, իւրաքանչիւր կենդանի էակ իր գործարաններուն պաշտօնին վերաբերեալ օրէնքներու ենթակայ է: Օրինակ, մարտդական դրութիւնը, որոշ եղանակաւ մը կը գործէ, անոր գործողութիւններէն ամէն մէկը մասնաբնութեան կանոնաւորուած ըլլալով՝ որոշ օրէնքներու համեմատ կը կոչուին բնախօսական կամ մարդկային կեանքի օրէնքներ: Անոնք մեր մարմնոյն վերաբերմամբ Աստուծոյ պատուիրաններն են. կերպը՝ որով Ան գործել կու տայ մեր մարմնոյն, իր մեթոտը՝ կեանք տալու: Ուրեմն՝ առողջութեան գաղտնիքը Աստուծոյ պատուիրաններուն հնազանդութիւնն է:

Մարմինը անդադար պէտք ունի ինչ ինչ բաներու, որոնցմէ կախուած է իր գոյութիւնը: Ասոնք կը կոչուին՝ կեանքին անհրաժեշտ պիտոյքները: Անմիջական կարեւորութեան կարգաւ՝ հետեւեալներն են. օդ, ջուր, քուն, սնունդ, լոյս, մարզանք, զգեստ, մաքրութիւն, հանգիստ: Ընթացողին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք կեանքի եւ հետեւաբար առողջութեան համար անհրաժեշտ եղող բաներու վրայ, յառաջ բերելով կարգ մը իրողութիւններ, որոնցմէ պիտի հանենք մեր եզրա-

կացութիւնները:

ՕԴ

1. Առանց օդի՝ մէկ քանի վայրկեանէն կը մեռնի մարդ:

2. Թթուածինը՝ մեր մարմնոյն մէջ ջերմութիւն արտադրելու պաշտօնն ունի, գրեթէ միեւնոյն կերպով որ մեր վառարաններու մէջ կրակը վառ կը պահէ:

3. Թթուածինը՝ թոքերուն մէջ շնչուելով կը ծծուի արիւնէն, եւ կը փոխանցուի հիւստածներուն բոլոր մասանց՝ ջերմութեան եւ կենդանութեան պահպանմանը նպաստելու եւ մարմնոյն ապականեալ մասանց արտաքսմանն օգնելու համար:

4. Բնածխային թթուն, որ կենդանան իւրութեան կիզումնէն գոյացող արտադրութիւն մըն է, օդին մէջ կը գտնուի 4 առ 10.000 համեմատութեամբ. եթէ՝ գէշ հովահարութեամբ՝ կամ վատառողջ միջավայրի մը պատճառաւ այս համեմատութիւնը 6 առ 10.000ի բարձրանայ, այն ատեն օդը վնասակար՝ եւ նոյնիսկ վտանգաւոր կը դառնայ կեանքի եւ առողջութեան: Ուստի՝ առողջ ապրելու համար՝ մեզի անհրաժեշտ է 90 խորանարդ մեթր օդ՝ մէկ ժամուան մէջ, զիշեր եւ ցերեկ:

Այս իրողութեանց համեմատ՝ հարկաւոր է.

1. Ջանալ առատ մաքուր օդ ներմուծել մարմնոյն մէջ:

(ա) խորունկ շնչառութեամբ,

(բ) նստած կամ կանգնած լաւ դիրքով մը,

(գ) շնչառութիւնը ոգեւորելու համար ամենօրեայ բաւականաչափ մարզանքով մը,

(դ) շնչառութիւնը աւելի գործօն եւ խորունկ ընելու յատուկ լողանքներով,

(ե) լայն գգեստներ հագնելով, վտարելով սեղմիրանը եւ ամէն ինչ որ կրնայ ճնշել թոքերը եւ արգիլել անոնց բնական պաշտօնը:

2. Առատ մաքուր օդ մտցնել մեր տան մէջ

(ա) աղէկ օդափոխութեամբ մը,

(բ) մեր բնակարանին շուրջը մաքուր պահելով, անկէ հեռացնելով աղբի դէզերը եւ ուրիշ ամէն տեսակ աղտեղութիւններ,

(գ) տան մէջ խիստ մաքրութիւն ի գործ դնելով, մասնաւոր ննջասենեակներուն մէջ եւ անկողիններն ու վերմակները ամէն առտու օդափոխելով, խոհանոցին աղբամանը եւ ուրիշ անմաքրութիւններ ընդփոխութիւններով,

(դ) շաքարէր առնուազն մէկ անգամ ձերմակեղէն փոխելով, տաք ջուրով եւ օճառով լուացուելէ յետոյ եւ նոյնիսկ յաճախ մաքրելով ուռնգերը՝ որպէսզի հոն հաւաքուած վատառողջ աղտեղութիւնները չթունաւորեն շնչուած օդը:

ՋՈՒՐ

1. Մէկ քանի օր ջուրէ զրկուելը տառապալից մահ մը յառաջ կը բերէ:

2. Ջուրը մեր մարմնոյն երկուերրորդ մասը կը կազմէ. սնունդ մը չէ ան, բայց սնունդները իւրացնելու ծառայող միջնորդն է, մեր կազմութեան կ'օգնէ անպէտ նիւթերը արտաքսելու:

3. Ջուրը՝ երիկամունքներուն, աղիքներուն, մորթին եւ թոքերուն գործարանաւոր աւելորդ նիւթերը կ'առնէ կը տանի: Չափահաս առողջ անձ մը օրական 3-4 լիթր կ'արտաքսէ՝ իր իմած ջուրին, առած սնունդին եւ կատարած աշխատութեան չափին համեմատ:

4. Անասունները գիտեն ջուրին մաքրող ազդեցութիւնը, եւ անոնց ամէնուն միակ ըմպելիքը ջուրն է:

5. Ամէն օր մարմնոյն կորսնցուցած ջուրին տեղը միայն ջուրը կը բռնէ: Մաքուր եւ անուշ ջուրը՝ լաւագոյն բանն է խմելու, որովհետեւ՝ երբ ծանր ջուր խմուի՝ մարմինը պէտք է արտաքսէ անոր պարունակած աղերուն մեծ մասը՝ գայն ընդունելէ առաջ: Լոգանքի համար ալ անուշ ջուրը նախընտրելի է:

6. Լաւագոյն է ջուրը կանոնաւորապէս խմել, առտուն, կէսօրին եւ իրկունը (ճաշերէն 3-4 ժամ վերջը կամ կէս ժամ առաջ) պառկելու պահուն, քան թէ խմել՝ ճաշերու միջոցին:

7. Երբ ջուրը խորունկ աղբիւրներէ չի բխիր, պէտք է գայն եռացնել՝ իբրեւ ըմպելիք գործածելէ առաջ, մանրէներէ զերծ մնալու համար:

8. Եթէ մարմինը ներսէն եւ դուրսէն մաքուր պահուի այս հեղուկին միջոցաւ, հիւանդութիւնը քիչ անգամ պիտի այցելէ մեր տունները:

9. Մարդը միակ արարածն է որ ապականեալ ջուր կը խմէ՝ ոգելից ըմպելիքներու ձեւով, գարեջուր, գինի, օղի, ուիսիք, քոքաքոյա, կազային այլ ըմպելիքներ, եւայլն, թէյ, սուրճ, շոքոյա եւ ուրիշ նմանօրինակ խառնուրդներ գանոնք նախադաս համարելով երկինքէն իջած մաքուր ջուրէն: Ինչ ինչ խոտեր եւ ծաղիկներ՝ թէյի պէս պատրաստուելով՝ երբ չափաւորապէս գործածուին, մարմնոյն չեն վնասեր, բայց՝ մաքուր, անուշ ջուրը Ադամին միակ ըմպելին էր ու մերն ալ պէտք է ըլլայ:

ՔՈՒՆ

1. Բոլոր կենդանի արարածները կը քնանան. բոյսերն իսկ զերծ չեն այս օրէնքէն:

2. Անասուններուն եւ բոյսերուն աճումը լիցաւորաբար քունի ժամանակ տեղի կ'ունենայ:

3. Չափահաս անձերը ութ ժամ քնանալու պէտք ունին. տղաք եւ ծերերը անոնցմէ աւելի:

4. Շատեր՝ երկու շաբաթ անքուն մնալով կը կորսնցնեն իրենց բնականութիւնը, երեք շաբաթ բնութեան այս քաղցր կազդուրիչէն զրկուողները կը մեռնին:

5. Քունը այն ատեն աւելի կը կազդուրէ մեզ՝ երբ չափազանց պէտք ունինք անոր, երբ՝ մարմնական եւ մտաւորական աշխատութեամբ՝ յոգնած կ'ըլլանք, քունը աւելի հրամայողական կը դառնայ: Այս պէտքը արդիւնքն է մարմնոյն՝ հիւստածներուն, դնդերներուն եւ ջրիղերուն մաշումէն զոյացող թոյններուն լեցուելուն:

6. Անասուններն ու վայրենիները աւելի կէս գիշերէն առաջ քան թէ ետք կը քնանան:

7. Տղաք, ծերերը եւ հիւանդները պէտք է կանուխ պառկին եւ իրենց ուզածին չափ քնանան:

8. Առտուն կանուխ ելլել, բայց գարթուցիչ ժամացոյց մի՛ գործածել ու գիշեր ատեն յաճախ ժամացոյցիդ մի՛ նայիր, ընդ երկար կամ անբաւական ննջած ըլլալու վախով: Ջարթուցիչ ժամացոյց գործածելը՝ մոմը երկու ծայրերէն վառելու կը նմանի եւ ժամացոյցին նայիլն ալ՝ անքնութիւն կը պատճառէ:

Սովորութիւն ըրէ որոշ ժամերու մէջ պառկիլ, եւ քնանալ՝ մինչեւ որ արթննաս բնականօրէն:

9. Ճաշերէ վերջ երկարած՝ քունը վնասակար է, որովհետեւ մարտողութիւնը կը դանդաղեցնէ. այս բանին մէջ երախաները բացառութիւն կը կազմեն:

10. Ճաշերէ վերջ ծանրութիւն կամ թուլութիւն գալը բնական վիճակ մը չէ. ասոր պատճառը՝ անդակաւ խողովակին (աղիքին) մէջ կերակուրներուն թթուիլն ու անկէ յառաջ եկող տեսակ տեսակ թոյններու մարմնէն իւրացուիլն է:

11. Չկայ բան մը որ կարենաք քունի տեղը բռնել. քնաբեր ու թմրեցուցիչ դեղեր վնասակար են:

12. Պառկելու ատեն՝ մեր գլուխը պէտք է գով ըլլայ, մեր ոտքերը տաք՝ եւ ստամոքսը եւ թափանը (rectum) պէտք է պարապ ըլլան:

13. Լաւ քնանալու համար՝ կարելի եղածին չափ հորիզոնական դիրք մը առ. բարձր բարձեր՝ եւ նեղ գիշերանոց մի՛ գործածել:

14. Ծանր եւ հաստ վերմակներ վրադ մի առնել. ձմեռը մէկ քանի բարակ բուրդէ ծածկոցներ լաւագոյն են՝ պէտք չէ փետրալից անկողին եւ վերմակ գործածել. փետուրները թուշոց համար լաւ են, բայց մարդոց համար՝ վատառողջ. կամաց կամաց կը փոտին անտուք, կը ծծեն մարմնոյն քրտինքը, եւ ննջասենեակին օդը կ'ապականեն: Նաեւ զանազան հիւանդութեանց մանրէներու աղուոր բոյն կը դառնան:

15. Անկողինները՝ դիւրաւ լուացուելու նիւթերէ պէտք է շինուին՝ մազը, հնդկանեփը, փուրփը բամբակը, եւ յարդը՝ լաւագոյն են:

16. Եթէ կարելի է՝ ամէն օր չորցուր անկողինները, վերմակները եւ սաւանները, օդահոսանքի մէջ դնելով գանոնք, կամ ուղղակի արեւուն դիմաց փռելով. ձմեռը սենեակը տաքցնելով չորցուր գանոնք: Ննջասենեակը զիշեր ցերեկ ինսամքով պէտք է օդափոխել: Եթէ մըսել կը վախնաս, ծածկոցներու թիւը աւելցուր, ուսերդ աղէկ ծածկէ, եւ լաւ կ'ըլլայ որ գլուխը գդակ մը դնես՝ քան թէ մաքուր օդէն զրկուիս:

Հրապարակի վրայ է

«Յուշերու Բագին»

հեղինակ՝ Արմէն Ղարիպ
(տպ. Պէյրուք 2009)
Գինը՝ \$20

Ստանալու համար
դիմել «Մասիս»
Շաքաքաթերթին
1060 N Allen Ave
Pasadena, CA 91104
626-797-7680

ՏԱՂԱՆԴԱԻՈՐ ԴԱՇՆԱԿԱՐՈՒՅԻ ՑՈԼԻՆԵ ՅԱՃԵԱՆ

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳ Ե. ՍՈՒՐԵՆԵԱՆՑ ԹԻՖԼԻՍԵՑԻ

Շարունակում է 8-էն

է իր այն ուսուցիչներուն որոնք անվարձաճատոյց ներդրում ունեցած են իր երաժշտական կազմաւորման մէջ:

Լոս Անճելըսի մէջ Յոլինէն որպէս դաշնակահարուհի եւ որպէս դաշնակի ուսուցչուհի ունեցաւ ասպարէզային բազմաթիւ յաջողութիւններ: Տարանդաւոր հայուհի իր մասնակցութիւնը բերած է երաժշտական փառաստօններու, համերգներու եւ մենահամերգներու: Ան ելոյթներ ունեցած է Նիւ Եորքի Քարնէկի Recital Hall-ի, Լոս Անճելըսի Սքրիպոլ Մշակութային կեդրոնի եւ UCLA Շոնպէրկ Հոլ սրահներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Լոս Անճելըսի ֆիլհարմոնիկ նուագախումբի բարեսիրական միջոցառումներուն, եւ այլն:

Երաժշտութեան անխոնջ սպասարկուի՝ Յոլինէի անդրանիկ

Գ. Մալոյեան

ՎԱԶԳԵՆ ՄԱԹԵԱՆԻ ԲԱՅԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍԸ

Շարունակում է 8-էն

լացնեն անոնց հեւքն ու եռքը, իրենց գարգացման գործընթացին մէջ: Մաթեանի կախարհանքը այն է որ ան ընտրելով խորհրդանշական ներհուն արտայայտչաձեւը, լայնօրէն կ'օգտագործէ խորհրդանշիչ խտացեալ ներուժականութիւնը, եւ անոր տեղին եւ ճշգրիտ գործածութեամբ տպաւորիչ կը դարձնէ իւրաքանչիւր գործ: Այսպէս՝ իր «Հրաբխային Բնանկար»ն ու «ժայթք»ը պարզ արտայայտչականութեամբ կը յիշեցնեն արդի ժամանակներու ընկերային պոռթկումներն ու խմորումները: «Բեկուած անցեալին Պատառ մը», «Համակշիւ Անկշիւ լին» եւ «Անցեալին ու Ներկային մէջ Առկախ»ը հայ արդի մարդուն անհետեւ լիճակն ու հոգեբանութիւնը կը բնորոշեն: Տակաւին՝ հոյակապ իր «Քաւարան»ը, «Անտոյր Բնանկար»ը, եւ «Ճարտարարուեստական ձեւերը՝ Բնութեան Աւերակներ»ը արդի մար-

շունձքն էր իր նոր խտասալիկը, որուն մէջ ամփոփուած են իր կատարմամբ դաշնամուրային ընտիր ստեղծագործութիւններ: Իր ծնողներուն ձօնուած սոյն արտագրութիւնը՝ հասկաքաղ մըն է միջազգային եւ հայ կոմբոզիտորներու հանրածանօթ գործերէն: Այստեղ Յոլինէն իւրաքանչիւր պարու մով կը մեկնաբանէ Առնօ Բաբաջանեանն ու Շոփէնը, Մոցարթն ու Ալան Յովհաննէսը, Պարսն ու Ալեքսանդր Յարութիւնեանը: Սոյն խտասալիկը լսող որեւէ ունկնդիր մեծ հաճոյքով պիտի ուզէր բազմաթիւ անգամներ եւս լսել եւ ըմբոշխնել տաղանդաւոր արուեստագէտի կատարումները:

Մեր համեստ բայց արժէքաւոր հայուհիին կը մաղթենք յարատեւութիւն եւ նորանոր յաջողութիւններ դաշնամուրային արուեստին մէջ:

դուն հարցադրումներն ու տուայտանքները կը թելադրեն: Այս բոլոր գործերը, ըսինք, առնչուած են ներկայ մեր աշխարհին ընկալումներով, որոնք մաթեանական ներաշխարհին մէջ տարալուծուելով յայտնաբերուած են իւրաքանչիւր, անձնականացած ոճով, գոյներով եւ ինչու չէ, նաեւ ուրոյն փիլիսոփայութեամբ: Իր առանձնայատուկ ծիրանագոյնը ինքնին կեանքի եւ յաւերժութեան խորհրդանշալ արտայայտութիւնն է որոշապէս:

Վազգէն Մաթեան իր այս գործերու յառաջընթացքով ա'լ անվարան կրնայ միջազգային նկարչական ընտիր փառանքին հետ շարք բռնել, տիրական իր արուեստին արժանիքներով, ինքնատիպ ոճով եւ մարդկային ու ընկերային պատգամներուն իր արդիական արձագանգներով:

Իր մով, մեր նկարչական արուեստը կը հարստանայ նոր ու սոկոուն արժանիքներով օժտուած արուեստագէտ նկարիչով մը եւս:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԵՏ ԳՐԻԳՈՐ ՓԻՏԵՆԵԱՆ

Շարունակում է 13-էն

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին: Ապա, գոյգին միանալով բոլորին ծանօթ եւ սիրելի վաստակաշատ պաս-պարիթոն Սէյրան Աւագեան կատարեցին Փիտէճեանի «Խոկում» շարերգը:

- Բեմ հրաւիրուեցան Հ.Հ. Պետական ֆիլհարմոնիայի Երեւանի կամերային երգչախումբը, կոնցերտմայստեր՝ Կարինէ Յարութիւնեան, գեղ. ղեկավար, խմբավար եւ դիրիժոր՝ Յարութիւն Թոփիկեան, խմբավար՝ Լիլիթ Եղիզարեան, ինչպէս նաեւ օրուան մեծարեալը:

Պրն. Փիտէճեան շնորհակալութեանց շարքով մը ուղղուած բոլոր անոնց, որոնք իրենց կարողութիւններով եւ տաղանդներով սիրալոյսով կերպով կազմակերպեցին եւ ներկայացուցին այս եզակիօրէն շքեղ հանդիսութիւն-համերգը շնորհելով ներկաներուն նա'եւ գեղարուեստի, հոգեւոր հարուստ ապրումներու եւ վայելքի պահեր, արտայայտեց իր հոգեւոր մէջ կուտակուած զգացումները:

Ան, իր այնքան տպաւորիչ խօսքը վերջացուց հետեւեալ փոքրիկ պատմութիւնով, որ իր կեանքի դասերէն մին է եղած: Ահա

պատմութիւնը.- Ճամբորդ մը գիւղէ մը անցած ատեն այնքան ազնուօրէն կը հիւրասիրուի գիւղացիներուն կողմէ, որ կ'ուզէ փոխադարձել աւելի երկար մնալով, աւելի աշխատելով եւ մեծապէս օգտակար ըլլալով բոլորին:

Ատեն մը ետք հակառակ գիւղացիներու պնդումներուն, որ ան աւելի երկար մնայ, ժամանակը հասած ըլլալով, անցորդը կը մեկնի գիւղէն:

Տարիներ շարունակ գիւղացիները շնորհակալութեամբ կը յիշէին այս անցորդը:

Սիրելիներ, բոլորս անցորդներ ենք, հիւրեր ենք այս աշխարհին վրայ: Մեր մեծերը՝ Սայեսթրոսն, աշուղ Զիւանին եւ ուրիշներ նման գաղափարներով երգեր են:

Բայց, ի՞նչ էր գիւղացիին ակնկալածը այդ անցորդէն.

- Ազնիւ գործ մը,
 - Բարի անուն մը եւ
 - Քաղցր յիշատակ մը:
- Եթէ երբեք մենք եւս այս անցորդին դասը մեր գործերով կեանքի վերածենք, կը կարողանանք վստահօրէն ըսել թէ՛ մեր յաջորդները շնորհակալութեամբ

Շարունակում է 14-էն

որեւէ յաւելեալ բարդութեան:

Հայ Ազգային Պատուիրակութիւնը

Գէորգ Հինգերորդ Կաթողիկոս իր Նոյեմբեր 8, 1912 թուի կոնդակով Պօղոս Նուպար Փաշան լիազօր Նախագահ նշանակեց հայկական դատը պաշտպանելու համար Եւրոպական պետութեանց մօտ, նպատակ ունենալով թրքահայ սահմաններուն մէջ սանձարձակ բռնութիւններու դէմ դիւանագիտական ճշմունքներով պարտադրել թուրք-իան որ հոգածու ըլլար հայկական բարենորոգումներուն՝ բանակցութեանց ճամբով: Պօղոս Նուպար, Փարիզ հաստատուած, ձեռնհասօրէն վարեց բանակցութիւնները յանուն Հայ Պատուիրակութեան, որուն մաս կը կազմէին ինք Նախագահը՝ Պօղոս Նուպար Փաշա, Գէորգ Արք. Իւթիւճեան, Եղիշէ Արք. Դուրեան, Եագուպ Արթին Փաշա, Մինաս Չերազ եւ Յարութիւն Մոստիշեան:

Պատուիրակութեան աշխատանքը որոշ չափով տուաւ իր արդիւնքը, երբ Գէորգ Կաթողիկոսի խնդրանքին վրայ Ռուս պետութիւնը հայկական բարենորոգումներու յատուկ իր ծրագիրը ներկայացուց Եւրոպական ղեկավարներու ժողովին Կ. Պոլսոյ մէջ 1913-ի Յուլիսի 3-4 օրերուն: Ծրագիրը կ'առաջարկէր հայկական վեց նահանգները՝ էրզրում, Վան, Պիթլիս, Տիարպեքիր, Խարբերդ, Սեբաստիա, մէկ նահանգի մը վերածել որուն նահանգապետը պիտի ըլլար կա'մ օսմանեան հպատակ քրիստոնեայ մը, եւ կա'մ եւրոպացի մը, եւրոպական պետութեանց հաւանութեամբ, հինգ տարուան շրջանի մը համար: Սակայն այն վախը կը զգացուէր թէ Ռուսիոյ ծրագիրը Հայաստանի նկատմամբ ազգային ինքնավարութիւն կը նախատեսէր, բան մը որ թուրք-իոյ եւ Գերմանիոյ կողմէ խստօրէն դատապարտուեցաւ, անոր մէջ տեսնելով իրական խոչընդոտ մը իրենց ծրագիրներու ընթացքին վրայ: Խնդիրը մնաց նախնական մակարդակի վրայ եւ ի վերջոյ գտաւ իր վախճանը:

1925 Թուի Կանոնագրութիւնը

Ինչպէս յիշեցինք գրութեանս սկիզբը, Գէորգ Հինգերորդ Կաթողիկոս 1925 Հոկտեմբեր 22-ին կարեւոր եւ հիմնական գործ մը եւս

եւ երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն մեզ:

Յայտագիրը վերջացաւ հայրենիքի ու օտար երկիրներու մէջ մեծ վարկ եւ հուշակ վայելող մատչելի օր Յարութիւն Թոփիկեանի ղեկավարութեամբ կատարած հինգ խմբերգներով, վերջինը ըլլալով Փիտէճեանի «Մաղթերգ Համագայինի» խմբերգը:

Այս հոյակապ յայտագրէն յետոյ ներկաները հրաւիրուած էին «Ակումբ» անուն սրճատունը, ուր ուտելիքներով եւ գինիով լեցուն սեղաններու շուրջ տեղաւորուած, կեր ու խումով, սրտաբուխ արտայայտութիւններու ընթացքին ցուցադրուեցաւ յատուկ կերպով «Երաժշտական Հայաստան» ի խմբագրական կազմէն Յարութիւն Երիշանեանի կողմէ համարուած Տէր եւ Տիկ. Փիտէճեաններուն Մեսրոպ Արք. Աշճեանի (հանգուցեալ) հետ Արեւմտեան Հայաստան կա-

կատարեց «Ազգային-Եկեղեցական Ժողով Գումարելու Կանոնագրութիւն» մը հրատարակելով, ու զայն Նուիրապետական Աթոռներուն եւ թեմերուն ղրկելով իր 1926 Մայիս 27 թ. կոնդակով: Ռուսական Պոլսոստեանի փոխարինող այդ Կանոնագրութիւնը 3 գլուխներու ներքեւ 25 յօդուածներէ կը բաղկանար, նպատակ ունենալով ղեկավարելու յառաջիկային Ազգային-Եկեղեցական Ժողովներու գումարումն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներու ընտրութիւնը:

Հոն ճշդուած են հետեւեալ կէտերը: Ժողովին նախագահն էր Մայրագոյն Պատրիարքն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, որուն իրաւունքն է ժողովը հրաւիրել Ս. էջմիածնի մէջ: Նուիրապետական Աթոռներու գահակալները «Ժողովին նախաթոռ անգամներ» կը ճանչցուին: Ժողովին պարտականութիւնն է. 1) Ընտրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը. 2) Ընտրել Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները. 3) Քննել եկեղեցական բարեկարգչական խնդիրները. 4) Հոգեւորական եւ աշխարհական պատգամաւորներու համեմատական մասնակցութիւն 5) Մասնակցութիւնը մէկական միաբաններու Նուիրապետական Աթոռներէն. 6) Թեմերու պատգամաւորներու համեմատաբար բաշխուած ամէն 25,000-ի վրայ 1 պատգամաւոր ընտրութիւնը. 7) Ժողովին կը մասնակցին Ս. էջմիածնի բոլոր միաբանները:

Վերջին յօդուածով կը ճշդուի թէ սոյն Կանոնագրութիւնը ուժի մէջ կը մնայ մինչեւ «յառաջիկայ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովի գումարումը», որ երկու բան ենթադրել կուտայ: Նախ, Կանոնագրութիւնը անփոփոխ պահել մինչեւ յաջորդ գումարումը, եւ երկրորդ, ժողովական որոշումով հարկ տեսնուած բարեփոխեալ յօդուածներ աւելցնել: Իրականին մէջ նոյն 1925 թուի Կանոնագրութիւնը, փոքրիկ փոփոխութիւններով, ի զօրու մնաց ու կը մնայ մինչեւ այսօր, որուն միջոցաւ ընտրուեցան յաջորդող հինգ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներն ու Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի նախանգամները: Ի հարկին Կաթողիկոսներ ըստ կամս փոփոխութեան ենթարկեցին Գերագոյն Խորհուրդի կազմը քանի որ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովները չգումարուեցան հաստատ ընդմիջումներով:

տարած ուխտագնացութենէն տեսարաններ:

Սուրճի սպասարկութենէն յետոյ, ինչպէս ամէն ինչ, այս փառահեղ միջոցառումը եւս աւարտելով բոլորը բաժնուեցան իրարմէ անմոռանալի օր մը ապրած ըլլալու գոհունակութեամբ ու երջանկութեամբ:

Ուրբաթ, Հոկտեմբեր 29ի երեկոյեան Պրն. Փիտէճեան, Կոնսերվատորիայի ընդհ. տնօրէն՝ տիար Սերգէ Սարաջեանի կողմէ կը հրաւիրուի երաժշտանոց, ուր որպէս Գիտխորհուրդի ժողովի որոշում Պրն. Փիտէճեանին կը շնորհուի Կոնսերվատորիայի պատուոյ փրոֆէսորի կոչում:

Հայրենիքի երաժշտագիտական շրջանակը կարողացաւ իրաւ կերպով արժեւորել Գրիգոր Փիտէճեանի գործերն ու ըստ այնմ արժանաւոր կերպով մեծարել գինք:

ԱՐԵՒՍՏԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԸՍՏ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՆԵՐԻ

Շարունակում էք 6-ին

զհրաման դնել զփակիդ, յետ ժԸ ամի (1598 թ.) ապա կոստանդինուպոլիս եւ այլ բազում քաղաքք մնացին գտակով»:

Երեմիա Քիոմուրճեանը իր օրագրութեան մէջ նշում է. «Իսկ յայգուցն մուսնետիկ աղաղակեալ յամենայն քաղաքա՝ եասող արարին զփակեղս քրիստոնէից զիսայտ եւ զկապուտն զի բնաւ մի երեւեսացի: Եւ ի մեծամեծաց մինչեւ ցփոքունս եղին գտակ ի զլուխս եւ զալիպաղ եւ զհանդերձս ի վատ եւ ի տգեղ ամենեւիմք»:

Յետագայ դարերու եւս արգելուած է եղել ազգային տարազի ազատ կրումը. այդ է վկայում ժԸ. դարի թուրք պատմագիր Վասըֆը: Նա իր տարգերութեան մէջ 1757 թ. դէպքերը շարադրելիս, «ուսայաների հագուստի կանոնի» տակ նշում է յոյն, հայ եւ հրեայ համայնքները սահմանափակմանը վերաբերող սուլթանական հրամանագրի մասին: Տարօրինակ է, որ ժամանակակից թուրք պատմաբան Եաւուզ էրջանը տարազի ինդրում գոյութիւն ունեցող այդ խտրականութիւնը փորձում է մեկնաբանել տնտեսական դժուարութիւնների հողի վրայ: Մինչդեռ փաստերը ցոյց են տալիս, որ խտրականութիւն է եղել կենցաղային ամենապարզ հարցերում եւս: Օրինակ, միջնադարեան կանոններից մէկում կարգում ենք. (բաղնիքում) միեւնոյն սրբիչը քրիստոնէական եւ մահմետականին տալը արգելուած է: Քրիստոնէաներին տրուող սրբիչները պէտք է նշանով առանձնացուած լինեն: Վարսափիրները միեւնոյն ածելով չեն կարող մահմետականի եւ քրիստոնէայի գլուխը ածելը: Մի խօսքով, շարիատի դրոյթները չէին կարող հաւասարութիւն դնել մահմետականի եւ ոչ մահմետականի միջեւ: Չնայած քրիստոնէան էլ միեւնոյն պետութեան հպատակն էր, բայց նա միշտ պիտի ենթարկուէր ու հարկատու լինէր մահմետականին:

Արեւմտեան Հայաստանում մանկաժողովի (դեւչիրմէ) կիրառման քաղաքականութիւնը եւս կատարեալ մի պատուհաս էր հայ ժողովրդի համար: Արեւմտեան Հայաստանի նահանգներում մանկաժողովը սկսել է կիրառուել 1519 թ.: Այդ մասին Անանուն Սեբաստացին իր ժամանակագրութեան մէջ նշում է հետեւեալը. «Ի թուին 244 (1519) բարկութիւնն Աստծոյ աստուկացաւ եւ սուլթան Սելիմն տղայ ժողովեց իր քրիստոնէից»:

Վկայութիւն կայ նաեւ այս մասին, որ հայերից մանկահաւք կատարուել է դեռեւս 1464 թ.: Մի ձեռագիր յիշատակարանում աստուած է հետեւեալը. «... Իսկ անօրէն արքայն տաճկաց ժողովեաց զքրիստոնէից մանկուսն եւ եբեր Ըստամբօլ, իսկ եպիսկոպոսն եկեալ ի հետ մանկացն եւ եբեր զթուրք ազատութեան հայոց, իսկ անօրէն արքայն ոչինչ համարեցաւ զթուրք»:

Ուսումնական սուլթանական ֆերմանը ձեռքին շրջում էր իրենց յատկացուած կադիութիւններում եւ հաւաքագրում ութից քսան տարեկան ֆիզիքապէս առողջ եւ ամրակազմ քրիստոնէայ տղաներին: Այնուհետեւ պահակների հսկողութեան ներքոյ տղաներին բերում էին Ստամբուլ եւ յատուկ գրանցման դափթարներով ներկայացնում ենիչերիների աղային: Այստեղ փոխելով նրանց հագուստները, հագնում էին դեղին գոյնի դոլամա, իսկ վրայից էլ կարմիր աբա: Մանկաժողովի ենթարկուած իւրաքանչիւր խմբին, Ստամբուլ հասնելուց յետոյ, տրուում էր երկու-երեք օր հանգիստ: Այնուհետեւ փոխում էին նրանց անունները, կատարում մահմետական հաւատը ընդունելու երդման արարողութիւն եւ ապա ենթարկում թրիստաման: Պարզուած է, որ մանկաժողովի ենթարկուած տղաների հագուստն ու ճանապարհածախսը, «կուլ ալչեսի» (Ստրուկի ալչէ) անուան տակ, գանձել են նրանց բնակավայրերից, 80 կամ 100 ալչէի սահմաններում: Փաստերը վկայում են, որ այս գումարը ժէ. դարում հասել է մինչեւ 600 ալչէի:

Վերոյիշեալ արարողութիւնից յետոյ յատուկ զօրանոցային պայմաններում տղաներին դաստիարակում էին մոլեռանդ մուսուլմանական ոգով եւ դարձնում ենիչերի: Մանկաժողովին վերաբերող հրովարտակներից տեղեկանում ենք նաեւ, որ գինուորական ծառայութեան փոխարէն յաճախ տղաներին որպէս ձրի աշխատուած աշխատացրել են նաւաշինարաններում, անտառներում, շինարարութեան վրայ եւ այլուր: Իսկ գեղեցիկ, վայելչակազմ տղաներին օգտագործեն են պալատական գանազան աշխատանքներում:

Մանկաժողովի ընթացքում երեխաներին ծնողներից բաժանելու տիւր պատկերը, որ գուզակցուում էր թուրք պաշտօնեաների գործադրած վայրագութիւններով, մի կատարեալ ողբերգութիւն էր: Ծանր գրկանքներից եւ յատկապէս հաւատափոխութիւնից խոյս տալու նպատակով յաճախ տղաները փորձել են փախուստ տալ կամ էլ ծնողները կաշառքի ուժով ամէն կերպ ձգտել են ազատել իրենց երեխաներին այդ շարաբաստիկ աղէտից: Այսուհանդերձ այդպիսիների նկատմամբ ձեռնարկուել են կտրուկ միջոցներ եւ յայտնաբերուած ծներներն կրկին վերադարձրել են ենիչերիների աղային: Այս մասին կեսարիոյ պէյլին ուղղուած սուլթանական հրովարտակներից մէկում ասուած է. «Արդ, հրամայում եմ, երբ իմ բարձր ֆերմանը տեղ հասնի, հետամուտ եղիր այս գործին եւ իմ բարձր հրամանով դեւչիրմէի ենթարկուած այն տղաներին, որոնք փախուստի դիմելով հաւատափոխ են եղել, հաւաքիր, անունները գրելով դափթար կազմիր եւ վստահելի անձանց հետ ուղարկիր Ստամբուլ: Նրանց հսկող անձանց կարգադիրը, որ ճանապարհին խիստ ուշադիր լինեն»:

Ի. Ուզունչարչըրը ընդունում է, որ պալքանեան ժողովուրդներից բացի հայերն ու վրացիները եւս ենթարկուել են մանկաժողովի: Նոյնիսկ բերում է մի քանի օրինակներ, որտեղ ցոյց է տրուում, թէ դեւչիրմէի ենթարկուած հայ պատանիները յետագայում հասել են բարձր պաշտօններ:

րի: Պարզուած է, որ ժՁ. դարի հանրայայտ ճարտարպետ Կօջա Սինանը նոյնպէս դեւչիրմէով հաւաքագրուած երեխաներից է: «Հանրայայտ ճարտարպետ Սինանը, - գրում է Ի. Ուզունչարչըրը, - սուլթան Սելիմ Ահմեդի ժամանակ կեսարիայից առաջին անգամ մանկաժողովի ենթարկուած երեխաներից էր»: Սակայն Ի. Ուզունչարչըրը ճարտարպետ Սինանի մասին խօսելիս ստոյգ չի նշում նրա ազգութիւնը: Փաստերը ապացուցում են, որ Սինանը ազգութեամբ եղել է հայ: Այդ հաստատուում է Թուրքիայի նախարարների խորհրդի արխիւում պահուող մի վաւերագրից: Այս վաւերագրի հիման վրայ Բարս Թուրլաշըն (Բարսեղ Թուրլաշեանը) նշում է հետեւեալը. «Կոջա Սինանը, որ ժՁ. դարում օսմանեան ճարտարպետական արուեստի զարգացման գործում իր խոր ազդեցութիւնն է ունեցել, ծագումով եղել է հայ»:

Եաւուզ էրջանը, աղաւաղելով փաստերը, աշխատում է ժխտել պատմաբանների կողմից ընդունուած այն թեզը, որ դեւչիրմէն, իբր, պատմականօրէն մեծ դեր չի խաղացել քրիստոնէաներին գանգուածաբար մահմետականացնելու եւ թրքացնելու ինդրում: Եաւուզ էրջանը, յամենայն դէպս, պէտք է որ ծանօթ լինէր Ի. Ուզունչարչըրի արձանագրած հետեւեալ փաստին. «Երկրորդ Բայագեղից յետոյ հպատակ քրիստոնէայ երեխաներին մանկաժողով ենթարկելու համար կազմուել է մի օրէնք: Այս նոր օրէնքով Ռուսելի բոլոր ոչ մահմետական ժողովուրդները աստիճանաբար պիտի մահմետականացուէին: Իսկ մահմետականացուած այդ զինուորների քանակով հզօրանալու էր թրքական բանակը»:

Իրօք որ գինուոր հաւաքագրելու այս եղանակով օսմանցիները նախ կրկնապատկում էին իրենց զինուորների քանակը եւ միեւնոյն ժամանակ աշխատում էին մէջտեղից վերացնել քրիստոնէաների ամենաունակաս տարրերին: Այս նոյն միտքը հաստատում է նաեւ անգլիացի հանրայայտ պատմաբար Հ. Ա. Գիբբոնը, նշելով, որ պալքանեան ժողովուրդների շրջանում բանակի համար գինուոր հաւաքագրելը իրենց համար առաւել մի ծանր հարուած էր, քան հարեմի համար աղջիկների հաւաքը, որովհետեւ ընտրում եւ հաւաքում էին ամենավայելչակազմ եւ ուժեղ պատանիներին:

Անկասկած մանկաժողովը մի հզօր միջոց էր թուրք կառավարողների ձեռքին՝ իրենց համաձուլման քաղաքականութեան իրականացման ճանապարհին: Այստեղ տեղին է յիշատակել ժՁ. դարի թուրք պատմագիր Մուստաֆա Սելանիկի էջենդիի եզրակացութիւնները դեւչիրմէի մասին: Նա իր «Պատմութեան» մէջ գրել է՝ «Ժամանակի իշխողները տղաների դեւչիրմէի գործում անխիղճ են եղել եւ նուէրի անուան տակ շատ մեծ կաշառքներ են վերցրել, ինչպէս գայլն է յարձակուում ոչխարի հոտի վրայ, այնպէս էլ նրանք ազատօրէն յարձակուել են երկրի ռայաների վրայ: Հարուստ ռայաներից իլել են անթիւ անհամար հարստութիւն, իսկ աղքատ ռայաներից՝ նրանց զաւակներին, քանդել են նրանց տունն ու տեղը»:

Հարկ է նշել, որ ժՁ.-ժէ. դդ. նուաճողական քաղաքականութեան հետեւանքով տեղի ունեցած երկարատեւ պատերազմական գործողութիւնները թուրքիայի եւ իրա-

նի միջեւ աւերիչ հետեւանքներ ունեցան յատկապէս Հայաստանի համար:

Տուեալ ժամանակաշրջանի հայ պատմիչները, ժամանակագիրներն ու յիշատակարանների հեղինակները, ամենայն իրաւամբ, խիստ մուսլ գոյներով են նկարագրում հայ ժողովրդի վիճակը թրքական եւ պարսկական տիրապետութեան տակ: Այդ ժամանակաշրջանը հայկական աղբիւրներում բնորոշում է որպէս «վրդովման» եւ «ալեկոծման» շրջան: Բերենք մի հատուած Յովհաննէս Արճիշեցու տարեգրութիւնից (ժՁ. դար), որտեղ հեղինակը ակամատեսի աչքով նկարագրել է 1531-1534 թթ. թուրքերի եւ պարսիկների միջեւ տեղի ունեցած պատերազմները Վանա լճի շրջակայ գաւառներում. «Աւաղ գիմ հոգիս հայրք եւ եղբայրք, թէ քանի չարիք գործեցաւ ի յայս հեծեալ շարժութեանցս եւ ի վրդովմանցս, - գրել է Յովհաննէս Արճիշեցին, - քանի քաղաք եւ գաւառ աւերեցան եւ քանի վանօրայք եւ եկեղեցիք քակտեցան, քանի մեծատունք աղքատացան, եւ վաճառականք թաւանեցան, քանի քրիստոնէայք գերի վարեցան, եւ անմեղ տղայք ի յանօրէնքն խառնեցան եւ չեմ կարնար գրել չարիքն, գոր վերին աշխարհն քաշեց եւս առաւել ծովու բոլորս»: Իսկ Ա. Գաւրիթեցին այսպէս է պատկերում այդ պատերազմները. «Եւ ի շարժմանէ այց երկուց տիեզերակայցս՝ որք գարթուցեալք են ի պատերազմ, եթէ Սարդարն՝ որ եկն յարեւմտից, եւ թէ շահն՝ որ ի կողմս արեւելից՝ թէ որքան աւերումն եւ քանդումն եղեւ աշխարհի, թէ ի գալն եւ թէ ի դառնալն, թէ որքան ծանրաբեռն հարկապահն ջուրթիւն եղեալ ի վերայ ժողովրդեանս...»:

Գանձուող բազմաթիւ հարկերի պատճառով ռայայի վիճակը այնքան էր ծանրացել, որ գիւղերից ցիր ու ցան լինելով՝ սկսել էին փախչել այս ու այն կողմ: Տուեալ ժամանակաշրջանի թրքերէն մի անանուն ուղերձում, որն ուղղուած է սուլթան Մուստաֆա Բ.ին (1695-1703), կարդում ենք. «Իմ տիրակալ, Ձեզ համար շատ կարեւորութիւն ունեցող ռայայի վրայից անհրաժեշտ է վերացնել անտեղի հաւաքուող հարկերը: Միեւնոյն ժամանակ բարձր հրաման արձակէք Օսմանեան կայսրութիւնում հաշուառում անցկացնելու մասին: Քեյլերբէյիներին եւ սանջակբէյիներին կայսերական յանձնարարական տուէք, որպէսզի այսուհետեւ ռայայից չգանձուեն կաֆթան բահայի, սելամիյեյի եւ նալբահայի հարկերը, քանի որ ռայայ վճակը առանց այն էլ շատ ծանր է»:

Ոչ մահմետական բնակչութիւնից գանձուող ամենածանր հարկերից մէկը գլխահարկն էր (Չիզիեն): Ամենածանր հարկ լինելով հանդերձ, այն երբեք կայուն չափ չի ունեցել: Թէեւ թրքական կանոնամեներում, որպէս օրէնք, ընդունուած է եղել 25 ալչէ գումար, սակայն այն ունեցել է խիստ փոփոխական բնոյթ եւ տարբեր ժամանակներում հասել է մինչեւ 240 ալչէի: Նախ գլխահարկի հաւաքման ընթացքում պաշտօնեաները գործադրել են կոպիտ կամայականութիւններ, իսկ պատերազմների ընթացքում պետութեան կողմից սպորինի գլխահարկ է գանձուել տարին 2 անգամ: Յակոբ կարնեցին եւս անդրադարձել է Օսմանեան կայսրութեան կենտրոնական եւ տե-

ԱՐԵՒՍՏԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԸՍՏ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՆԵՐԻ

Շարունակում է 18-էն

ղական իշխանութիւնների հարկա- յին ծանր քաղաքականութեանը: Նա իր ինքնագիր լիշատակարան- ներում ահա թէ ինչ է գրում. «Ով եղբայրք, յորժամ հանդիպիք ի յայտ թղթիս մի մեղադրէք գրիս, զի Տաճիկք խիստ կու նեղացընին հարկապահանջութեան եւ խիստ տրտմեալ էի եւ իբր գերագի գեր- ցի»:

Երկարատեւ այդ պատերազմ- ների ընթացքում հայերի եւ միւս քրիստոնեայ բնակչութեան համար աղետալի հետեւանքներ է ունեցել նաեւ խաղաղ բնակչութեան գերե- վարութիւնը եւ նրանց՝ որպէս ստրուկներէ վաճառքը Կ. Պոլսում եւ այլ մեծ քաղաքներում: Էվլիա Չելեբիի տուեալներով ստրուկնե- րի առեւտրով զբաղուող վաճառա- կանների թիւը միայն Կ. Պոլսում եղել է մօտ 2000, «որոնք Կովկա- սից, Վրաստանից եւ Ղրիմից իբրեւ նուիրական պատերազմի ապրանք, ստրուկներ են բերել եւ վաճառել»:

Միջնադարի հայ պատմիչ Մի- մէն Տիգրանակերտցին ահա թէ ինչպէս է նկարագրում քրիստոնե- անների գերեվարման տխուր պատ- կերը. «Ի թուականիս հայոց Ռիթ (1580)... բազում զօրս առաքեալ (սուլթան Մուրադը - Ա. Փ.) ի Պարսկաստան... եւ աւերեցին զբա- զում երկիր՝ եւ զամենեանսն սուր տուսերի մաշեցին. եւ ի քրիս- տոնէից բազում եւ անթիւ գերի վարեցին... գոմանս սրոյ ճարակ տուին, եւ զբազումս գերեցին, զայր եւ զկին, զմեծ եւ զփոքր, զաղջ- կունս եւ զանմեղ տղայս ի քրիստո- նէից, եւ այլ բազում ոճիրս գործե- ցին, զոր ոչ կարէ ոք ընդ գրով արկանել կամ լեզուով ճառել զդառ- նութիւն եւ զնեղութիւն ժամանա- կիս...»:

Միմէն Լեհացին եւս ականա- տեսի աչքով նկարագրել է եւ տուել Կ' Պոլսի «Եսիր բազարում» հայ գերիների վաճառահանման սրտաճմլիկ պատկերը. «Որք ծերք են եւ պառաւք նստել են: Իսկ զաղջուկնս եւ զմանկունս, զտղայս եւ զաղուորերես կանայս տէլլալին առեալ ի ձեռս գնոսա՝ շուրջ ամէնի եւ ծախէին որպէս զձի եւ զճորի. եւ զայս ժողովեալ ի տեղի ինչ կամ ի մօտանի՝ իբրեւ գոչխարս ի փա- րախի: Իսկ գնողքն եկեալ բանային գերեսս եւ զծօս կոչս աղջկանս եւ զամենայն մարմինս նոցա շօշածէ- ին յոտաց մինչեւ ի գլուխ, զի մի փոս, իոց կամ այլ ինչ սպի վեր ունիցին: Եւ նոքա լուռ եւ անմ- ուռնչ կային, եւ զորս հաճէին՝ գնէին, եւ որոշեալ ի հօրէ, ի մօրէ կամ ի քվերաց եւ չեղբարաց բա- ժանեալ առեալ տանին ի տուն»:

Հայ կրօնական առաջնորդ-

ներն ու հեղինակութիւն վայելող անձինք անտարբեր չեն մնացել եւ ամէն կերպ պայքարել են՝ կանխե- լու եւ վերջ տալու հայ բնակչու- թեան գերեվարութեան ողբերգա- կան երեւոյթին: Յակոբ Կարնեցին վկայում է, որ 1630 թ. կաթողիկո- սի, ինչպէս նաեւ էրզրումի հայ մեծահարուստ վաճառականների ջանքերով դրամի ուժով ազատեն են մեծ թուով հայ գերիներ եւ ուղարկել իրենց նախկին բնակա- վայրը, իսկ 1724 թ. (հաւանաբար Օգոստոսի ամսին) հայոց Կոլոտ պատարիարքը բողոք է յայտնել մեծ վեզիր Իբրահիմ փաշային, նկատի ունենալով, որ Կովկասի կողմերից մեծ թուով հայ գերիներ են բերուած Կ. Պոլսում վաճառելու համար: Հայերը ինչպէս նաեւ միւս ոչ մասնետական բնակիչները Կ. Պոլսում յաճախ ձգտել են գնել իրենց ազգակից ստրուկներին եւ պահել իրենց տներում: Սակայն Ժ.Ղ. դարում արձակուած սուլթա- կանա հովարտակներում նկատում ենք, որ Կ. Պոլսի ոչ մասնետական հարուստներին խստիւ կերպով ար- գելու է ստրուկ գնելը: Օրինակ, 1560 թ. սուլթան Սուլէյմանի ար- ձակած մի ֆերմանում կարդում ենք. «Այսուհետեւ հրեաների եւ քրիստոնեաների մօտ գերիները ծառայութիւն չպէտք է անեն, ազատ արձակուած գերիներ յանձնուելու են մասնետականներին, իսկ գերի համարուողները վաճառուելու են նոյնպէս մասնետականներին»:

Բնորոշ է, որ Ժ.Ղ. դարի թուրք պատմագիր Կոչի բեյը իր ժամա- նակին խիստ քննադատութեան է ենթարկել օսմանեան թուրքիա- յում ժողովրդական զանազանե- րին ճնշող եւ շահագործող շրջան- ների չարաշահումներն ու բռնու- թիւնները, հարկերի գանձման գոր- ծում արմատացած ապօրինութիւն- ները, երկրում ստեղծուած անա- պահովութիւնը, թալանն ու կողո- պուտը, ենիչերիական բանակի եւ այլ զօրամասերի սանրձաձակու- թիւնները:

Հայ ժողովրդի ծանր դրու- թեան մասին տեղին է լիշատակել նաեւ 1584 թ. Ազարիա կաթողիկո- սի կատարած հետեւեալ դառը եզրահանգումը. «Եմք իբրեւ զմի աչգի առանց պարսպի եւ պահնոր- դի ցրուակէք աստ եւ անդ, եւ եմք գետ ոչխարի մէջ գայլոց եւ որպէս զգառիւնք ի մէջ արիւծոյ, եւ ամե- նեքին եմք գերի ի ներքոյ անողորմ տէրանց, որք վասն ամենայն օր տանջեն եւ չարչարեն զմեզ ազահ- ուեամբ եւ ոչ կշտանան բնաւ զի տնանկ եւ աղբատ եմք եւ ոչ կարեմք շարժել քայլ մի առանց երկիւղի մեծ փորձանաց»:

Այսպէս ուրեմն: Վերեւում բեր- ուած փաստերը վճռականորէն հեր-

քում են ժամանակակից թուրք պատմաբանների ու քաղաքական գործիչների այն պնդումները, թէ իբր օսմանեան սուլթանները հան- դուրժողական քաղաքականութիւն են վարել հպատակ ազգերի նկատ- մամբ, թէ քրիստոնեայ ժողովուրդ- ները ունեցել են արտօնութիւններ եւ չեն ենթարկուել ազգային ու կրօնական ճնշման ու հալածանք- ների:

20րդ դարի սկզբում տեղի ունեցած հայերի քստմնելի ցեղաս- պանութեան օրերին տուեցինք մէ- կուկէս միլիոնից աւելի անմեղ մարդկային զոհեր: Կորցրինք մեր դարաւոր բնօրրանը, մեր հայրե- նիքը, իսկ հրաշքով ողջ մնացած- ները սփռուեցին ամբողջ աշխար- հով մէկ: Սա հայերի ցեղասպանու- թեան ծանրագոյն ողբերգութեան միայն մէկ կողմն էր:

Հապա՞ հայութեան անշարժ եւ շարժական գոյքերի կորուստը: Հապա՞ հոգեւոր եւ բարոյական նիւթական արժէքների կորուստը՝ մագաղաթեայ հագարաւոր ձեռագ- րային մատենաները, մանրանկար- չութեան հազուագիւտ նմուշները, քանդակագործական հնագոյն ար- ուեստի գլուխ գործոցները, որոնք ամենայն սրբութեամբ պահուում

էին վանքերում, եկեղեցիներում եւ մատուռներում: Դրանց մեծ մասը ամբողջապէս աւերուեց, կողոպտ- ուեց, հրկիզուեց եւ ոչնչացուեց առյաւէտ:

1974 թուականի ԵՌԻՆԵՍԿՕ-ի տուեալներով Օսմանեան կայսրու- թիւնում Հայաստանի եկեղեցական շինութիւնների ընդհանուր թիւը 1914 թ. եղել է 2549: Հայերի Յեղասպանութիւնից յետոյ կան- գուն մնացած 913 կառույցներից 464ը ամբողջապէս հաւասարուել էր հողին եւ անհետացել, 252ից մնացել էր աւերակներ, իսկ 197ը գտնուում էր կիսաւեր վիճակում եւ կարիք ունէր վերանորոգման:

Մի խօսքով Պատմական հա- յաստանի տարածքից չբացան հայ- կական հնագոյն ճարտարապետու- թեան գլուխ գործոցները: Ինչպէս օրինակ, Ս. Թէոդորոս եկեղեցին (17րդ դ.), Բագարանում, Մշոյ Ս. Կարապետ եկեղեցին (7րդ դ.), Ս. Վարապայ վանքը (10րդ դ.) Շիրա- կաւանի եկեղեցին (9րդ դ.), Խծկոն- քի վանքային համալիրը (9րդ դ.) եւ այլ բազում եկեղեցիներ ու վանքեր:

Ահա այսպիսի ողբերգական վախճան ունեցան միջնադարից սկսած հայ մշակութային արժէք- ների ոչնչացման գործընթացը:

ԱՊԱՔԻՄԱՆ ՄԱՂԱՆՔ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐԵԱՆ ինքնաշարժի լուրջ արկածի մը հետեւանքով (Ֆիլատելֆիա) հիւանդանոցի մէջ դարմանուած ըլլալով՝ այժմ տուն փոխադրուած է եւ կը բոլորէ իր ապաքինման շրջանը: Շուտափոյթ եւ կատարեալ առողջութիւն կը մաղթենք «Մասիս»ի հաւատաւոր ընթերցողին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք հայերէն գիրքեր, եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել Կայծ Երիտասարդական Միութեան գրադարանին՝ հաճեցէք կապ պահել մեզի հետ: G.Y.O. 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104

ՔԱՉ ՆԱԶԱՐ ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ

Ամէն Կիրակի երեկոյեան
Ժամը 10:00-ից 12:30
Կլէնտէյի 380-րդ կայանից

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

PALM SPRINGS ԱՐՉԱԿՈՒՐԴԻ ԳՆԱՅՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փալմ Սփրինգս գեղատեսիլ եւ կից լեռնային շրջանին, վարձու է տրուում լրիւ կահաւորուած մէկ ննջարան, մեծ նստասեւեակ, խոհանոց՝ բոլոր յարմարութիւններով, մինչեւ 5-6 հոգի գիշերելու տարողութեամբ Condo: Ունի մեծ լողաւազան, ցաքուզի, թենիսի խաղադաշտ, կանաչազարդ փիքնիքի տարածք, իր յատուկ կրակարաններով եւ 24-ժա- մնայ ապահովութեան սիստեմ:

Մանրամասների համար հեռաձայնել՝

(818) 246-0125

Վարձման գներն են՝	
Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի՝	\$ 400
Long Weekend-ների համար՝	\$ 500
Մէկ շաբաթուայ համար՝	\$ 675
Մէկ ամսուայ համար՝	\$ 1450

ՑԱԲԱԿՑԱԿԱՆ

ԷՕԺԷՆԻ ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով «Մասիս» իր խորագրաց վշտակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի զաւակներուն եւ քոյրերուն: Մասնաւորաբար՝ «Մասիս»ի անձնակազմի նախկին անդամներէն՝ Մայրանուշ ձէրէճեանին:

ՆՈՒՐԱՏԻՈՒԹԻՒՆ

Ողբացեալ ԷՕԺԷՆԻ ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով հետեւեալները իրենց վշտակցութիւնը կը յայտնեն հանգուցեալի քոյրերուն, զաւակներուն եւ ընտանեկան համայն պարագաներուն: Առ այդ փոխան ծաղկեպսակի «Մասիս»ի բարգաւաճման ֆոնտին կը նուիրեն.

1. Տէր եւ Տիկ. Տիգրան եւ Վարդուհի Սարաֆեան	\$100
2. Տէր եւ Տիկ. Նազարէթ եւ Մարի Գօփուշեան	\$100

ԱՄԱՆՈՐԻ ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

Խանդավառությամբ՝
UNEK ENTERTAINMENT

DJ Սազո

Կաղանդ Պապա, փոքրիկներու նուէրներ,
ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ
31 Դեկտեմբեր 2010 – Երեկոյան Ժամը 8էն սկսեալ
Կարօ Սողանալեան սրահէն ներս
1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104

Սուտքի նուէր \$50 (\$25 5-12 տարեկան Փոքրիկներու)
Հեռաձայնել (626) 497-5111 Քնարիկին

NEW YEAR'S EVE

Dinner Dance

Music performed by
UNEK ENTERTAINMENT

DJ Sako

Entertaining program with many surprises

Santa Claus, gifts for children,
December 31, 2010, starting at 8 pm.

Garos Soghanalian Hall

1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104

Donation: \$50 (\$25 for children)

Please call (626) 429-8366 Dzovig